

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών
Επιστήμες της Αγωγής

Πτυχιακή / Διπλωματική Εργασία
Δυσκολίες ενηλίκων εκπαιδευομένων για τη συμμετοχή
τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα

Μαρία Σουμελίδου

Επιβλέπων καθηγητής: Ευάγγελος Ανάγνου

Πάτρα, Μάιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Ανάγνου Ευάγγελο για την καταλυτική του βοήθεια στην προσπάθειά μου.

Ευχαριστώ τον σύζυγό μου και τα παιδιά μου για την στήριξη και την υπομονή τους.

Περίληψη

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι ενήλικες εκπαιδευόμενοι κατά την συμμετοχή τους σε κάθε μορφής εκπαιδευτικά προγράμματα και η αποτύπωση των δικών τους προτάσεων για βελτίωση. Πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα και το μέσο που χρησιμοποιήθηκε για να πραγματοποιηθεί η έρευνα είναι η συνέντευξη και συγκεκριμένα η ημιδομημένη συνέντευξη. Το δείγμα αποτέλεσαν 10 ενήλικες, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι είναι εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε διαδικτυακά και δια ζώσης προγράμματα εκπαίδευσης.

Με τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα, θα γίνει μία προσπάθεια αναγνώρισης, ανάλυσης και εξήγησης των εμποδίων που συναντούν οι ενήλικες κατά την συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και θα αναζητηθούν λύσεις που θα μπορούσαν να τα υπερνικήσουν. Μέθοδοι και τεχνικές που θα πρότειναν οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι ως ιδανική επιλογή ή και προτάσεις βελτίωσης των υφιστάμενων καταστάσεων, με βάση τις ανάγκες τους και ότι άλλο θα μπορούσε να βοηθήσει έναν ενήλικα να ολοκληρώσει την προσπάθεια του.

Παρά τις δυσκολίες των συμμετεχόντων που καταγράφηκαν κυρίως στο πεδίο του χρόνου, των υποχρεώσεων οικογενειακών και εργασιακών, των απαιτήσεων του προγράμματος, της πρόσβασης και της αναζήτησης δεδομένων, το τελικό αποτέλεσμα είναι να αντιμετωπίζονται οι δυσκολίες στην πλειοψηφία τους με τον διαρκή αγώνα των συμμετεχόντων να ανταπεξέλθουν στον αρχικό τους στόχο.

Λέξεις-κλειδιά: Ενήλικες εργαζόμενοι, δυσκολίες συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα, τρόποι αντιμετώπισης

Difficulties of adult learners in participating in educational programs

Maria Soumelidou

Summary

The aim of this research is to present the difficulties faced by adult workers trainees in their participation in all forms of educational programs and to formulate their own suggestions for improvement. A qualitative survey was carried out and the instrument used to carry out the survey was the interview, namely the structured interview. The sample consisted of 10 adults, both male and female, who are employees participating in online and life-long training programs.

With the results of the research, an effort will be made to identify, analyze and explain the obstacles encountered by adults in their participation in education and to find solutions that could overcome them. Methods and techniques that could be proposed by the learners themselves as an ideal option or suggestions for improving existing situations, based on their needs and that another could help an adult to complete his effort.

Despite the difficulties of the participants mainly recorded in the field of time, family and labor obligations, program requirements, access and data search, the finally result is to address the majority of difficulties with the constant struggle of the participants to meet their original goal.

Key - words: Adult workers, difficulties in participating in educational programs, ways of improving

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Summary	5
Περιεχόμενα.....	6
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	8
Κατάλογος Πινάκων	9
Εισαγωγή	10
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	12
1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου εκπαίδευση ενηλίκων	12
1.2 Εκπαίδευση ενηλίκων εργαζομένων. Η κατάσταση σήμερα	13
1.3 Κίνητρα εκπαίδευσης ενηλίκων	17
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Δυσκολίες και εμπόδια στη μάθηση των ενηλίκων ...	19
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικών ερευνών.....	24
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Μεθοδολογία της έρευνας	29
4.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	29
4.2 Σχεδιασμός της έρευνας	29
4.3 Δείγμα.....	33
4.4 Ερευνητικό εργαλείο	34
4.5 Οδηγός συνέντευξης	37
4.6 Αναγκαιότητα της έρευνας.....	38
4.7 Ηθική και δεοντολογία στην έρευνα	39
4.8 Δυσκολίες στην πραγματοποίηση της έρευνας.....	40
4.9 Διαδικασία λήψης συνέντευξης	41
4.10 Αξιοπιστία της έρευνας	41
4.11 Εγκυρότητα της έρευνας	42
5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Αποτελέσματα έρευνας	44
5.1 Ανάλυση δεδομένων	44
5.2 Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων	47
5.3 Ερώτημα πρώτο-Δυσκολίες παράλληλης εκπαίδευσης και εργασίας.....	48
5.4 Ερώτημα δεύτερο-τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών.....	52
5.5 Ερώτημα τρίτο- υποστηρικτικοί παράγοντες.....	56
5.6 Ερώτημα τέταρτο-συμπληρωματικές δηλώσεις.....	60
6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Συμπεράσματα	63
6.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων.....	63
6.2 Περιορισμοί - Προτάσεις	67

6.3	Επίλογος.....	69
	Βιβλιογραφία	72
	Παράρτημα: «Συνεντεύξεις»	80

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1: ποσοστά συμμετοχής ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης κατά το έτος 2022 (ΕΛΣΤΑΤ, 2023)	14
Εικόνα 2: συμμετοχής ατόμων 25-64 σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις έρευνες των ετών 2011, 2016, 2022 (ΕΛΣΤΑΤ, 2023).....	16
Εικόνα 3: περιστασιακά και θεσμικά εμπόδια κατά Rubenson & Desjardins (2009) .	22
Εικόνα 4: Τα βήματα της ποιοτικής έρευνας.....	32
Εικόνα 5:Συνοπτική περιγραφή των σταδίων της ανάλυσης δεδομένων στη ποιοτική έρευνα (Μαντζούκας, 2007)	44

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Συμμετοχή σε προγράμματα του τυπικού και του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, στη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών.....	15
Πίνακας 2: Δημογραφικά στοιχεία έρευνας	47
Πίνακας 3: οι δυσκολίες που καταγράφηκαν στην έρευνα.....	48
Πίνακας 4: αντιμετώπιση των δυσκολιών κατά την έρευνα.....	52
Πίνακας 5: υποστηρικτικοί παράγοντες κατά την έρευνα	56
Πίνακας 6: Συμπληρωματικά στοιχεία	60

Εισαγωγή

Οι ενήλικες, τα άτομα που έχουν υπερβεί το όριο της παιδικής ηλικίας - με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην συμπεριφορά, τις συνήθειες, τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις τους - είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία εκπαιδευομένων. Είναι ωριμότεροι με πορεία αυτό-εκπλήρωσης (Knowles, 1990).

Αρχικά οδηγούνται αυτοβούλως στην εκπαίδευση είτε για την επίτευξη ενός ανεκπλήρωτου ονείρου, είτε από επιθυμία εκπαίδευσης, προσωπικής βελτίωσης, επαγγελματικής ανάπτυξης (Rogers, 1999) ή ακόμα και σαν παράδειγμα μίμησης προς την οικογένεια αποδεικνύοντας πως η γνώση δεν τελειώνει ποτέ.

Μέσα σε αυτό το εγχείρημα συναντούν πολλές δυσκολίες οι οποίες πολλές φορές λειτουργούν ως τροχοπέδη ή στην χειρότερη περίπτωση ως αιτία διακοπής της εκπαιδευτικής προσπάθειας τους. Καθημερινά εμπόδια που απαντώνται όπως οικογενειακές υποχρεώσεις, έλλειψη χρόνου, ο φόβος της αποτυχίας, οικονομικά προβλήματα αλλά ακόμα και βιολογικές φθορές όπως εξασθένηση της μνήμης, δυσκολία στην διατήρηση και την αφομοίωση της γνώσης, προσκόλληση στην συνήθεια, δυσκολεύουν το εγχείρημα τους (Cross, 1981 όπ. αναφ. στο Rogers, 1999).

Όπως αναφέρει ο Κόκκος (2008) η κατάκτηση της γνώσης δεν είναι ευθύγραμμη, για τον καθένα έχει άλλες δυσκολίες. Τα εμπόδια είναι μέρος της διαδικασίας στην κατάκτηση της γνώσης. Σε κάθε σχεδιασμό προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων εμφανίζονται απρόβλεπτες καταστάσεις και εμπόδια. Όταν όμως υπάρχει η επιθυμία για μάθηση, είτε από εσωτερικά κίνητρα είτε από εξωγενείς παράγοντες, τότε συντελείται ευκολότερα το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Εδώ έγκειται και η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές στην διδασκαλία των ενηλίκων. Η εκπαιδευτική διεργασία που απευθύνεται σε ενήλικες έχει αναγκαστικά άλλη μορφή από τα συνηθισμένα πρότυπα διδασκαλίας. Μέσα από την κατάλληλη εκπαιδευτική μεθοδολογία, τη διερεύνηση και την αναγνώριση των αναγκών, των ελλείψεων, των ενδιαφερόντων και των ιδιομορφιών των εκπαιδευομένων καλούνται να εκπονήσουν το δύσκολο έργο της καθοδήγησης στην κατάκτηση της γνώσης έτσι όπως την οραματίζεται ο καθένας. Σε ένα περιβάλλον ανομοιογένειας πρέπει να φέρουν την ισορροπία και το επιθυμητό για τον καθένα αποτέλεσμα (Αρμάος et al., 2010).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταγραφούν τα προβλήματα των ενηλίκων εργαζομένων που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης και οι τρόποι αντιμετώπισης τους. Οι ενότητες που ακολουθούν αφορούν το θεωρητικό πλαίσιο, το μεθοδολογικό πλαίσιο, τα αποτελέσματα της έρευνας και τα συμπεράσματα στα οποία οδηγούμαστε μελετώντας τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Όπως πολύ χαρακτηριστικά έλεγε ο Σερ Φράνσις Μπέικον «η γνώση είναι δύναμη» και κάθε δυνατή προσπάθεια για την κατάκτηση της είναι ένα άλμα προς την επιτυχία.

ΜΕΡΟΣ Α: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου εκπαίδευση ενηλίκων

Αρχικά να αναφερθεί ότι με τον όρο εκπαίδευση ενηλίκων, σύμφωνα με τον Rogers, εννοούμε το σύνολο των οργανωμένων μαθησιακών δραστηριοτήτων σε ώριμα άτομα συνδυάζοντας αρμονικά δύο απαραίτητες προϋποθέσεις, την πειθαρχία και την αυτονομία (Rogers, 1999). Με κατάλληλες μεθόδους που δίνουν μία ανεξαρτησία, ελεύθερες επιλογές και αναζητήσεις, σε σεβασμό πάντα προς το άτομο και με στόχο την προσωπική του ανάπτυξη, έτσι νοείται η εκπαίδευση που απευθύνεται σε ενηλίκους (Κόκκος, 2008).

Όπως αναφέρει στην παρουσίαση της η κα. Σμυρναίου, η εκπαίδευση των ενηλίκων είναι κάτι τελείως διαφορετικό από το κατεξοχήν εκπαιδευτικό σύστημα αφού οι ενήλικοι χρήζουν διαφορετικής αντιμετώπισης. Ουσιαστικά μιλάμε για την διαδικασία της μάθησης ενηλίκων. Σε αυτήν συγκαταλέγονται οι εμπειρίες μάθησης ώριμων ατόμων με βάση τις οποίες αποκτούν νέες γνώσεις, δεξιότητες, κατανόηση, στάσεις, ενδιαφέροντα, αξίες (Σμυρναίου, 2015).

Υπάρχουν κάποιοι κοινοί παράγοντες που επηρεάζουν την μαθησιακή ικανότητα των ενηλίκων

- Αρχικά είναι η σύνδεση της γνώσης με την πράξη. Μέσα από παραδείγματα της καθημερινότητας είναι πιο εύκολο να αφομοιωθεί μια πληροφορία.
- Έπειτα η συμμετοχή των εκπαιδευομένων στη διαδικασία της μάθησης. Μέσα από τον διάλογο και ανταλλαγή ιδεών γίνονται όλα ομαλότερα.
- Η καλή σχέση συνεργασίας ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους, διευκολύνει την διαδικασία της μάθησης (Κόκκος & Λιοναράκης, 1998).

Με τον όρο εκπαίδευση ενηλίκων εννοούμε τις οργανωμένες μαθησιακές δραστηριότητες ενηλίκων που σκοπό έχουν να αυξήσουν γνώσεις, να βελτιώσουν ικανότητες, να αναδείξουν δεξιότητες, ενισχύοντας την αυτογνωσία και εξασθενίζοντας την μορφωτική ανισότητα (Αθανασίου et al., 2014).

Όσους ορισμούς και αν μελετήσουμε – πραγματικά υπάρχουν άφθονοι – όλοι συγκλίνουν στα βασικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης ενηλίκων η οποία

απευθύνεται σε ενήλικες ανεξαρτήτου ηλικίας, καθορίζεται από το επίπεδο και τις ανάγκες τους λαμβάνοντας υπόψιν τα χαρακτηριστικά τους και δεν ολοκληρώνεται σε μια συγκεκριμένη ηλικία.

Αναφορικά με τον όρο «ενήλικες», είναι πραγματικά δύσκολο να οριστεί. Κατά καιρούς έχουν δοθεί πολλές ερμηνείες. Παρατίθενται κάποιες:

Σύμφωνα με τον Rogers ο ενήλικος δεν χαρακτηρίζεται από την ηλικία του, αλλά με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της προσωπικής ωριμότητας και του αυτοκαθορισμού (Κόκκος, 2008).

Ο όρος ενήλικες πάρα την δυσκολία ακριβούς προσδιορισμού του, αναφέρεται στα άτομα τα οποία αντιμετωπίζονται από τους άλλους ως κοινωνικά ώριμα (Jarvis, 2004).

Ο Knowles θεωρεί ότι η ενηλικίωση έρχεται όταν συνδυάζεται με τον αυτοπροσδιορισμό του ρόλου και των υποχρεώσεων του ενήλικα (Knowles, 1970).

Κατά τον Tight ο όρος ενήλικος δεν συνδέεται άμεσα με την ηλικία του ατόμου αλλά με τα όσα έχει βιώσει μεγαλώνοντας, την εικόνα που δίνει στους άλλους και την εικόνα και αντίληψη που έχει για τον ίδιο τον εαυτό του (Κόκκος, 2008).

Σύμφωνα με την UNESCO (1976), "ενήλικοι είναι εκείνοι που θεωρούνται ενήλικοι απ' την κοινωνία στην οποία ζουν" (Jarvis, 2003).

Σίγουρα πάντως ο ενήλικας που παίρνει την απόφαση να συνεχίσει την εκπαίδευση είναι ένας "μαθητής" που έχει άλλες ικανότητες και ανάγκες έτσι όπως αυτές ορίζονται από την ηλικία του, τις εμπειρίες του, την καθημερινότητα του (Courau, 2000).

1.2 Εκπαίδευση ενηλίκων εργαζομένων. Η κατάσταση σήμερα

Κοιτάζοντας λίγο πίσω στο χρόνο το εργασιακό περιβάλλον και συγκρίνοντας το με το σημερινό, μπορούμε να καταλάβουμε ότι η τεχνολογία αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς, δίνει το παρόν σε όλους τους τομείς και κάνει τα δεδομένα να ανανεώνονται συνεχώς. Είναι πραγματική πρόκληση η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και πως αυτές θα γίνουν χρήσιμο εργαλείο στα χέρια μας.

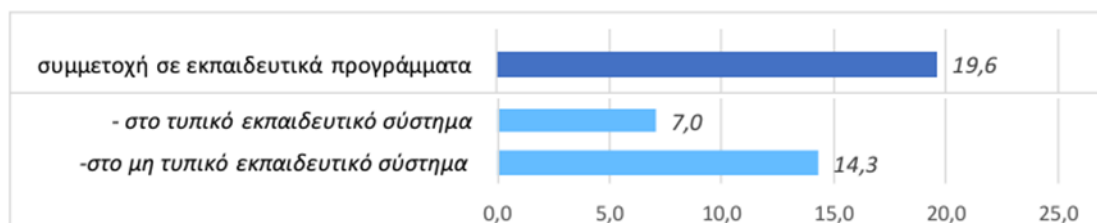
Σήμερα λοιπόν σε μια κοινωνία ανταγωνιστική, ταχέως εξελισσόμενη, με όλα γύρω να αλλάζουν, είναι λογικές οι εκάστοτε προσπάθειες για την απόκτηση γνώσεων -

εφοδίων που θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον αγώνα του καθενός για την εξασφάλιση μιας επιτυχημένης επαγγελματικής πορείας (Παπαθανασίου, 2023).

Στον στίβο λοιπόν των εξελίξεων και απέναντι από μία ραγδαία αναπτυσσόμενη τεχνολογία, λογικό και επόμενο η αναζήτηση πηγών εκπαίδευσης και οι γνώσεις να βρίσκονται στο επίκεντρο του στόχου των αναγκών προς κάλυψη των ενηλίκων, για την βελτίωση ή ακόμα και για την διατήρηση της εργασίας τους.

Σε αυτήν την προσπάθεια της κάλυψης των μαθησιακών τους αναγκών, για να εκμεταλλευτούν στο έπακρο τις δυνατότητες που έχουν και να τις αυξήσουν προκειμένου να κατοχυρώσουν μια όσο γίνεται καλύτερη θέση στην κοινωνία που συνεχώς εξελίσσεται, διεκδικούν την μόρφωση ακόμα και σαν δικαίωμα (Jarvis, 1985).

Σύμφωνα με μελέτες των τελευταίων ετών παρατηρείται μία ανοδική πορεία στη συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η Ελληνική Στατιστική Αρχή πραγματοποίησε το 2023 μία έρευνα σχετικά με την συμμετοχή ενηλίκων ατόμων 18-69 ετών, σε προγράμματα εκπαίδευσης. Τα ποσοστά συμμετοχής τους στη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών στο έτος 2022, απεικονίζονται στην εικόνα 1.

Εικόνα 1: ποσοστά συμμετοχής ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης κατά το έτος 2022 (ΕΛΣΤΑΤ, 2023)

Όπως φαίνεται στην εικόνα η συμμετοχή είναι υψηλότερη σε προγράμματα του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος από ό,τι σε προγράμματα του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα ανήκουν οι τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) που εντάσσονται στο Εθνικό Πλαίσιο Πιστοποίησης.

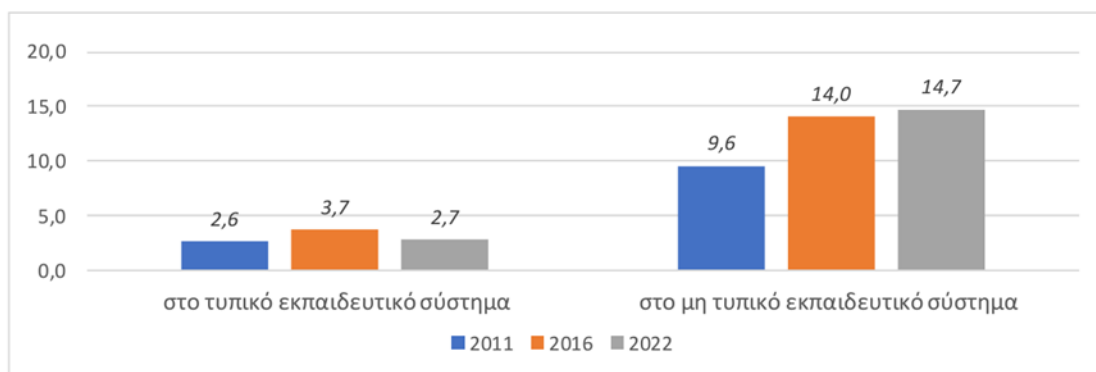
Στο μη τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα ανήκουν όλες οι άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες και έχουν συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Εδώ

μπορούν να συμπεριληφθούν δραστηριότητες όπως σεμινάρια, συνέδρια, φροντιστηριακά ή ιδιωτικά μαθήματα, προγράμματα λαϊκής επιμόρφωσης (ΕΛΣΤΑΤ, 2023).

		Σύνολο ατόμων 18-69	% ατόμων που συμμετείχαν σε πρόγραμμα του τυπικού ή του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος	% ατόμων που συμμετείχαν σε πρόγραμμα του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος	% ατόμων που συμμετείχαν σε πρόγραμμα του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος
Σύνολο⁽¹⁾		6.894.520	19,6	7,0	14,3
ΗΛΙΚΙΑ	18 - 24	667.764	60,7	49,7	22,6
	25 - 34	1.149.371	27,3	7,5	21,9
	35 - 54	2.988.944	16,8	1,8	15,6
	55 - 69	2.088.441	6,3	0,6	5,8
ΦΥΛΟ	Άνδρες	3.404.326	18,3	6,5	13,3
	Γυναίκες	3.490.194	20,9	7,5	15,3
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	Απασχολούμενοι	4.006.262	20,8	3,0	18,8
	Άνεργοι	724.464	14,5	3,6	11,5
	Μη ενεργοί	2.082.927	19,8	16,2	7,1
	Δεν απάντησαν	80.867	2,3	0,0	2,3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Έως κατώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 0-2)	1.389.117	6,4	2,0	5,2
	Έως μεταδευτεροβάθμια (ISCED 3-4)	3.177.622	20,9	10,2	13,0
	Τριτοβάθμια (ISCED 5-8)	2.323.383	25,7	5,7	21,7
	Δεν απάντησαν	4.399	10,4	10,4	0,0

Πίνακας 1: Συμμετοχή σε προγράμματα του τυπικού και του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, στη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών

Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται στον πίνακα 1, τα στοιχεία της έρευνας έδειξαν ότι η ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή σε προγράμματα του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι λοιπόν άτομα άνω των 35 ετών καθώς και άτομα που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν μεγάλο ποσοστό συμμετοχής σε αυτά τα προγράμματα. Αντίστοιχα άτομα έως 34 ετών, εργαζόμενα, που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα του μη τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Εικόνα 2: συμμετοχής ατόμων 25-64 σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις έρευνες των ετών 2011, 2016, 2022 (ΕΛΣΤΑΤ, 2023)

Στην εικόνα 2 γίνεται μία σύγκριση στα ποσοστά συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση σε έρευνες που είχαν πραγματοποιηθεί κατά τα έτη 2011, 2016 & 2022. Φαίνεται χαρακτηριστικά πως υπάρχει μία αύξηση στην συμμετοχή από το 2011 ενώ είναι σε κοντινά ποσοστά με αυτή του 2016 (ΕΛΣΤΑΤ, 2023).

Πολύ πιο χαμηλή το 2005 η συμμετοχή ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα έφτανε μόλις το 1,9% και το 2009 το 3,3%. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα στη συμμετοχή των εργαζομένων σε ενέργειες κατάρτισης, το ποσοστό δεν ξεπερνούσε το 8% το 1999 και το 14% το 2011 (Κόκκος et al., 2021).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η εκπαίδευση ενηλίκων πραγματοποιείται κυρίως στα πλαίσια μη τυπικής εκπαίδευσης. Σε σχετική έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων (AES) που πραγματοποιήθηκε το 2011, σε προγράμματα μη τυπικής μάθησης συμμετείχε ποσοστό ενηλίκων που έφτασε στο 36,8%, ενώ σε προγράμματα τυπικής μάθησης μόλις στο 6,2% (CEDEFOP, 2015).

Οι πιο πολλοί Ευρωπαίοι πολίτες αφιερώνουν πολύ χρόνο στην εκπαίδευση. Συμμετέχουν από επιλογή στην ανώτερη εκπαίδευση αλλά και σε προγράμματα δια βίου μάθησης όπου συναντώνται περιπτώσεις ενηλίκων μεγαλύτερης ηλικίας που επιστρέφουν στην εκπαίδευση με απώτερο σκοπό μια νέα κατάρτιση ή για να εξοπλίσουν τον εαυτό τους με τα κατάλληλα εφόδια για μια ποθητή αλλαγή στην καριέρα τους (European Commission, 2015).

Σχετική έρευνα του CEDEFOP (2020) έδειξε ότι στις πιο πολλές χώρες της Ευρώπης η οικογένεια είναι αυτή που στηρίζει τα μέλη της να προχωρήσουν σε κάποια μορφή εκπαίδευσης ή κατάρτισης και υπάρχει γενικά μια θετική διάθεση για την συνεχιζόμενη

επαγγελματική εκπαίδευση η οποία τα τελευταία 20 χρόνια έχει κερδίσει τον Ευρωπαϊκό κόσμο.

1.3 Κίνητρα εκπαίδευσης ενηλίκων

Ο Houle (ο οποίος ήταν σύμβουλος καθηγητής του Malcolm Knowles στο μεταπτυχιακό του) το 1960 έκανε την πρώτη επίσημη έρευνα σε ένα δείγμα των κατοίκων του Σικάγου για να μελετήσει τους λόγους που οδηγούν τους ενήλικες σε συνεχιζόμενη εκπαίδευση. Συμμετείχαν περίπου 25 άτομα άνδρες και γυναίκες από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα, διαφορετικών ηλικιών και σε διαφορετική οικογενειακή κατάσταση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι 1) όσο ανώτερη εκπαίδευση είχαν τόσο πιθανότερη ήταν η συμμετοχή σε συνεχιζόμενη εκπαίδευση, 2) επαγγελματικοί λόγοι τους οδήγησαν στην εκπαίδευση, 3) μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής υπήρχε ανάμεσα στις ηλικίες των 20 και των 50 ετών, 4) άνθρωποι που αγαπούν την μάθηση σταθερά ασχολούνται με την εκπαίδευση, 5) κάποιιοι συμμετείχαν μόνο για τη εμπειρία και 6) η συμμετοχή κάποιων υποστηρίζεται από το οικογενειακό, το σχολικό ή το φιλικό περιβάλλον (Houle, 1988).

Έχοντας τα αποτελέσματα από αυτό το δείγμα του, ο Houle διατύπωσε μια πρώιμη τυπολογία των ενηλίκων εκπαιδευομένων (Houle's typology of adult learners) όπου κατάταξε τα κίνητρα εκπαίδευσης των ενηλίκων στις εξής κατηγορίες: α) ενήλικες συμμετέχοντες προσανατολισμένοι στους στόχους, β) ενήλικες συμμετέχοντες προσανατολισμένοι στη δραστηριότητα και γ) ενήλικες συμμετέχοντες προσανατολισμένοι στη μάθηση την οποία έχουν ως αυτοσκοπό (Kamilali, 2018).

Έχοντας ως αφετηρία την τυπολογία των ενηλίκων του Houle, ο Boshier (όπως αναφέρεται στο Das & Kumar, 2021 σελ.3) κατασκεύασε την Κλίμακα Εκπαιδευτικής Συμμετοχής (EPS) της οποίας η χρησιμότητα ήταν να εξετάσει τα κίνητρα που οδηγούν τους ενήλικες να συμμετέχουν στην εκπαίδευση και που εγγράφηκαν σε δια βίου μαθήματα.

Αυτός με την σειρά του κατέληξε σε επτά παράγοντες που παρακινούν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους για να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα: Επικοινωνιακή ικανότητα, Κοινωνική επαφή, Επαγγελματική πρόοδος, Πνευματική αναψυχή, Γνωστικό ενδιαφέρον, Οικογενειακή συνοχή και Βελτίωση εκπαιδευτικού

επιπέδου. Παράγοντες όπως η ηλικία και το φύλο των συμμετεχόντων, το είδος του μαθήματος και το μορφωτικό επίπεδο είχαν ποικίλες επιρροές στην απόφαση των ενηλίκων εκπαιδευομένων για την συμμετοχή τους στην εκπαίδευση. Αν και η επαγγελματική πρόοδος βρέθηκε να είναι υψηλότερη, οι δεξιότητες επικοινωνίας, η κοινωνική επαφή και η οικογενειακή συνοχή φάνηκε να είναι σημαντικά υψηλότερες μεταξύ των ηλικιωμένων συμμετεχόντων στην έρευνα ηλικίας 50 ετών και άνω (Das & Kumar, 2021).

Οι ενήλικες όντας σε μία φάση προχωρημένης ανάπτυξης, με διαμορφωμένες αξίες και ενδιαφέροντα, επανέρχονται στην διαδικασία της εκπαίδευσης έχοντας συγκεκριμένες προσδοκίες και προσπαθούν να τις ικανοποιήσουν. Δυστυχώς υπάρχουν αρκετοί και διαφορετικής φύσεως λόγοι που μπορεί να δυσκολέψουν την προσπάθεια τους αυτή.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Δυσκολίες και εμπόδια στη μάθηση των ενηλίκων

Αν πρέπει να δώσουμε έναν ορισμό στα εμπόδια της μάθησης είναι όλα όσα παρακωλύουν την διαδικασία της. Εμπόδιο θα μπορούσε να είναι ακόμα και κάποιο χαρακτηριστικό που έχει ο εκπαιδευόμενος που δεν τον αφήνει να δεχτεί την νέα γνώση ή αντιθέτως μπορεί να είναι κάτι που δεν έχει ο εκπαιδευόμενος και αυτή η έλλειψη να εμποδίζει την πραγματοποίηση της μάθησης.

Ένας πρώτος διαχωρισμός των προβλημάτων – εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες στην προσπάθεια τους για συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι τα εξωτερικά εμπόδια που προκύπτουν από το γύρω περιβάλλον και τα εσωτερικά εμπόδια που προκύπτουν από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο. Εδώ συγκαταλέγονται παράγοντες όπως παλιότερες γνώσεις, συνήθειες, πεποιθήσεις, ιδεολογίες, ικανότητες ή ακόμα και κάποιος τομέας γνώσης, μια μέθοδος, μια τεχνική, ένας εκπαιδευτής ή ένας συνεκπαιδευόμενος (Κόκκος, 2005).

Άλλη κατάταξη των δυσκολιών που συναντώνται γίνεται σε τρεις χαρακτηριστικές κατηγορίες: εμπόδια που προκύπτουν από την όχι καλή οργάνωση του εκπαιδευτικού προγράμματος, εμπόδια λόγω των καθημερινών δραστηριοτήτων και υποχρεώσεων των εκπαιδευομένων και τέλος τα προσωπικά εμπόδια του καθενός (Κόκκος, 2008, σελ.84).

Αναλυτικότερα, αρχική δυσκολία μπορεί να υπάρχει στην μετακίνηση προς το χώρο που γίνονται οι δράσεις. Τα ωράρια για την συμμετοχή που δεν μπορούν να ακολουθηθούν, τα οποία ευνόητα όταν απευθύνονται σε ομάδες δεν δύναται να είναι ευέλικτα και να τροποποιηθούν ανάλογα με την δυνατότητα του καθενός. Οι αυξημένες ώρες της σταθερής εργασίας που αναγκαστικά οδηγούν σε έλλειψη χρόνου ειδικά όταν συνδυάζονται με τις μεγάλες αποστάσεις και τις οικογενειακές υποχρεώσεις, που μπορεί να αφορούν είτε την ανατροφή των παιδιών είτε άλλες ανάγκες της οικογένειας, μειώνοντας ακόμα περισσότερο τις διαθέσιμες ώρες για παρακολούθηση. Σημαντικό πρόβλημα και της δικής μας εποχής είναι οι οικονομικοί λόγοι που επίσης μπορεί να αποτελέσουν εμπόδιο στην συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα που έχει κάποιο κόστος συμμετοχής. Επιπρόσθετα ακόμα και η ελλιπής πληροφόρηση, ενημέρωση και διαφήμιση για την υλοποίηση κάποιου προγράμματος,

μπορεί να είναι πρόβλημα. Σημαντική δυσκολία παρουσιάζεται και από τις προσωπικές αναστολές που μπορεί να προκύπτουν λόγω έλλειψης γνώσεων ή και από τις πιθανές απαιτήσεις του προγράμματος που μπορεί να κάνουν τη γνώση να φαντάζει απροσπέλαστη.

Με άλλη ματιά από τους Carp, Peterson, & Roelfs, η κατάταξη γίνεται διαφορετικά:

- Εμπόδια προσωπικά που βιώνει ο ενήλικας την στιγμή που συμμετέχει στην μάθηση
- Εμπόδια του εκπαιδευτικού πλαισίου. Εδώ μιλάμε για όλες τις διαδικασίες που δρουν αποτρεπτικά στην προσπάθεια ενός εργαζόμενου να συμμετέχει σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης
- Εμπόδια προδιάθεσης. Συμπεριλαμβάνονται όλα όσα σχετίζονται με τις πεποιθήσεις, τις ιδέες του ενήλικα για τον εαυτό του (Ζαρίφης, 2011)

Η Cross (1981) από την πλευρά της κατηγοριοποιεί τις δυσκολίες συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης σε τρεις κατηγορίες:

- Καταστασιακά εμπόδια, έχουν σχέση όπως φανερώνει και η ίδια η λέξη με την κατάσταση του εκπαιδευόμενου. Πόσο διαθέσιμο χρόνο έχει, εάν έχει οικογενειακές υποχρεώσεις που παρακωλύουν την επιθυμία του για συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα και άλλες τέτοιας μορφής δυσκολίες
- Θεσμικά εμπόδια. Εδώ κατατάσσονται οι δυσκολίες που προκύπτουν από το ίδιο το πρόγραμμα όπως ωράρια που δεν μπορούν να ακολουθηθούν, απαραίτητα προσόντα που δεν υπάρχουν και μεγάλος αριθμός υποψηφίων και τέλος
- Προδιαθετικά εμπόδια, ό,τι δηλαδή προκαλείται από την στάση, την αρνητική προδιάθεση του ενήλικου προς την συμμετοχή του στην εκπαίδευση, είτε λόγω μειωμένης αυτοπεποίθησης, είτε από φόβο ότι δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει και γενικά προσωπικές του αναστολές

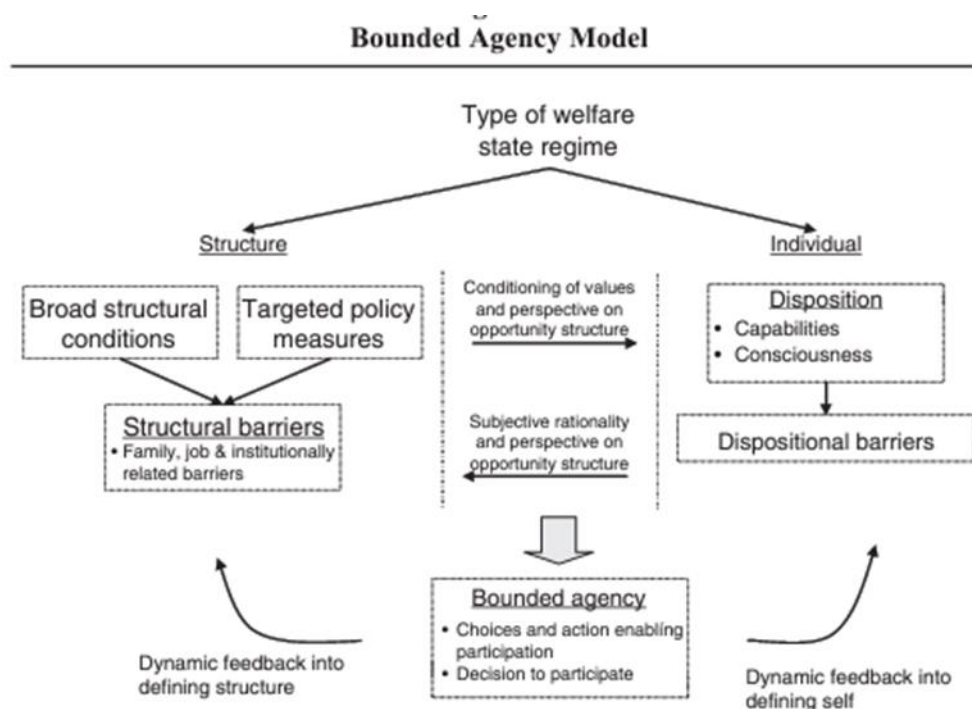
Η Cross γενικότερα πίστευε ότι κάθε εγχείρημα ενηλίκων για εκπαίδευση για να πετύχει πρέπει να ξεπεράσει αρχικά κάποιες δυσκολίες που έγκεινται στα προσωπικά

χαρακτηριστικά του κάθε υποψήφιου δηλαδή την ηλικία του, τη φάση της ζωής του, την ως τώρα ανάπτυξη του καθώς και την ιδιαιτερότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Απαιτεί πολλές ώρες, σε καθημερινή βάση, υπάρχει κάποια δέσμευση, κάποια υποχρεωτικότητα για τους συμμετέχοντες και αντίστοιχα κάποια τεχνικά θέματα (Cross, 1981).

Οι Rubenson & Desjardins πολύ εύστοχα αναφέρουν ότι τα εμπόδια πάντα θα υπάρχουν όμως το θέμα είναι το κατά πόσο μπορεί ο εκπαιδευόμενος να τα υπερβεί με κάποια βοήθεια από το κράτος, ιδανικά, και να συνεχίσει (Rubenson & Desjardins, 2009). Τα εμπόδια μπορεί να αποκλείσουν τελείως κάποιον από την συμμετοχή ή μπορεί να δυσκολέψουν την πραγματοποίησή της. Υποστηρίζουν πως ο βαθμός ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, επηρεάζει τη συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης. Ως ιδανική περίπτωση αναφέρουν τις Σκανδιναβικές χώρες και το μοντέλο εκπαίδευσης ενηλίκων που έχουν. Έχουν πολύ υψηλό ποσοστό όσον αφορά τη συχνότητα συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων και αυτό είναι περίπου 50%. Στην ίδια έρευνα το ποσοστό της Ελλάδας ήταν 20%. Η εξήγηση βρίσκεται στο γεγονός ότι οι σκανδιναβικές χώρες έχουν μια ισχυρή παράδοση στη διατήρηση ενός δημόσιου υποστηριζόμενου τομέα λαϊκής εκπαίδευσης ενηλίκων με τη μορφή λαϊκών λυκείων και ενώσεων εκπαίδευσης ενηλίκων.

Μελετώντας έρευνες μεγάλης κλίμακας, όπως η Αμερικάνικη Εθνική έρευνα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η Καναδέζικη έρευνα σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων και η Διεθνής Έρευνα για την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής των ενηλίκων, κατέληξαν στα περιστασιακά και τα θεσμικά εμπόδια και λιγότερο σημαντικά θεώρησαν τα εμπόδια διάθεσης. Στα περιστασιακά εμπόδια περιλαμβάνονταν οι οικογενειακές υποχρεώσεις ενώ στα θεσμικά εμπόδια οι οικονομικοί λόγοι ήταν το βασικότερο πρόβλημα. Ακολουθούσε η ακαταλληλότητα των μαθημάτων και ο άσχημος προγραμματισμός. Στα εμπόδια της διάθεσης έχουμε να κάνουμε με ανησυχίες σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες θα τα καταφέρουν, αναστολές λόγω μεγάλης ηλικίας καθώς και παλαιότερες άσχημες σχολικές εμπειρίες. Τα εμπόδια διάθεσης εμφανίζονται περισσότερο σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, σε άτομα με χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο και στην εργατική τάξη. Τα εμπόδια διάθεσης μπορεί να τα επηρεάσουν ή ακόμα και να τα προκαλέσουν και τα περιστασιακά και θεσμικά εμπόδια.

Η έρευνα τους κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το καθεστώς του κράτους πρόνοιας μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα ενός ατόμου να συμμετέχει σε περαιτέρω εκπαίδευση με την κατάλληλη διαμόρφωση του κοινωνικού και θεσμικού περιβάλλοντος και τον τρόπο με τον οποίο αυτά καταλήγουν σε περιστασιακά και θεσμικά ή δομικά εμπόδια καθώς και στην εσωτερική κατάσταση του ατόμου (Rubenson & Desjardins, 2009), όπως αποτυπώνεται στην παρακάτω εικόνα:

Εικόνα 3: περιστασιακά και θεσμικά εμπόδια κατά Rubenson & Desjardins (2009)

Πολλές φορές και η προϋπάρχουσα γνώση που ο καθένας διαθέτει μπορεί να αποτελέσει δυσκολία στην κατάκτηση νέας. Ας μη ξεχνάμε ότι η νέα γνώση χτίζεται πάνω στην υπάρχουσα.

Κατά τον Rogers (1999) υπάρχει ένας φραγμός που δημιουργείται από την συναισθηματική επένδυση προς τη γνώση που κατέχουμε. Καινούργιες γνώσεις που πιθανόν να έρχονται σε αντίθεση με την κερκτημένη γνώση προκαλούν αντίδραση. Το αποτέλεσμα είναι να οδηγήσει σε παραίτηση από την διαδικασία εκπαίδευσης προς υπεράσπιση της ακεραιότητας της πρότερης γνώσης ή σε απόκρυψη της αμφιβολίας που του δημιουργείται για να μην χαλάσει η αυτοεικόνα του.

Ο Knowles (1990) θεωρεί ότι, για τους ενήλικες, αυτή η προϋπάρχουσα εμπειρία τους βοηθάει να καθορίσουν με ακρίβεια ποιοι είναι, να δομήσουν τη δική τους ταυτότητα. Όταν αυτή η εμπειρία αμφισβητείται από τον εκπαιδευτή, ή υποτιμάται τότε έχουμε μια μορφή απόρριψης όχι μόνο της εμπειρίας αλλά και του ίδιου του εκπαιδευόμενου με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την πορεία της συμμετοχής του στην εκπαίδευση.

Σε άλλες περιπτώσεις συμμετοχής σε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα, δυστυχώς, θεωρείται δεδομένο και αυτονόητο οι συμμετέχοντες να έχουν κάποιες βασικές γνώσεις. Φυσικά αυτό δεν μπορεί να ισχύει για όλους και μάλιστα στην ίδια στιγμή (Tight, 2003).

Αυτό που αισθάνονται οι εκπαιδευόμενοι όταν νιώθουν ότι πιθανόν οι γνώσεις τους δεν αρκούν για αν ανταπεξέλθουν στις πιθανές απαιτήσεις του προγράμματος που συμμετέχουν μπορεί να ξεπεραστεί με την καλλιέργεια καλού και υποστηρικτικού κλίματος από την πλευρά του εκπαιδευτή, ενθάρρυνση και ευελιξία. Εξάλλου μέσα σε μια ομάδα ενηλίκων εκπαιδευομένων είναι λογικό να υπάρχει ανομοιογένεια και μεγάλη γκάμα αναγκών. Σκοπός είναι ο καθένας να καταφέρει να φτάσει στο αποτέλεσμα που ο ίδιος επιθυμεί, όχι συγκρινόμενος με τους άλλους αλλά με τον ίδιο τον εαυτό του και τις ικανότητες του (Rogers, 1999 , σελ.128, 281-282).

Όπως πολύ ωραία αναφέρεται στο ψήφισμα που εξέδωσε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 29 Νοεμβρίου 2021, για να αυξηθεί η συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση θα πρέπει εκτός των άλλων παραμέτρων να υπάρχει ευελιξία στην εκπαίδευση με στόχο την προσαρμογή στις ανάγκες των ενηλίκων (European_Education_Area, 2021).

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικών ερευνών

Για τα κίνητρα και τα εμπόδια των ενηλίκων κατά τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση, έγινε μελέτη από τον Θανάση Καραλή (2013). Αποτελεί την πρώτη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στον Ελληνικό χώρο που μελετά με ποιοτική και ποσοτική προσέγγιση το ποσοστό συμμετοχής, τα κίνητρα και τις δυσκολίες των ενηλίκων που συμμετέχουν στην εκπαίδευση. Το δείγμα αποτελούσαν άτομα άνω των 18 ετών, κυρίως μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα, άνεργοι και αυτοαπασχολούμενοι. Η έρευνα ξεκίνησε το 2008 και συνέπεσε με την εμφάνιση των αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης που έπληξε την Ελλάδα και επηρέασε τους εργαζόμενους καθώς και την εκπαίδευση τους. Οι μειωμένες αποδοχές των εργαζομένων, οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα προγράμματα εκπαίδευσης – κατάρτισης που με δυσκολία υλοποιούνταν, επηρέασαν αρνητικά την γενικότερη πορεία της εκπαίδευσης ενηλίκων. Σημαντικό κομμάτι της έρευνας η ποιοτική και ποσοτική προσέγγιση των δεδομένων που βοήθησαν ιδιαίτερα στην αποτύπωση των αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα με την ποσοτική μέθοδο έρευνας και με την χρήση ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν στοιχεία αρκετά ώστε να μπορεί να γίνει η καταγραφή της κατάστασης και η γενίκευση των ευρημάτων. Στο ερωτηματολόγιο συμπεριλήφθηκαν τα κίνητρα και τα εμπόδια της συμμετοχής στην εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη έρευνα εκτός από τα βασικά στοιχεία των ερωτώμενων είχε και ερωτήσεις που στόχευαν σε άλλες παραμέτρους που μπορεί να επηρέαζαν τους συμμετέχοντες. Μεγάλη σημασία δόθηκε στην επιλογή του δείγματος, 1200 άτομα από μεγάλα αστικά κέντρα και στην συλλογή των δεδομένων, τηλεφωνικές συνεντεύξεις με βάση το ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι συμμετέχουν περισσότεροι άνδρες μισθωτοί, με καλό οικογενειακό εισόδημα και με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο.

Στην ποιοτική προσέγγιση σχεδιάστηκαν 22 ημιδομημένες συνεντεύξεις. Το αντικείμενο έρευνας ήταν κατά πόσο το θέμα είναι κατανοητό από τους ερωτώμενους, πόσο είναι κατανοητά τα κίνητρα και τα εμπόδια έτσι όπως είχαν αποτυπωθεί στα ερωτηματολόγια και τέλος πόσο σημαντική θεωρούσαν την εκπαίδευση ενηλίκων την συγκεκριμένη περίοδο και εν μέσω οικονομικής κρίσης.

Στα αποτελέσματα της έρευνας, σχετικά με τα εμπόδια στη συμμετοχή, καταγράφηκαν με μεγαλύτερο ποσοστό το κόστος συμμετοχής, η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά, η δυσκολία να τα παρακολουθήσουν στις συγκεκριμένες ώρες και ημέρες που πραγματοποιούνταν, αδυναμία λόγω εργασιακών υποχρεώσεων, δεν υπήρχε ικανοποιητική οργάνωση, μεγάλη διάρκεια, δυσπρόσιτος χώρος υλοποίησης, με το πέρας των μαθημάτων δεν δινόταν πιστοποιητικό παρακολούθησης, έλλειψη χρόνου λόγω οικογενειακών και άλλων υποχρεώσεων, άρνηση συμμετοχής.

Σχετικά με τα κίνητρα συμμετοχής μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε για την απόκτηση νέων γνώσεων, για την βελτίωση της απόδοσης στην εργασία, για την αξία της δια βίου εκπαίδευσης, για αύξηση τυπικών προσόντων, για βελτίωση μισθολογική, για την διατήρηση της εργασίας, για αλλαγή εργασίας, για το πιστοποιητικό συμμετοχής και λιγότερο για κοινωνικούς λόγους, για παραδειγματισμό, για ικανοποίηση ανεκπλήρωτων επιθυμιών, για καλή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Με αυτή την χρήση διαφορετικών μεθόδων συλλογής δεδομένων, δηλαδή με τον συνδυασμό ποιοτικής και ποσοτικής μεθόδου, η οποία πολύ χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον Καραλή ως πολυμεθοδική προσέγγιση, επιτεύχθηκε μία πιο διεξοδική μελέτη των ερευνητικών θεμάτων (Καραλής, 2013).

Σύμφωνα με τη έρευνα που πραγματοποίησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή το 2022 οι βασικοί λόγοι που εμπόδισαν την συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες ήταν κατά κύριο λόγο η πεποίθηση τους ότι δεν έχουν τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται (54,3%), επιπρόσθετοι λόγοι οι οικογενειακές υποχρεώσεις (19,7%) και τέλος η δυσκολία παρακολούθησης λόγω ακαταλληλότητας των ωρών που υλοποιούνταν το πρόγραμμα (18%) (ΕΛΣΤΑΤ, 2023).

Στην έρευνα της Γκατζούνα (2018), ερευνώνται οι λόγοι που εμποδίζουν την συμμετοχή ενηλίκων στην εκπαίδευση. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 120 ενήλικες που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης – κατάρτισης του Δ.Ι.Ε.Κ. (Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης) Πάτρας. Η έρευνα ήταν ποσοτική και έγινε με την χρήση ερωτηματολογίου το οποίο περιλάμβανε 19 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι οικονομικοί λόγοι ήταν οι βασικοί ανασταλτικοί παράγοντες (ποσοστό 28,65% στους άνδρες και 25,2% στις γυναίκες), ο φόβος της αποτυχίας φάνηκε ότι επηρεάζει κυρίως τους άνδρες (42,9%) ενώ αντίθετα

στις γυναίκες δεν αποτελεί κύριο εμπόδιο με ποσοστό μόλις 17,7%. Με πολύ μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι λόγοι της έλλειψης χρόνου, της κούρασης και του άγχους.

Σε αντίστοιχη έρευνα 138 εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο Μαγγόπουλος (2023) μελετώντας τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες κατά τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα, βασικό ανασταλτικό παράγοντα συμμετοχής θεωρούν την ελλιπή οργάνωση των προγραμμάτων, κατά δεύτερο λόγο τις οικογενειακές υποχρεώσεις, την ελλιπή πληροφόρηση και τέλος την συνολική διάρκεια των προγραμμάτων. Μικρότερης δυσκολίας θεωρούσαν την απουσία των απαραίτητων ηλεκτρονικών μέσων που ήταν απαραίτητα για την συμμετοχή, τις επαγγελματικές υποχρεώσεις, τη δυσκολία εξοικείωσης με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τους οικονομικούς λόγους. Τέλος πολύ μικρής σημασίας θεωρούν τα εμπόδια όπως την απουσία έκδοσης βεβαίωσης παρακολούθησης, τις σχέσεις με τους εκπαιδευτές και τους συναδέλφους τους. Στην έρευνα υιοθετήθηκε η ποιοτική προσέγγιση για την καλύτερη αποτύπωση των πεποιθήσεων των ερωτώμενων (Μαγγόπουλος, 2023).

Στην εργασία της Καγιά σε ένα δείγμα 83 ατόμων ηλικίας μεταξύ 40 και 50 ετών, εργαζομένων που φοιτούσαν στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας της Ρόδου, διερευνώνται τα κίνητρα και τα εμπόδια στην συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση. Η έρευνα ήταν ποιοτική και τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν με ημιδομημένη συνέντευξη. Μετά την απομαγνητοφώνηση και την συγκέντρωση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι το βασικότερο εμπόδιο στην συμμετοχή των εκπαιδευομένων ήταν παράγοντες κούρασης και η έλλειψη χρόνου εξαιτίας οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων. Σε δεύτερη κατηγορία είναι τα θέματα απόστασης προς τον χώρο διεξαγωγής της εκπαίδευσης και το ανάλογο οικονομικό κόστος που έχει η μετακίνηση καθώς και η δυσκολία πρόσβασης λόγω καιρικών συνθηκών ή λόγω έλλειψης μεταφορικού μέσου. Άλλος παράγοντας ήταν τα εμπόδια λόγω κακής διάθεσης και λανθασμένης αντίληψης σχετικά με την αξία και την αναγκαιότητα της μάθησης. Αρκετές απαντήσεις σχετίζονταν με τα εμπόδια που προκύπτουν από την ηλικία των εκπαιδευομένων, όπως εξασθένηση της μνήμης, όχι τόσο καλή συγκέντρωση, πιο αργή ανταπόκριση, δυσκολίες σε κάποια συγκεκριμένα μαθήματα. Τέλος ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο στην διαδικασία της μάθησης

παρατηρήθηκε πως ήταν κάποιες πεποιθήσεις που έρχονταν σε σύγκρουση με τις νέες γνώσεις. Συμπληρωματικά εμπόδιο στάθηκε και η όχι τόσο φιλική σχέση με τους συνεκπαιδευόμενους (Καγιά, 2018). Μελετώντας τα εμπόδια στην μάθηση των ενηλίκων εκπαιδευομένων που συμμετείχαν σε πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης την περίοδο 2014-2018 στην έρευνα του ο Μάτσης (2018) χρησιμοποίησε την ποιοτική έρευνα, με εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη και απευθύνθηκε σε 10 εκπαιδευόμενους. Η συνέντευξη έγινε δια ζώσης με παράλληλη μαγνητοφώνηση των απαντήσεων αφού πρώτα είχε δώσει γραπτές οδηγίες στους συμμετέχοντες για τους στόχους της έρευνας και όλη την διαδικασία. Κατά την συγκέντρωση των αποτελεσμάτων παρατηρήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό σε εμπόδια που αφορούν τον ελλιπή χρόνο, είτε λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, είτε λόγω οικογενειακών. Σε μικρότερο βαθμό υπήρχαν λόγοι που προκύπτανε από δυσκολίες της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής, όχι σταθερά εμπόδια και τέλος το άγχος αν θα τα καταφέρουν απάντησαν κάποιοι από τους συμμετέχοντες. Τα αποτελέσματα αποτυπώθηκαν αφού πρώτα ολοκλήρωσε την έρευνα του με την παρουσία του και την ταυτόχρονη παρατήρηση σε δύο θεματικές ενότητες του προγράμματος. Μελετώντας τις ατομικές και κοινωνικές συμπεριφορές, το κλίμα στο μάθημα, τις μεταξύ τους σχέσεις και την σχέση με τον εκπαιδευτή καθώς και την διαδικασία διεξαγωγής του μαθήματος, μπόρεσε να ολοκληρώσει την έρευνα και να καταλήξει στα παραπάνω συμπεράσματα (Μάτσης, 2018).

Οι Rubenson and Sailling Olesen (2007) μελετώντας μεγάλες έρευνες (IALS, ALLS, επισκοπήσεις της ΕΕ) οι οποίες αναζητούσαν τα βασικά εμπόδια, κατέληξαν στο ότι το βασικό πρόβλημα στην συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα είναι η έλλειψη χρόνου. Τα στοιχεία που προέκυψαν από τις έρευνες έριχναν μεγάλο βάρος στην ύπαρξη θεσμικών εμποδίων. Βέβαια η κοινή κατάληξη στο πρόβλημα της έλλειψης χρόνου σαν βασικό εμπόδιο είναι μία αόριστη έννοια. Ο χρόνος δεν είναι μία ατέλειωτη πηγή. Άρα λοιπόν οι άνθρωποι θα πρέπει να επιλέξουν πως να κατανέμουν τον χρόνο τους. Είναι γεγονός ότι για πολλούς οι οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, αφήνουν ελάχιστο διαθέσιμο χρόνο. Αλλά για κάποιους άλλους που αναφέρουν σαν δυσκολία την έλλειψη χρόνου, αυτό δείχνει την αξία που οι ίδιοι αποδίδουν στην εκπαίδευση και τι περιμένουν οι ίδιοι από αυτήν. Σύμφωνα με τους Jonsson and Gähler (1996, σελ.38 – όπως αναφέρεται στους Rubenson & Sailling

Olesen, 2007) το πρόβλημα της έλλειψης χρόνου είναι γεγονός, αλλά το σημαντικότερο είναι η σημασία που έχει για κάποιους η συμμετοχή στην εκπαίδευση, γεγονός το οποίο βοηθάει στην υπερνίκηση του εμποδίου του χρόνου. Σημασία έχει τι περιμένει κανείς να λάβει από την συμμετοχή. Πόσο σημαντική είναι για αυτόν και αυτό τον βοηθάει να υπερπηδήσει τα εμπόδια.

ΜΕΡΟΣ Β. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Μεθοδολογία της έρευνας

4.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εργαζόμενοι στη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία πολλές φορές δυστυχώς υπερισχύουν και οδηγούν στην εγκατάλειψη της προσπάθειας, καθώς επίσης και οι τρόποι υπέρβασής τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας:

- α) Ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, σύμφωνα με τις απόψεις του δείγματος;
- β) Με ποιους τρόπους προσπαθούν να αντιμετωπίσουν αυτές τις δυσκολίες;

4.2 Σχεδιασμός της έρευνας

Οι ενήλικες ως εκπαιδευόμενοι έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ανάγκες και εμπόδια. Μέσα από την διερεύνηση όλων αυτών θα μπορούσαν να βρεθούν οι λύσεις, οι προϋποθέσεις που θα τους εξασφαλίσουν μία επιτυχημένη πορεία στη προσπάθεια τους (Κόκκος, 2008).

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί σε αυτήν την έρευνα είναι η ποιοτική και το ερευνητικό εργαλείο, είναι η συνέντευξη. Η ποιοτική μέθοδος θεωρείται κατάλληλη για την συλλογή δεδομένων σε θέματα που σχετίζονται με προσωπικές πεποιθήσεις, απόψεις και στάσεις. Σε περιπτώσεις που θέλουμε να μελετήσουμε τα αποτελέσματα που φέρει μια κατάσταση προς τους συμμετέχοντες. Και γενικότερα όπου κρίνουμε ότι είναι απαραίτητες οι προσωπικές μαρτυρίες των συμμετεχόντων. Είναι ευρεία η χρήση της στην κοινωνική έρευνα και ιδιαίτερα σε καταστάσεις όπου πρέπει να μελετηθούν προσωπικές απόψεις σε ένα σύνολο μίας κοινωνικής ομάδας (Robson, 2010, σελ.319-322).

Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής η ποιοτική μέθοδος είναι περιγραφική και μη-αριθμητική. Στοχεύει στην περιγραφή καταστάσεων και χαρακτηρίζεται ως διερευνητική (Σαπουντζή, n.d.)

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Creswell (2016), η ποιοτική έρευνα εξασφαλίζει την διερεύνηση ενός προβλήματος και την ανάπτυξη μιας λεπτομερούς κατανόησης ενός κεντρικού φαινομένου. Αυτή η επιλογή στηρίζεται στην αντίληψη ότι αυτός ο τύπος έρευνας μας βοηθάει στο να επιτύχουμε μία εις βάθος μελέτη και ανάλυση του θέματος. Θεωρείται ως καθαυτή διερευνητική μέθοδος (Creswell, 2016).

Τα κύρια χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας σύμφωνα με τον Creswell είναι:

1. Η διερεύνηση του προβλήματος και η ακριβής αποτύπωση του
2. Η αναζήτηση της αιτίας που οδηγεί στο πρόβλημα
3. Η δήλωση του σκοπού και των ερευνητικών ερωτημάτων με ανοιχτό τρόπο προκειμένου να γίνει καταγραφή των εμπειριών των συμμετεχόντων
4. Η συλλογή των δεδομένων από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην συνέντευξη
5. Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν
6. Η καταγραφή, αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

Η ποιοτική έρευνα βασίζεται πάρα πολύ στις απόψεις των συμμετεχόντων και διενεργείται πάντα με σεβασμό προς αυτούς. Η εθελοντική συμμετοχή, η αυτονομία και η προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι σημαντικές αρχές που τηρούνται κατά την διεξαγωγή της (Creswell, 2016).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται (Ισαρη & Πούρκος, 2015) «η ποιοτική έρευνα είναι μια πλασιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο».

Η ποιοτική έρευνα παρουσιάστηκε ως ένας νέος τύπος έρευνας, στα τέλη της δεκαετίας του 1960 με αρχές της δεκαετίας του 1970 και σύμφωνα με τον Freebody την διακρίνουν τα εξής χαρακτηριστικά:

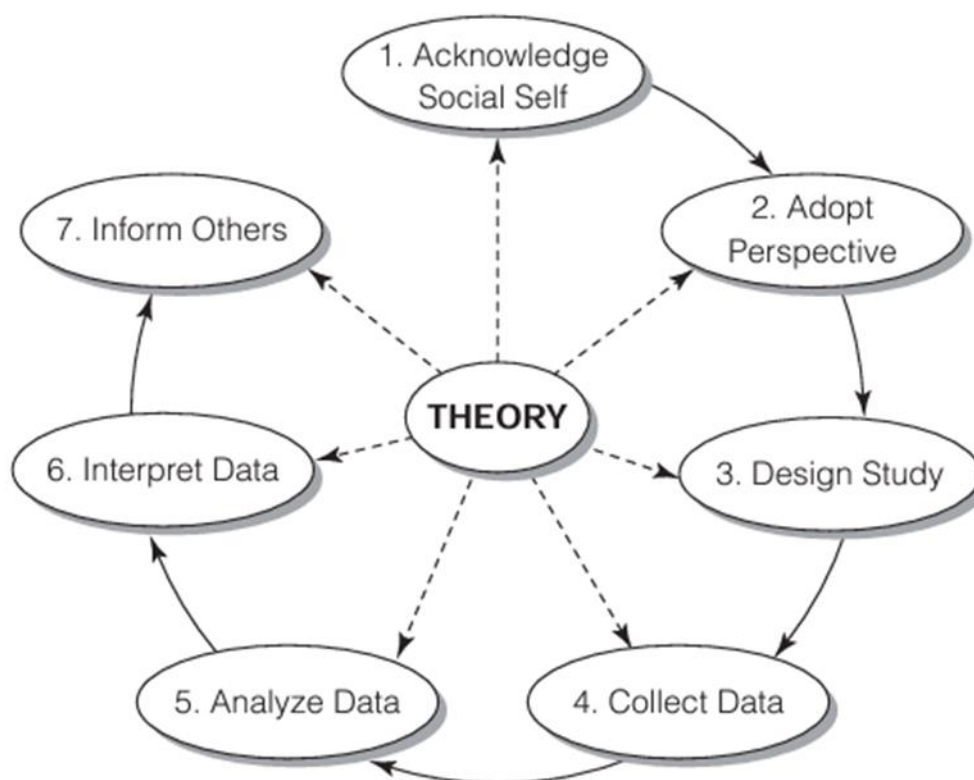
1. Προσπαθεί να εξετάσει την πραγματική κατάσταση από όλες τις πλευρές σε αντίθεση με την ατομιστική θεώρηση των στοιχείων της πραγματικότητας

2. Δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ουδετερότητα του ερευνητή κατά την διάρκεια της έρευνας. Δεν πρέπει να ασκείται κανενός είδους επίδραση προς τον ερωτώμενο
3. Προτιμάται η συλλογή δεδομένων σε πραγματικές καταστάσεις
4. Δείχνει ενδιαφέρον για την εσωτερική κατάσταση των υποκειμένων και όχι τις εξωτερικές εκδηλώσεις τους (όχι το φαίνεστε αλλά το είναι)
5. Έχει ανθρωπιστικό προσανατολισμό (Freebody, 2003)

Ωστόσο μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολύπλοκη, σύνθετη και χρονοβόρα. Δεν υπάρχει ένας απόλυτος τρόπος για την διεξαγωγή της, αλλά αυτό ποικίλει από το θέμα που κάθε φορά εξετάζεται. Αυτή όμως η ευελιξία και η ποικιλομορφία της, το γεγονός ότι κάθε φορά εξελίσσεται διαφορετικά είναι που την κάνει ξεχωριστή και ιδιαίτερη (Μαντζούκας, 2007).

Κατά την πρωτοεμφάνιση της την χρησιμοποιούσαν σπανιότερα, όμως σταδιακά αποδείχθηκε ότι μπορεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα που η ποσοτική έρευνα δεν τα κατάφερνε. Για κάποιους ερευνητές ισχύει η πεποίθηση ότι η ποιοτική έρευνα αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο στα χέρια ενός έμπειρου μελετητή και περιλαμβάνει όλα όσα δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν (Jemielniak & Ciesielska, 2018).

Σύμφωνα με τον Neuman (2014) το ακόλουθο σχήμα αποτυπώνει τα βήματα της ποιοτικής έρευνας:

Steps in the Qualitative Research Process

Εικόνα 4: Τα βήματα της ποιοτικής έρευνας

Πολλοί ερευνητές που επιλέγουν την ποιοτική μέθοδο έρευνας ακολουθούν ένα σύνολο βημάτων, τα οποία όμως μπορεί να αλλάζουν λίγο ανάλογα με την μεθοδολογία της εκάστοτε έρευνας. Υπάρχει μία ευελιξία θα λέγαμε. Σαν πρώτο βήμα αναφέρεται η παρουσίαση του ερευνητή και η οριοθέτηση του θέματος, ποιο είναι το αντικείμενο της έρευνας και ποιο το ενδιαφέρον που παρουσιάζει. Επόμενο βήμα ο καθορισμός του τόπου και του τρόπου προσέγγισης του θέματος. Τα επόμενα τέσσερα βήματα είναι ο σχεδιασμός της μελέτης, η συλλογή δεδομένων, η ανάλυση τους και η ερμηνεία τους. Τελευταίο βήμα η παρουσίαση των αποτελεσμάτων, η εξαγωγή συμπερασμάτων και η κοινοποίηση τους (Neuman, 2014).

Τα ερευνητικά ερωτήματα μιας ποιοτικής έρευνας την εξειδικεύουν σε ένα συγκεκριμένο πεδίο. Είναι ανοιχτά, ευέλικτα και δεν οδηγούν σε μονόδρομο. Αναζητούν περιγραφές και εξηγήσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε οποιαδήποτε κατεύθυνση (Ισαρη & Πούρκος, 2015).

Η έρευνα, μέσα από την συλλογή δεδομένων, παρέχει τις καλύτερες δυνατές απαντήσεις που μπορούν να οδηγήσουν στην καλύτερη λήψη αποφάσεων. Μέσα από την έρευνα επιτυγχάνετε η επέκταση της γνώσης.

Οι ερευνητές, πρέπει να είναι πάντα ανοιχτοί σε νέες ιδέες, να μην διστάζουν να χρησιμοποιούν διάφορες πηγές πληροφοριών και να αμφισβητούν διαρκώς τα στοιχεία που προκύπτουν, υποστηρίζοντας πάντα μια συνεχόμενη πορεία δράσης. Η έρευνα είναι για τους ανθρώπους, σχετικά με τους ανθρώπους και διενεργείται από ανθρώπους (Neuman, 2014).

Σχετικά με την έρευνα πολύ χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Mills (1959:196): “Πρέπει να μάθετε να χρησιμοποιείτε τις εμπειρίες της ζωής σας στο πνευματικό σας έργο: συνεχώς να το εξετάζετε και να το ερμηνεύετε. Υπό αυτή την έννοια, η δεξιότητα είναι το κέντρο του εαυτού σας και είστε προσωπικά συνδεδεμένοι με κάθε πνευματικό προϊόν πάνω στο οποίο μπορείτε να εργαστείτε” (Mills, όπως αναφέρεται στο Neuman, 2014).

4.3 Δείγμα

Το δείγμα σε μία έρευνα είναι βασική παράμετρος αφού από τα αποτελέσματα θα προκύψουν συμπεράσματα που θα αντιπροσωπεύουν ένα γενικότερο σύνολο. Η επιλογή των ατόμων που θα αποτελέσουν το δείγμα στην πραγματοποίηση μιας έρευνας χρήζει ιδιαίτερης προσοχής καθώς από αυτό θα επηρεαστεί η αξιοπιστία της (Robson, 2010).

Στην ποιοτική έρευνα, όπου μελετάται κάτι συγκεκριμένο, εστιάζεται η προσοχή στην ποιότητα των δεδομένων. Σε αυτό οδηγεί η καταλληλότητα της επιλογή του δείγματος και η επάρκεια του. Επικεντρώνεται στη σωστή ερμηνεία του θέματος και τη συγκέντρωση εξατομικευμένων απαντήσεων (Μαντζούκας, 2007).

Το δείγμα ήταν στην κατηγορία των χαρακτηριστικών που είχε επιλέξει ο ερευνητής, άρα μιλάμε για ένα δείγμα σκοπιμότητας (purposive sampling). Σε αυτές τις περιπτώσεις το δείγμα μπορεί να είναι μικρό, επιλέγεται από τον ερευνητή με βάση

συγκεκριμένων παραμέτρων και μπορεί να προσφέρει στοιχεία για το υπό εξέταση θέμα (Μαντζούκας, 2007).

Στο κομμάτι του επιπέδου απόκρισης του δείγματος είχαμε πλήρη απόκριση. Απαντήθηκαν όλες οι ερωτήσεις (Κουμπαρέλης, 2020).

Στην παρούσα έρευνα το δείγμα αποτελούν δέκα (10) ενήλικες εργαζόμενοι που παρακολουθούν προγράμματα εκπαίδευσης διαδικτυακά ή δια ζώσης, εκ των οποίων οι επτά είναι γυναίκες και οι τρεις άνδρες. Η ηλικία τους κυμαίνεται από 23 έως 52 ετών και υπάρχει μία διαφορετικότητα στα στοιχεία τους. Συγκεκριμένα έχουν διαφορετικό εκπαιδευτικό επίπεδο, έξι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τρεις κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, μία απόφοιτη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Προέρχονται από τελείως διαφορετικά εργασιακά και οικογενειακά περιβάλλοντα, επτά άγαμοι και τρεις έγγαμοι εκ των οποίων οι δύο έχουν δύο παιδιά και ο ένας τέσσερα και με διαφορετικές συμμετοχές σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Για την συγκρότηση του δείγματος κλήθηκαν αρκετά άτομα να συμμετέχουν αλλά δεν αποδέχτηκαν όλοι την πρόσκληση και κάποιοι διαπιστώθηκε πως δεν ανήκαν στην προς εξέταση κατηγορία, δηλαδή δεν πληρούσαν και τις δύο προϋποθέσεις (εργαζόμενοι και εκπαιδευόμενοι).

4.4 Ερευνητικό εργαλείο

Εργαλείο της έρευνας θα είναι η συνέντευξη. Ουσιαστικά είναι μία συζήτηση ανάμεσα σε ερευνητή και ερωτώμενο πάνω σε κάποια προφορικά ερωτήματα. Κατευθύνεται από έναν οδηγό συνέντευξης όπου καταγράφονται τα προς εξέταση θέματα με την μορφή ερωτήσεων, οι οποίες έχουν μία καθορισμένη διάταξη. Το είδος των ερωτήσεων, ο αριθμός τους και η διάταξη τους καθορίζονται από τον σκοπό της έρευνας και από τις πληροφορίες που πρέπει να συγκεντρωθούν (Παρασκευόπουλος, n.d).

Η συνέντευξη χρησιμοποιείται κυρίως στην κοινωνική έρευνα και διακρίνεται σε δομημένη, ημιδομημένη και μη δομημένη συνέντευξη. Στην περίπτωση της δομημένης

συνέντευξης οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες και με καθορισμένη σειρά. Στην ημιδομημένη συνέντευξη και πάλι οι ερωτήσεις είναι καθορισμένες αλλά υπάρχει μία ευελιξία στον ερευνητή να διαμορφώσει την διάταξη τους, να δώσει κάποιες διευκρινήσεις ή και να τις αλλάξει ακόμα, παραλείποντας ή προσθέτοντας κάποιες, ανάλογα με τον ερωτώμενο και την πορεία της. Και τέλος η μη δομημένη συνέντευξη που ο ερευνητής έχει πλήρη ευελιξία στην κατεύθυνση της (Robson, 2010).

Η συνέντευξη είναι μία ενέργεια που δίνει την δυνατότητα σε έναν ερευνητή να συγκεντρώσει στοιχεία μέσα από τα ερευνητικά ερωτήματα και να πλησιάσει το προς ανάλυση θέμα, αξιοποιώντας εμπειρίες, γνώσεις και συναισθήματα που προκύπτουν από την επικοινωνία με τους ερωτώμενους. Έχει μία αμεσότητα και ρίχνει φως στον τρόπο με τον οποίο βιώνονται καταστάσεις (Κεδράκα, 2008).

Ως συνέντευξη χαρακτηρίζεται ο διάλογος μεταξύ δύο ή περισσότερων συμμετεχόντων οι οποίοι αποδίδουν από κοινού τα νοήματα στις ερωτήσεις και τις αποκρίσεις στα πλαίσια αλληλεπίδρασης τριών παραγόντων, ερευνητή, ερωτώμενου και πεδίου επικοινωνίας (Mishler, 1996).

Ο Tuckman (1972) έχει δηλώσει χαρακτηριστικά ότι το περιεχόμενο των ερωτήσεων πρέπει να επανεξετάζεται για να είναι σίγουρη η σαφήνεια τους. Επίσης θα πρέπει να ελέγχεται η εσωτερική και η εξωτερική εγκυρότητα των συνεντεύξεων (Baskin & Ross, 1993).

Με την συνέντευξη μπορούν να συγκεντρωθούν στοιχεία που είναι δύσκολο να συλλέξει ένα ερωτηματολόγιο. Βιώματα, αντιλήψεις, κίνητρα, εξηγήσεις δεν μπορούν να αποδοθούν με άλλο τρόπο (Κάκαρη & Κατσαντώνη, 2011).

Συνέντευξη είναι μία μορφή επικοινωνίας που έχει συγκεκριμένο αντικείμενο. Η συνέντευξη σε αυτή την έρευνα θα είναι ατομική και θα πραγματοποιηθεί μέσω τηλεφώνου με ταυτόχρονη μαγνητοφώνηση – καταγραφή της. Απαραίτητη προϋπόθεση ο ερευνητής να είναι καλός ακροατής και καλά προετοιμασμένος για την διεξαγωγή της έρευνας. Συγκεκριμένα, η μέθοδος προσέγγισης του δείγματος θα είναι η ημιδομημένη συνέντευξη. Σύμφωνα με αυτήν την μέθοδο οι ερωτώμενοι απαντούν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις. Παρόλα αυτά όσο συγκεκριμένα σχεδιασμένη κι αν είναι μία συνέντευξη πρέπει να υπάρχει πάντα μία ευελιξία ώστε να μπορεί να αντιμετωπιστεί κάτι απρόβλεπτο. Μια κατάσταση ή κάποιο γεγονός που μπορεί να την

επηρεάσει θα πρέπει άμεσα να αντιμετωπίζεται, να παρακάμπτεται ή να ξεπερνιέται με κάποιο εναλλακτικό τρόπο και διακριτικά χωρίς να οδηγήσει σε τυχόν αμηχανία και αναστάτωση (Κεδράκα, 2008).

Η συνέντευξη παρουσιάζει το πλεονέκτημα της δυνατότητας παροχής διευκρινήσεων, οποιαδήποτε στιγμή χρειαστεί, προς τον ερωτώμενο. Αυτό εξασφαλίζει την αρτιότητα των καταγεγραμμένων απαντήσεων (Παρασκευόπουλος, n.d).

Με καλή προετοιμασία μπορούν να συγκεντρωθούν αρκετές πληροφορίες σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η συνέντευξη θεωρείται ως ο πιο ξεκάθαρος και άμεσος τρόπος για να συγκεντρώνουμε πληροφορίες (Robson, 2010, σελ.323).

Ιδιαίτερης σημασίας στη συνέντευξη είναι ο ερευνητής να μιλάει λιγότερο και να ακούει περισσότερο, οι ερωτήσεις να τίθενται με ευθύ και ξεκάθαρο τρόπο, κατανοητά, με ουδετερότητα, χωρίς να κατευθύνονται οι ερωτώμενοι προς κάποια κατεύθυνση, με καλή και φιλική διάθεση και πάντα με προθυμία να συμμεριστεί εμπειρίες και βιώματα. Σημαντική είναι και η σειρά με την οποία γίνονται οι ερωτήσεις. Πρώτα μία εισαγωγή όπου ο ερευνητής παρουσιάζει τον εαυτό του, διευκρινίζει το θέμα της συνέντευξης και το γεγονός ότι θα καταγραφούν οι απαντήσεις.

Ακολουθούν οι τυπικές απλές ερωτήσεις οι σχετικές με τα στοιχεία του ερωτώμενου και τέλος οι κυρίως ερωτήσεις. Αφού ολοκληρωθούν αυτές ακολουθεί ένα ευχάριστο χαλάρωμα σαν επίλογος και τέλος οι ευχαριστίες από την πλευρά του ερευνητή για την συμμετοχή του ατόμου στην έρευνα (Robson, 2010).

Έτσι θα υλοποιηθεί και η σειρά των βημάτων της έρευνας που είναι συλλογή, κατηγοριοποίηση και η αξιολόγηση των δεδομένων (Κεδράκα, 2008).

Στα μειονεκτήματα της συνέντευξης μπορούν να συμπεριληφθούν η απαιτούμενη εμπειρία του ερευνητή, η προσεκτική προετοιμασία της, μια πιθανή έλλειψη τυποποίησης που μπορεί να επηρεάσει το αποτέλεσμα της, είναι χρονοβόρα, από την στιγμή που θα πραγματοποιηθεί τηλεφωνικά απαιτείται μαγνητοφώνηση και απομαγνητοφώνηση για την συγκέντρωση των αποτελεσμάτων, η διάρκεια της δεν είναι συγκεκριμένη, κάθε συνέντευξη είναι διαφορετική (Robson, 2010).

4.5 Οδηγός συνέντευξης

Αν θα θέλαμε να ορίσουμε την έννοια του οδηγού συνέντευξης είναι το σύνολο των ερωτημάτων που θέτουμε, για το προς εξέταση θέμα. (Παρασκευόπουλος, n.d).

Ο χρόνος διάρκειας της συνέντευξης δεν θα είναι μεγάλος ανάλογα πάντα και με την διάθεση του ερωτώμενου. Αρχικά θα γίνει μία αυτοπαρουσίαση του ερευνητή και ο λόγος για τον οποίο πραγματοποιείται η συνέντευξη, ότι δηλαδή αποτελεί μέρος της Διπλωματικής εργασίας του ερευνητή και τον στόχο της. Στο ξεκίνημά της θα ζητηθούν στοιχεία που αφορούν την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την εργασία και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχει ο ερωτώμενος. Θα γίνει ξεκάθαρο ότι η ανωνυμία του ερωτώμενου θα διασφαλιστεί, καθώς και ότι τα δεδομένα των απαντήσεων του θα χρησιμοποιηθούν μόνο για να οδηγήσουν στα αποτελέσματα της έρευνας. Θα ακολουθήσουν τα ερευνητικά ερωτήματα που θα είναι τα ακόλουθα:

- α) ποιες δυσκολίες συναντήσατε κατά την συμμετοχή σας στο πρόγραμμα εκπαίδευσης;
- β) με ποιους τρόπους προσπαθείτε να τις ξεπεράσετε;
- γ) ποιοι είναι οι υποστηρικτικοί σας παράγοντες στο να ξεπεράσετε αυτές τις δυσκολίες;
- δ) υπάρχει κάτι που θέλετε να συμπληρώσετε;

Θα προηγηθεί μία πιλοτική συνέντευξη για να φανούν τυχόν αστοχίες ή δυσκολίες στην οργάνωση της ώστε να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις και θα ακολουθήσει η κανονική διαδικασία με τις τηλεφωνικές συνεντεύξεις.

Η τηλεφωνική συνέντευξη έχει το πλεονέκτημα της άμεσης επικοινωνίας η οποία εκμηδενίζει τις αποστάσεις και προσφέρει μία μεγαλύτερη άνεση στον αποκρινόμενο καθώς δεν έχει οπτική επαφή και δεν βλέπει πιθανές αντιδράσεις, εκφράσεις ή κινήσεις του συνομιλητή του που μπορεί να τον κάνουν να νιώσει ανασφάλεια για την απάντηση που έδωσε (Robson, 2010).

Είναι σημαντικό οι ερωτήσεις να είναι ξεκάθαρες και καλά διατυπωμένες. Να μην μπορούν να ερμηνευτούν με πολλούς τρόπους και να είναι κατανοητές. Να είναι

σύντομες για να μην μπερδεύουν τον ερωτώμενο ή να είναι τόσο μεγάλες ώστε να ξεχνιούνται (Αθανασόπουλος, 2019).

Να έχουν σχέση με τις εμπειρίες και τα βιώματα των συμμετεχόντων και να διευκολύνουν την ομαλή πορεία της συνέντευξης. Να είναι συγκεκριμένες και να έχουν μόνο ένα αντικείμενο αναφοράς. Η διατύπωση τους να μην κατευθύνει προς κάποια απάντηση που μπορεί να θεωρηθεί ως επιθυμητή ή προσδοκώμενη (Παρασκευόπουλος, n.d).

Η βασική προσπάθεια θα είναι να γίνει συλλογή δεδομένων από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων χωρίς να προκληθεί κάποια ενόχληση σε αυτούς, χωρίς να νιώσουν άβολα και βέβαια κάτω από ένα καλό κλίμα συνεργασίας και εκτίμησης (Ισαρη & Πούρκος, 2015).

Η συνέντευξη είναι ένα εργαλείο που βασίζεται στην άμεση και αδέσμευτη επικοινωνία ανάμεσα στον ερευνητή και τον ερωτώμενο, με την προϋπόθεση ενός ήπιου κλίματος που στηρίζεται στον σεβασμό και την κατανόηση (Κεδράκα, 2008).

4.6 Αναγκαιότητα της έρευνας

Κάθε έρευνα είναι σημαντική καθώς περιλαμβάνει μία διαδικασία συγκέντρωσης, ανάλυσης δεδομένων και εξαγωγής συμπερασμάτων που εξηγούν μία κατάσταση. Η έρευνα αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και επηρεάζει την ποιότητα της. Όσο αυξάνονται οι γνώσεις μας γύρω από ένα θέμα, μπορούμε να το μελετήσουμε καλύτερα. Μέσα από τις νέες γνώσεις οι προτεινόμενες λύσεις αποκτούν μεγαλύτερη αξιοπιστία (Ξαφάκος, 2014).

Η συγκεκριμένη έρευνα αποσκοπεί στην διερεύνηση των προβλημάτων των ενηλίκων εργαζόμενων που αποφασίζουν να συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Αποβλέπει στο να διαπιστωθεί το πόσο αυτά τους δυσκολεύουν, πως καταφέρνουν να τα ξεπεράσουν ή ακόμα και εάν δυστυχώς τους οδηγούν στην παραίτηση. Μέσα από την αποτύπωση των απόψεων τους διατυπώνει τις δυσκολίες τους, τους προβληματισμούς και τις προσπάθειες τους με σκοπό την αξιοποίηση τους στην αναζήτηση τρόπων βελτίωσης των επικρατούντων συνθηκών. Το γεγονός ότι οι σχετικές έρευνες είναι λίγες και ότι οι εργαζόμενοι που επιθυμούν και στρέφονται στην

συνεχιζόμενη κατάρτιση και εκπαίδευση με την πάροδο του χρόνου αυξάνονται, κρίθηκε σημαντική η εκπόνηση αυτής της έρευνας.

Με την διερεύνηση των αναγκών και των δυσκολιών των συμμετεχόντων μέσα από αυτήν την έρευνα και με την δική τους συμβολή, αναζητούνται οι τρόποι που θα οδηγήσουν στην ομαλότερη και πιο ανώδυνη συμμετοχή των ενηλίκων σε αντίστοιχες δράσεις. Η παρούσα εργασία αποτέλεσε έναν κρίκο στην αλυσίδα της έρευνας σε ένα πεδίο που βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη, αυτό της εκπαίδευσης των ενηλίκων εργαζομένων, ευελπιστώντας ότι θα αποτελέσει με την σειρά της το έναυσμα για νέες ερευνητικές δράσεις οι οποίες ιδανικά θα οδηγήσουν σε μια πιο εφικτή μαθησιακή διαδικασία για τους ενήλικες.

Με οδηγό την συνέντευξη, που θεωρείται ότι αποκαλύπτει τις σκέψεις και εξηγεί τις πράξεις, έγινε προσπάθεια να καταγραφούν και να αξιολογηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι συμμετέχοντες σε κάθε μορφή εκπαίδευσης με κύριο στόχο την αναζήτηση των αντίστοιχων λύσεων, την κατάθεση προτάσεων που θα μπορούσαν να τα εξαλείψουν ή έστω να τα μειώσουν προκειμένου να μην χαθεί καμία προσπάθεια και καμία επιθυμία συμμετοχής, διότι ο καθένας έχει δικαίωμα στην γνώση.

4.7 Ηθική και δεοντολογία στην έρευνα

Μεγάλης σημασίας στην πραγματοποίηση μιας έρευνας είναι η πληρότητα κανόνων ηθικής και δεοντολογίας. Πρωτίστως υπάρχει ο σεβασμός στον άνθρωπο που συμμετέχει στην έρευνα.

Με την ραγδαία εξέλιξη στην επιστημονική έρευνα, αναγκαία ήρθαν στην επιφάνεια οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της. Τα πιο ευρέως απαντώμενα ζητήματα είναι η απαραίτητη για την έναρξη συνειδητή συγκατάθεση του δείγματος και η ακολούθως διαρκής διασφαλισμένη προστασία των προσωπικών δεδομένων (Καραχάλιου et al., 2010-2011).

Στην ουσία όταν μιλάμε για ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην πραγματοποίηση μίας έρευνας, εννοούμε ένα σύνολο από ρυθμιστικές αρχές που καθορίζουν την σχέση

ανάμεσα στους ερευνητές και το δείγμα, αρχής γενομένης από τον σχεδιασμό της έρευνας, συνεχίζοντας σε όλη τη διάρκεια της έως και την εξαγωγή και δημοσίευση των οριστικών της αποτελεσμάτων (Σαββάκης, 2023).

Στην συγκεκριμένη έρευνα, στην κάθε επαφή με υποψήφιο συμμετέχοντα δίνονταν οι απαραίτητες πληροφορίες για την έρευνα, τον λόγο πραγματοποίησής της, τον στόχο της, τα ερευνητικά ερωτήματα, τον τρόπο διεξαγωγής της, τον εθελοντικό χαρακτήρα για συμμετοχή σε αυτήν και πρωτίστως ποια είναι τα στοιχεία του ερευνητή. Έγινε ξεκάθαρη αναφορά για την διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων και τον σεβασμό προς τις απόψεις και τις θέσεις του καθενός, χωρίς να υπάρχει σωστό ή λάθος στις απαντήσεις που θα δοθούν.

4.8 Δυσκολίες στην πραγματοποίηση της έρευνας

Η αρχική δυσκολία κατά την οργάνωση της έρευνας αφορούσε την αδυναμία εύρεσης του δείγματος. Έγινε πρόσκληση συμμετοχής σε άτομα που πληρούσαν την προϋπόθεση της έρευνας να είναι δηλαδή ο ερωτώμενος εργαζόμενος και να συμμετέχει σε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης, αλλά αρκετοί δεν ανταποκρίθηκαν. Υπήρχαν και αρκετές περιπτώσεις που πλέον είχαν ολοκληρώσει ή διακόψει την κατάρτιση και ένα μικρό ποσοστό που συνέχιζε την κατάρτιση αλλά δεν εργάζονταν.

Μία δεύτερη δυσκολία ήταν ο τρόπος συμμετοχής. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε, η συνέντευξη, έκανε κάποιους διστακτικούς. Με μεγαλύτερη ευκολία συμμετέχουν σε μία έρευνα όπου χρειάζεται να συμπληρωθεί ένα ερωτηματολόγιο συνήθως με ηλεκτρονικό τρόπο και εξ αποστάσεως σε χρόνο και τόπο που ευνοεί το δείγμα, παρά να αφιερώσουν λίγο χρόνο για να απαντήσουν σε ερωτήσεις συνέντευξης αφού πρώτα έρθουν σε συνεννόηση με τον ερευνητή για τον χρόνο που θα γίνει αυτό. Επιπρόσθετα ένα σύννηθες ερώτημα που δέχτηκε η ερευνήτρια από τους περισσότερους ήταν πόσο χρόνο θα διαρκέσει η συνέντευξη. Παρόλο που δόθηκε απόλυτη ελευθερία στο δείγμα και υπήρχε η διάθεση για αποδοχή οποιασδήποτε στιγμής που θα επέλεγαν για να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη, χρειάστηκε και κάποια ευγενική υπενθύμιση σε μερικούς προκειμένου να γίνει τελικά ο προγραμματισμός της συνέντευξης.

4.9 Διαδικασία λήψης συνέντευξης

Τα γενικά βήματα που ακολουθούνται για να πραγματοποιηθεί μία συνέντευξη είναι:

Επιλογή δείγματος, προετοιμασία της συνέντευξης, αρχική γνωριμία με τον ερωτώμενο, καθορισμός χρόνου διεξαγωγής της (Κεδράκα, 2008)

Στην συγκεκριμένη έρευνα αρχικά έγινε αναζήτηση αντιπροσωπευτικού δείγματος που θα πληρούσε τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Έγινε προσπάθεια να αντιπροσωπεύουν όσο το δυνατόν περισσότερες κατηγορίες του πληθυσμού αναφορικά με την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την εργασία, το εκπαιδευτικό επίπεδο – βαθμίδα, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που συμμετέχουν: προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό, κατάρτισης. Σημαντική παράμετρος ήταν η απόφαση του δείγματος να συμμετέχει και σε αυτό βοήθησαν παράγοντες όπως η προσωπική γνωριμία με τον ερευνητή, η ύπαρξη κάποιου συνδετικού κρίκου, η εμπειρία αντίστοιχων ερευνών και η εξοικείωση με την διαδικασία, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαραίτητη εμπιστοσύνη προς τον ερευνητή για να πραγματοποιηθεί η έρευνα. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά.

Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίστηκε η ταχύτερη συλλογή στοιχείων, η ευκολία πραγματοποίησης από όπου μπορούσε ο καθένας και η άνεση διότι όλοι βρισκόταν στον δικό τους χώρο χωρίς να υπάρχει οπτική επαφή η οποία κάποιες φορές δημιουργεί αναστολές (Παρασκευόπουλος, n.d).

4.10 Αξιοπιστία της έρευνας

Η εργασία ως στόχο έχει να αποτυπωθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες στην εκπαιδευτική διαδικασία και να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα προκειμένου να ξεπεραστούν τα εμπόδια και να αξιοποιηθεί κάθε ευκαιρία για την όποια αναβάθμιση γνώσεων και δεξιοτήτων (Καραλής, 2013, σελ.17).

Αξιόπιστη θεωρείται μία έρευνα όταν υπάρχει μία αρμονία ανάμεσα σε αυτό που αποτυπώνει ο ερευνητής και σε αυτό που πραγματικά ισχύει. Ο ερευνητής πρέπει να είναι ουδέτερος και να καταγράφει τα δεδομένα ακριβώς όπως αποτυπώνονται, όσο διαφορετικά μπορεί να είναι από τις αντιλήψεις του και χωρίς να επηρεάζεται από την

προσωπική του άποψη. Κανείς δεν μπορεί να περιμένει ότι ο ερευνητής είναι *tabula rasa* – άγραφος πίνακας, φέρει μαζί του τις γνώσεις και τις εμπειρίες του, έχει την αντίληψη του αλλά παρόλα αυτά πρέπει να έχει την ικανότητα να εστιάζει με ουδετερότητα και αμεροληψία στα δεδομένα που έχει συγκεντρώσει. Είναι μεγάλη η σημασία της ερμηνείας των αποτελεσμάτων από τον ερευνητή. Η συνέπεια είναι αυτή που εξασφαλίζει την ακρίβεια σε μία έρευνα (Pacho, 2015).

Σημαντικό ρόλο παίζει και η διαμόρφωση καλού κλίματος. Αυτή θα εξασφαλίσει μια προθυμία και μία άνεση στον ερωτώμενο. Ένας φιλικός, ήρεμος και αμερόληπτος ερευνητής εμπνέει εμπιστοσύνη (Παρασκευόπουλος, n.d).

Η πραγματοποίηση μιας έρευνας στον αρχικό της σκοπό, τα σωστά ερευνητικά ερωτήματα, οι κατάλληλοι συμμετέχοντες, το σύνολο των στοιχείων, οι τεχνικές ανάλυσης των αποτελεσμάτων και η δυνατότητα γενίκευσης των δεδομένων, χτίζουν την αξιοπιστία της (Levin & O'Donnell, 1999).

4.11 Εγκυρότητα της έρευνας

Για να είναι μία έρευνα έγκυρη θα πρέπει να μετράει αυτό για το οποίο έχει σχεδιαστεί. Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την έρευνα λοιπόν θα πρέπει να μετράει αυτό για το οποίο έχει κατασκευαστεί. Στην ποιοτική έρευνα συγκεκριμένα αυτό που ενδιαφέρει πρωτίστως τον ερευνητή είναι η εμπιστοσύνη του δείγματος η οποία θα οδηγήσει σε πραγματικά δεδομένα. Το επιθυμητό αποτέλεσμα είναι η ακριβής περιγραφή πραγματικών δεδομένων και η αναφορά μόνο στο προς εξέταση θέμα (Παπαγεωργίου, 2023).

Για να μπορεί μια έρευνα να δώσει έγκυρα αποτελέσματα θα πρέπει το εργαλείο της να έχει ελεγχθεί και να έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν με επιτυχία. (Ουζούνη & Νακάκης, 2011).

Στον σχεδιασμό της ποιοτικής έρευνας μεγάλη είναι η σημασία των ερευνητικών ερωτήσεων. Ο σχηματισμός των ερευνητικών ερωτήσεων είναι μία διαδικασία απαιτητική και είναι καθοριστική για την εγκυρότητα της έρευνας. Η σαφήνεια τους εξασφαλίζει αντίστοιχη σαφήνεια απαντήσεων, και κατά συνέπεια σαφήνεια

αποτελεσμάτων στην έρευνα. Για να αποτυπωθούν οι μοναδικές εμπειρίες, τα προσωπικά βιώματα και οι πεποιθήσεις των ερωτώμενων θα πρέπει οι ερωτήσεις να είναι κάθε φορά κατάλληλα διαμορφωμένες βάσει του προς εξέταση, από την εκάστοτε έρευνα, φαινομένου (Μαντζούκας, 2007).

Όταν μελετώντας μία ολοκληρωμένη έρευνα ο αναγνώστης μπορεί να αναγνωρίσει σε αυτά που διαβάζει την δική του εμπειρία, τότε επιβεβαιώνεται η εγκυρότητα της (Συμεού, 2006).

Στην παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια ομαλής προσέγγισης των ερωτώμενων και δημιουργίας κλίματος εμπιστοσύνης ώστε να μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τα βιώματα τους χωρίς καμία αναστολή. Οι ερωτήσεις ήταν απλές και κατανοητές για να εξασφαλιστεί η κατανόηση του προς εξέταση θέματος. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και έγινε πρόσκληση σε άτομα της ίδιας κατάστασης με τον ερευνητή δηλαδή εργαζόμενοι σε εκπαίδευση, γεγονός που δήλωνε στους ερωτώμενους ότι τα βιώματα τους είναι γνωστά και κατανοητά και κατά συνέπεια μπορούν να τα μοιραστούν χωρίς ενδοιασμούς. Η ανωνυμία της έρευνας ήταν ένας συμπληρωματικός παράγοντας εγκυρότητας της έρευνας.

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Αποτελέσματα έρευνας

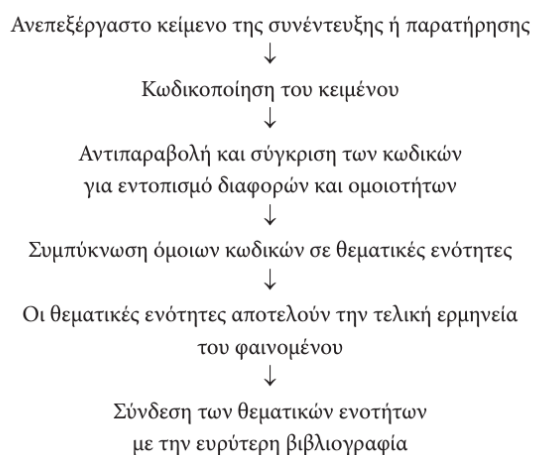
5.1 Ανάλυση δεδομένων

Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, και αφού συγκεντρωθούν τα δεδομένα με την μορφή των συνεντεύξεων, σειρά έχει η ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν από αυτές. Είναι το σημείο που δικαιώνει την διαδικασία της έρευνας αφού τα δεδομένα θα βοηθήσουν ώστε να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα (Mantzoukas, 2007).

Αρχικά γίνεται η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων. Με την απομαγνητοφώνηση μετατρέπονται τα όσα έχουν ειπωθεί σε γραπτό λόγο και έτσι μπορεί να γίνει η ανάλυση τους (Κεδράκα, 2008).

Επόμενο βήμα η κωδικοποίηση των δεδομένων. Αφού έχουν καταγραφεί τα στοιχεία, με μια προσεκτική επεξεργασία από τον ερευνητή ο οποίος μετά από μελέτη των όσων έχουν ειπωθεί οδηγείται ακολούθως σε μία ομαδοποίηση των απαντήσεων βάσει των κοινών τους στοιχείων (Ισαρη & Πούρκος, 2015).

Κατά αυτόν τον τρόπο θα συγκεντρωθούν τα αποτελέσματα του κάθε ερωτήματος. Δημιουργούνται έτσι θεματικές ενότητες για το κάθε θέμα για το οποίο συγκεντρώθηκαν στοιχεία και τέλος αυτά συγκρίνονται με τα αντίστοιχα άλλων ερευνών, προκειμένου να γίνει καλύτερη ερμηνεία του προς εξέταση θέματος (Mantzoukas, 2007). Τα στάδια της ανάλυσης δεδομένων σύμφωνα με τον Μαντζούκα αποτυπώνονται στην εικόνα 5.

Εικόνα 5: Συνοπτική περιγραφή των σταδίων της ανάλυσης δεδομένων στη ποιοτική έρευνα (Μαντζούκας, 2007)

Για την ερμηνεία των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν με τον προφορικό λόγο γίνεται χρήση της ανάλυσης περιεχομένου. Αφορά την διαδικασία της κωδικοποίησης των δεδομένων, όπου ουσιαστικά μετατρέπονται τα λεκτικά δεδομένα σε ποσοτικά για να μπορούν να μετρηθούν. Ξεκινάει ορίζοντας την μονάδα καταγραφής, δηλαδή τι θα μετρηθεί και αυτή προκύπτει από τα ερευνητικά ερωτήματα. Ακολουθεί η διαδικασία κατηγοριοποίησης των δεδομένων. Οι κατηγορίες των αποτελεσμάτων διαμορφώνονται με βάση τον σκοπό της έρευνας, τι ακριβώς αναζητάμε και από αυτά που προκύπτουν, από τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν. Κατά την κατηγοριοποίηση ο ερευνητής ερμηνεύει και τοποθετεί τα δεδομένα των συνεντεύξεων στις κατηγορίες που έχει δημιουργήσει. Συγκεντρώνονται και διαχωρίζονται τα δεδομένα σε κατηγορίες οι οποίες διαμορφώνουν ένα σύστημα κωδικοποίησης. (Κυριαζή, 1998). Επομένως για να μπορέσει ο ερευνητής να μελετήσει τα δεδομένα της έρευνας θα πρέπει πρώτα να ορίσει τις μονάδες καταγραφής, να γίνει διαχωρισμός τους σε κατηγορίες και να ακολουθήσει μία κωδικοποίηση. Με αυτόν τον τρόπο διατηρούνται αυτούσια τα αποτελέσματα και ακολούθως αναλύονται.

Ουσιαστικά η ανάλυση περιεχομένου (content analysis) συγκεντρώνεται στον τρόπο που τα θέματα παρουσιάζονται σε ένα κείμενο και στην συχνότητα εμφάνισής τους. Η επιλογή των θεμάτων γίνεται από τα οριζόμενα ερωτήματα ή από το σύστημα των κατηγοριών. (Τσιώλης, 2015).

Στην ποιοτική μέθοδο έρευνας με την ανάλυση περιεχομένου, μεγάλη σημασία έχει η κατανόηση των δεδομένων. Έχει σαν στόχο την μείωση των λανθασμένων αποτελεσμάτων και την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν.

Φάσεις της είναι :

Προανάλυση – με βάση τον στόχο της έρευνας από το υλικό που συγκεντρώθηκε επιλέγουμε τα προς ανάλυση τμήματα.

Κωδικοποίηση – ο διαχωρισμός, η κατηγοριοποίηση των δεδομένων και η ομαδοποίηση τους βάση κοινών χαρακτηριστικών (μονάδες καταγραφής).

Δόμηση- οι κανόνες που καθορίζουν τις κατηγορίες των αποτελεσμάτων (Σαπουντζή, n.d)

Στην συγκεκριμένη έρευνα έγινε ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Θεωρείται η καταλληλότερη μέθοδος σε περιπτώσεις που έχουν συγκεντρωθεί ηχητικά δεδομένα συνεντεύξεων, προκειμένου να αναλυθούν και να επεξηγηθούν. Η διαδικασία ξεκίνησε με την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων. Ακολούθως έγινε η απομαγνητοφώνηση και η καταγραφή τους με την βοήθεια ενός λογισμικού του Descript το οποίο επεξεργάζεται ηχητικά δεδομένα και τα μετατρέπει σε κείμενα. (Descript®, 2024). Οι συνεντεύξεις μετά την απομαγνητοφώνηση τους πήραν την μορφή γραπτού κειμένου. Μετά από προσεκτική μελέτη των καταγεγραμμένων προέκυψαν τα ερευνητικά δεδομένα. Από αυτά ορίστηκαν οι μονάδες καταγραφής, συγκεντρώθηκαν τα βασικά στοιχεία που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, καταγράφηκε η συχνότητα εμφάνισης τους και κατατάχθηκαν σε κατηγορίες, κωδικοποιήθηκαν. Στην κατηγοριοποίηση ουσιαστικά έγινε ομαδοποίηση των μονάδων καταγραφής που είχαν παρόμοια χαρακτηριστικά. Με αυτόν τον τρόπο αποκτήθηκε μία ολοκληρωμένη εικόνα και ερμηνεία των αποτελεσμάτων, διερευνήθηκαν οι σχέσεις τους και συγκρίθηκαν με τα αποτελέσματα ανάλογων ερευνών προκειμένου να οδηγήσουν στα ουσιαστικά συμπεράσματα.

Η φάση της ανάλυσης δεδομένων είναι αυτή που υποδηλώνει την σημασία της έρευνας. Όσα δεδομένα κι αν προκύψουν, όσο σημαντικά και αν είναι δεν μπορούν να προσφέρουν κάτι εάν δεν αναλυθούν προκειμένου να προσφέρουν περαιτέρω γνώσεις στο θέμα που εξετάζεται (Μαντζούκας, 2007).

5.2 Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

Τα δημογραφικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις συνεντεύξεις αφορούν το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την εργασία και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν τώρα. Ένα μεγάλο ποσοστό από τους οι ερωτηθέντες είναι γυναίκες, με ηλικία μεταξύ 23-37 ετών. Οι άνδρες είναι τρεις με ηλικία μεταξύ 44-52 ετών. Έγγαμοι είναι τρεις και άγαμοι επτά. Τρεις έχουν επίπεδο εκπαίδευσης μεταπτυχιακού επιπέδου, πέντε είναι απόφοιτοι ΑΕΙ, ένας απόφοιτος ΤΕΙ και ένας απόφοιτος Λυκείου. Πέντε εργάζονται στην εκπαίδευση, τρεις είναι δημόσιοι υπάλληλοι, ένας δημοτικός υπάλληλος και ένας ιδιωτικός υπάλληλος. Έξι συμμετέχουν σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, δύο σε διδακτορικό πρόγραμμα σπουδών, ένας σε πρόγραμμα σπουδών πτυχιακού επιπέδου και ένας σε πρόγραμμα κατάρτισης. Τα συγκεντρωτικά δημογραφικά στοιχεία της έρευνας αποτυπώνονται στον πίνακα 2.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

	Φύλο		Ηλικία				Οικογενειακή κατάσταση		Εκπαιδευτικό επίπεδο			Είδος κατάρτισης		
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	Άνδρας	Γυναίκα	20-29	30-39	40-49	50-59	Άγαμος	Έγγαμος	Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Μεταπτυχιακά	Προπτυχιακό	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1		•		•			•				•			•
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2		•	•				•			•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3		•	•				•			•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4		•	•				•			•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 5		•	•				•			•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 6		•	•				•			•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 7	•					•		•		•			•	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 8	•					•		•			•			•
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 9	•				•		•				•	•		
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 10		•			•			•	•			•		

Πίνακας 2: Δημογραφικά στοιχεία έρευνας

5.3 Ερώτημα πρώτο-Δυσκολίες παράλληλης εκπαίδευσης και εργασίας

Ποιες δυσκολίες συναντήσατε σαν εργαζόμενος και εκπαιδευόμενος μαζί;

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ						
ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ						
	ΧΡΟΝΟΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΧΡΗΜΑ	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙΣ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΗΣΥΧΙΣ ΠΙΕΣΕΙΣ
Συνέντευξη 01						
Συνέντευξη 02	•					•
Συνέντευξη 03	•				•	
Συνέντευξη 04	•					
Συνέντευξη 05	•			•	•	•
Συνέντευξη 06	•		•	•		
Συνέντευξη 07	•	•	•			
Συνέντευξη 08	•	•	•	•		
Συνέντευξη 09	•			•		•
Συνέντευξη 10	•	•	•			

Πίνακας 3: οι δυσκολίες που καταγράφηκαν στην έρευνα

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνονται τα συγκεντρωτικά στοιχεία του **1ου ερωτήματος** δηλαδή ποιες είναι οι δυσκολίες που συνάντησαν οι ερωτώμενοι.

Σύμφωνα με τον πίνακα 3 η βασικότερη δυσκολία που αντιμετώπισαν ήταν η έλλειψη χρόνου.

Ο Σ1 απάντησε ότι ακόμα δεν έχει συναντήσει δυσκολίες, είναι στην αρχή, αλλά ανέφερε πως υπάρχουν μέρες που φθάνει τις 12 ώρες ενασχόλησης με εργασία και εκπαίδευση. «Δεν έχω πράγματα να συναντήσω ακόμα γιατί είναι πολύ αρχή», «υπάρχουν μέρες που με πιάνει και το πάω δωδεκάωρο» (Σ1)

Ο Σ2 ανέφερε ότι το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχει είναι απαιτητικό και έχει πολλές εργασίες, αυτό ταυτόχρονα με την εργασία του που διαρκεί από το πρωί έως το απόγευμα έχει σαν αποτέλεσμα να χάνει παραγωγικό χρόνο που είναι απαραίτητος για μια σωστή ανταπόκριση στις μεταπτυχιακές του υποχρεώσεις. «επειδή δουλεύω το πρωί μέχρι το μεσημέρι είναι δύσκολο ας πούμε χάνεται κάποιος χρόνος που

θα ήταν για το μεταπτυχιακό πιο πολύ παραγωγικός, Είναι οι δυσκολίες που αφορούν τον χρόνο για να κάνω τις εργασίες μου και για να είμαι σωστή στο μεταπτυχιακό.» (Σ2)

Ο Σ3 αναφέρει ως αρχική δυσκολία τον εναπομείναντα χρόνο ο οποίος είναι ελάχιστος. Ιδανικά θα χρειαζόταν 6 ώρες την ημέρα για να ανταποκριθεί επάξια στις απαιτήσεις του μεταπτυχιακού που εκπονεί ταυτόχρονα με την εργασία του ως Δημόσιος Υπάλληλος. «Ο χρόνος είναι λίγο... Είναι ελάχιστος. Θα ήθελα ιδανικά να διαβάζω πάνω από έξι ώρες την ημέρα για να ανταποκριθώ επάξια στις απαιτήσεις.» (Σ3)

Οι Σ4 και Σ5 αισθάνθηκαν χρονική πίεση με τον συνδυασμό του μεταπτυχιακού και της εργασίας. Οι καθημερινές υποχρεώσεις με την ύλη, τις εργασίες και την δουλειά είναι πολλές και ο χρόνος λίγος. «Υπήρχε ένα κομμάτι πίεσης όσον αφορά τον χρόνο των προγραμμάτων σπουδών του μεταπτυχιακού και με την εργασία... ειδικά στο κομμάτι που ήταν περίοδοι εξεταστικοί δηλαδή που εκεί ήταν πιο εντατικά τα πράγματα δηλαδή από άποψη χρόνου. Ναι, πιο πιεστικά.» (Σ4)

«Είναι πολύ δύσκολο το θέμα χρόνου, γιατί δεν υπάρχει πολύς χρόνος καθημερινά και απαιτήσεις είναι πολλές με την ύλη, τις εργασίες...» (Σ5)

Οι Σ6 και Σ8 δήλωσαν ότι χάνουν επιπλέον χρόνο λόγω των μετακινήσεων γιατί το πρόγραμμα που παρακολουθούν πραγματοποιείται σε άλλη πόλη «Δυσκολίες ήταν πρώτον η μετακίνηση γιατί το μεταπτυχιακό γίνεται σε άλλη πόλη από αυτή που βρίσκομαι.», «Χρόνο και χρήμα.» (Σ6)

«Το δεύτερο είναι ότι η έδρα του Πανεπιστημίου είναι στην Καστοριά, άρα είναι εκτός έδρας από μένα, συνεπώς χρειάζονται και κάποιες μετακινήσεις, που προσθέτουν και έξτρα χρόνο αλλά και κάποιο έξτρα κόστος για την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής.» (Σ8)

Οι Σ7 και Σ10 για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις δουλειάς και προγράμματος μείωσαν τον χρόνο που περνάν με την οικογένεια τους. «και κυρίως ήταν χρόνος να διαθέσω από την οικογένεια.» (Σ7)

«Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι ο χρόνος. Η διάθεση του χρόνου», «χρόνο από την οικογένεια έχω μειώσει, προκειμένου να ανταπεξέλθω» (Σ10)

Ο Σ9 αντιμετώπισε αρκετές δυσκολίες στη διαχείριση και την μείωση του προσωπικού του χρόνου. «οι δυσκολίες ήταν αρκετές, ήταν τόσο σε θέμα διαχείρισης του χρόνου και χρονικών πλαισίων» «για να το πετύχω αυτό πρέπει να διαχειριστώ και τον προσωπικό μου χρόνο, την προσωπική ζωή αλλά και τον χρόνο της εργασίας» (Σ9)

Άλλο σημαντικό εμπόδιο όπως αποτυπώνεται στον ανωτέρω πίνακα είναι οι οικονομικές δυσκολίες.

Ο Σ7 τις ανέφερε ως το βασικό πρόβλημα *«Οι δυσκολίες ήταν κυρίως οικονομικές. Έπρεπε να ανταποκριθώ στο οικονομικό σκέλος του μεταπτυχιακού προγράμματος»* (Σ7)

Οι Σ6 και Σ8 το βιώνουν ως κόστος μετακίνησης. *«Δυσκολίες ήταν πρώτον η μετακίνηση γιατί το μεταπτυχιακό γίνεται σε άλλη πόλη από αυτή που βρίσκομαι. Χρόνος και χρήμα»* (Σ6)

«συνεπώς χρειάζονται και κάποιες μετακινήσεις, που προσθέτουν και έξτρα χρόνο αλλά και κάποιο έξτρα κόστος για την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής.» (Σ8)

Ο Σ10 συναίνεσε ότι και το οικονομικό υπήρχε ως πρόβλημα *«Υπήρχε κάποιο οικονομικό πρόβλημα που επίσης μπορεί να πίεζε την όλη κατάσταση; -ναι ναι βέβαια.»* (Σ10)

Οι μεγάλες αποστάσεις είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι Σ5,Σ6,Σ8 και Σ9.

«Οι αποστάσεις; Ναι είναι και αυτό» (Σ5)

«Δυσκολίες ήταν πρώτον η μετακίνηση» (Σ6)

«συνεπώς χρειάζονται και κάποιες μετακινήσεις» (Σ8)

«δηλαδή υπάρχει μια χρονική πίεση και για το να φτάσουμε στα μαθήματα» (Σ9)

Άλλη δυσκολία που καταγράφηκε ήταν η πρόσβαση και μελέτη σε βιβλιοθήκη.

Ο Σ3 δεύτερη δυσκολία που συνάντησε ήταν η πρόσβαση σε βιβλιοθήκες και η διάρκεια παραμονής σε αυτές. Ανέφερε ότι δεν υπάρχει χρόνος για πολύωρη παραμονή και μελέτη. *«....διότι δεν μπορώ να παρευρίσκομαι πολλές ώρες στη βιβλιοθήκη. Αυτή είναι η δυσκολία, θα έλεγα.» « Το μόνο τρωτό που θα μπορούσα να πω είναι η πρόσβαση στη βιβλιοθήκη, η οποία ναι μεν έχει μια αξιολογή συλλογή, αλλά θα ήθελα και κάτι παραπάνω.»* (Σ3)

Ο Σ5 δήλωσε ότι η πρόσβαση σε βιβλιοθήκη είναι αδύνατη, δεν υπάρχει καν στην περιοχή που μένει. *«Πρόσβαση μέσα σε βιβλιοθήκες, όλα αυτά, δύσκολη; Ναι, εδώ δεν έχει κιόλας εδώ που μένω»* (Σ5)

Δυσκολία στην ανταπόκριση των οικογενειακών υποχρεώσεων αντιμετώπισαν οι Σ7,Σ8,Σ10. *«...και κυρίως ήταν χρόνος να διαθέσω από την οικογένεια.»* (Σ7)

«... της οικογενειακής κατάστασης και των χρόνων που απαιτούν τα παιδιά, τις δραστηριότητες, τα φροντιστήρια και τα λοιπά, είναι πολύ περιορισμένος.» (Σ8)
«χρόνο από την οικογένεια έχω μειώσει» (Σ10)

Ο Σ2 αντιμετώπισε και κάποια δυσκολία στο τυπικό κομμάτι της συμμετοχής στο πρόγραμμα εκπαίδευσης που συμμετέχει, στα διαδικαστικά. *«στην αρχή όταν ήταν να κάνω την αίτηση υπήρχαν κάποιες δυσκολίες όσον αφορά ας πούμε το κομμάτι ότι έπρεπε να φέρω συστάσεις από καθηγητές του Πανεπιστημίου που αποφοίτησα στο πρώτο μου πτυχίο. Εκεί πέρα ήταν λίγο μια δυσκολία» (Σ2)*

Ο Σ5 δήλωσε ότι όλα ήταν πρωτόγνωρα και δεν ήξερε τι θα κληθεί να αντιμετωπίσει. *«και η δυσκολία στο ότι εγώ δεν είχα ζανακάνει μεταπτυχιακό και ακόμα επομένως δεν ήξερα τι θα αντιμετωπίσω.» (Σ5)*

Ο Σ9 είπε ότι η υποχρεωτικότητα παρακολούθησης των μαθημάτων δια ζώσης, τα δύσκολα ωράρια, οι διδακτικές, η εξάντληση των κανονικών αδειών από την εργασία για την ευόδωση του στόχου, του δημιούργησαν και ένα άγχος για την επιτυχία της ολοκλήρωσης του προγράμματος. *«Οπότε το μεγαλύτερο πρόβλημα που είχα είναι ότι είχα ένα άγχος να μην έχω κάποιες απουσίες ειδικά σε μαθήματα όπως οι διδακτικές»*
«τα μαθήματα κατά βάση πρωινά και μεσημεριανά, δηλαδή δεν είναι σε ώρες ευέλικτες...οπότε υπάρχει μια δυσκολία προσέγγισης. Και αυτό είναι πιεστικό» (Σ9)

5.4 Ερώτημα δεύτερο-τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών

Με ποιους τρόπους προσπαθείτε να ξεπεράσετε τις δυσκολίες που συναντήσατε;

	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΧΡΟΝΟΥ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΕΡΩΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ	
						ΧΡΗΣΗ ΑΔΕΙΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
Συνέντευξη 01	•	•					
Συνέντευξη 02	•	•					
Συνέντευξη 03	•	•	•				
Συνέντευξη 04	•	•			•		
Συνέντευξη 05			•				
Συνέντευξη 06	•	•		•	•		•
Συνέντευξη 07	•			•			•
Συνέντευξη 08	•	•	•			•	•
Συνέντευξη 09	•	•				•	•
Συνέντευξη 10	•	•			•		

Πίνακας 4: αντιμετώπιση των δυσκολιών κατά την έρευνα

Σύμφωνα με τον πίνακα 4 που αποτυπώνει τα δεδομένα από το 2^ο ερώτημα σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των δυσκολιών, σχεδόν όλοι απάντησαν πως η σωστή διαχείριση του χρόνου υπήρξε μία λύση.

«έχω φτιάξει το χρόνο μου, ώστε μπορώ και είμαι εντάξει και στην προσωπική μου ζωή και στην υποχρεώσεις μου» (Σ1)

«Προσπαθώ κάθε μέρα να κάνω λίγο από κάτι» (Σ2)

«...ώστε να κατανέμεται σωστά ο χρόνος και να μπορούμε να έχουμε και προσωπικό χρόνο και επαγγελματικό και όσον αφορά το εκπαιδευτικό κομμάτι.» (Σ3)

«καλύτερη διαχείριση χρόνου» (Σ4)

«...για τη μετακίνηση που χρειάζεται, που θέλει χρόνο, προσπαθώ να βρίσκω, να πηγαίνω πιο νωρίς» (Σ6)

«Ο χρόνος βρέθηκε γιατί τα παιδιά μου μεγάλωσαν» (Σ7)

«υπάρχει η δυνατότητα της εκπαιδευτικής άδειας για να έχω πλήρη ελευθερία το κατά το δυνατόν δηλαδή να έχω απαλλαγή από τη δουλειά μου ώστε να έχω όσο δυνατόν περισσότερο ελεύθερο χρόνο που θα με βοηθήσει για να ολοκληρώσω τη διατριβή μου» (Σ8)

«προσπάθησα να κάνω καλό σχεδιασμό του χρόνου» (Σ9)

«σίγουρα προσωπικό χρόνο και χρόνο από την οικογένεια έχω μειώσει, προκειμένου να ανταπεξέλθω» (Σ10)

Άλλος βοηθητικός παράγοντας ήταν ο καλός προγραμματισμός. Ο Σ3 τονίζει την βαρύτητα που έχει ο προγραμματισμός για την σωστή κατανομή χρόνου. *«Το πρόγραμμα είναι πολύ βασικό σε αυτές τις περιπτώσεις, ότι πρέπει να υπάρχει πρόγραμμα έτσι ώστε να κατανέμεται σωστά ο χρόνος» (Σ3)*

Ο Σ1 έχει προγραμματίσει δουλειά και διδακτορικό προκειμένου να εξασφαλίσει τα μέγιστα αποτελέσματα και την ομαλότητα τους. Ο Σ4 και ο Σ10 συμφώνησαν ότι ο προγραμματισμός βοηθάει

«ο προγραμματισμός βοηθάει; Ναι, ναι. Και από το ίδιο το άτομο» (Σ4).

«επαναπρογραμματίσα για κάποια άλλα θέματα για να μπορώ να τα προλαβαίνω» (Σ10).

Ο Σ6 έχοντας να λύσει και το πρόβλημα της μετακίνησης προγραμματίζει έγκαιρα για να υπάρχει μία συνέπεια σε όλα *«εννοείται πρώτα να ενημερώνω αρκετά νωρίτερα ό,τι θα λείπω για να μπορούν να γίνουν κάποιες αλλαγές, αν τυχόν χρειάζονται στο πρόγραμμα» (Σ6)*

Ο Σ9 με καλή διαχείριση καταφέρνει και προχωράει *«με κατάλληλη διαχείριση και υλοποίηση όλων αυτών έχω φτάσει εδώ, είμαι κοντά στο τέλος» (Σ9)*

Ο Σ2 καθημερινά προγραμματίζει για να μην συσσωρευτούν όλα την τελευταία στιγμή *«Προσπαθώ κάθε μέρα να κάνω λίγο από κάτι, δηλαδή κάθε μέρα βάζω ένα πρόγραμμα και συμπληρώνω κάθε εργασία σιγά σιγά με βάση το πρόγραμμα ώστε να το ολοκληρώσω σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα και τα κάνω σταδιακά ώστε να μην είναι όλα μαζί την μία μέρα αλλά ούτε και τελευταία στιγμή.» (Σ2)*

Ο Σ8 έχει καταφέρει την οργάνωση του προγραμματισμού του μέσα από ηλεκτρονικά προγράμματα *«χρήση κάποιων ειδικών προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών που*

βοηθάνε στην οργάνωση για την επίσπευση της έρευνας ώστε να μπορώ να κερδίσω όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο.» (Σ8)

Την βοηθητική χρήση του διαδικτύου στην μελέτη τους σαν λύση στις δυσκολίες τους τόνισαν οι Σ3,Σ5 και Σ8.

«το διαδίκτυο με έχει βοηθήσει πάρα πολύ ως προς το υλικό. Τη συλλογή δεδομένων, διότι δεν μπορώ να παρευρίσκομαι πολλές ώρες στη βιβλιοθήκη» (Σ3)

«Προσπαθούσα να... μάθω όσα περισσότερα μπορώ είτε από το ίντερνετ για να πάρω κάποιες πληροφορίες και να συνεχίσω.» (Σ5)

«να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στο ίντερνετ που πλέον όλες οι βάσεις, όλες οι βιβλιοθήκες υπάρχουν εκεί σε βάση δεδομένων και μπορούμε να κάνουμε την κύρια βιβλιογραφική αναζήτηση, δηλαδή να βγάλω μέρος της έρευνας διαδικτυακά από το σπίτι, χωρίς να χρειάζεται να πηγαίνουμε σε καθημερινή βάση στο Πανεπιστήμιο.» (Σ8)

Την λύση στο οικονομικό πρόβλημα έλυσε με την παροχή φιλοξενίας στην πόλη όπου εκπονεί το πρόγραμμα του ο Σ6. *«η λύση ήταν το ότι έχω κάπου να μείνω γιατί υπάρχει το χρηματικό. Βρήκα τουλάχιστον κάποιον να με φιλοξενεί.» (Σ6)*

Ο Σ7 προκειμένου να ξεπεράσει το οικονομικό πρόβλημα έκανε οικονομίες ετών για να πραγματοποιήσει τον στόχο του. *«επειδή το είχα στόχο να παρακολουθήσω ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην πορεία του χρόνου έκανα οικονομία για αυτό το στόχο.» (Σ7)*

Βοήθεια από το εργασιακό τους περιβάλλον για να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους έλαβαν οι Σ4, Σ6 και Σ10. *«το εργασιακό περιβάλλον που σας είπα ότι υπάρχουν βοήθειες σχετικά» (Σ4)*

«υπάρχει μεγάλη κατανόηση σε αυτό» (Σ6)

«έχω ευελιξία στη δουλειά με την έννοια ότι επειδή μπορώ σε κάποιες φορές το ωράριό μου να το... ορίσω όπως θα με εξυπηρετήσει» (Σ10)

Με την χρήση αδειών από την δουλειά προσπαθούν να ανταπεξέλθουν οι Σ6,Σ8,Σ9.

«άδειες που πρέπει να παίρνω κάποιες μέρες για να παρευρίσκομαι εκεί πέρα. Προσπάθησα μέσα στη δουλειά, εννοείται πρώτα να ενημερώνω αρκετά νωρίτερα ό,τι θα λείπω για να μπορούν να γίνουν κάποιες αλλαγές» (Σ6)

«υπάρχει η δυνατότητα της εκπαιδευτικής άδειας» (Σ8)

«Πήρα όσες άδειες δικαιούμαι από τη δουλειά, ουσιαστικά πολλές άδειες από τη δουλειά τις αφοσίωσα εκεί, καθαρά σε θέματα εκπαίδευσης» (Σ9)

Στην αντιμετώπιση των δυσκολιών κάποιοι ανέφεραν ότι ήταν ο στόχος που τους βοήθησε να τις ξεπεράσουν. «Αλλά έχω ένα στόχο και κοιτάω προς εκεί.» (Σ6)

«επειδή το είχα στόχο να παρακολουθήσω ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα» (Σ7)

«κάτι σαν απωθημένο . Δηλαδή θεωρούσα τόσα χρόνια ότι έπρεπε να κάνω ένα διδακτορικό για να ολοκληρώσω ας πούμε τις σπουδές μου.» (Σ8)

«αυτή η κατεύθυνση σπουδών της διδασκαλίας πάντα, ανέκαθεν με συγκινούσε» (Σ9)

5.5 Ερώτημα τρίτο- υποστηρικτικοί παράγοντες

Ποιοι είναι οι υποστηρικτικοί σας παράγοντες στο να ξεπεράσετε αυτές τις δυσκολίες;

	ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ					
	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	ΣΥΝΑΔΕΡΦΟΙ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΣΥΝΕΚΠΑΙΔΕΥΟ ΜΕΝΟΙ	ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ- ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ	ΦΙΛΟΙ	ΕΞΕΛΙΞΗ
Συνέντευξη 01	•	•	•	•	•	•
Συνέντευξη 02			•	•		•
Συνέντευξη 03	•	•		•	•	•
Συνέντευξη 04	•	•		•		•
Συνέντευξη 05	•			•		•
Συνέντευξη 06	•	•		•	•	•
Συνέντευξη 07	•			•		•
Συνέντευξη 08	•			•		
Συνέντευξη 09	•	•		•	•	•
Συνέντευξη 10	•	•		•		•

Πίνακας 5: υποστηρικτικοί παράγοντες κατά την έρευνα

Τον σημαντικό ρόλο της οικογένειας ακόμα και στην υποστήριξη ανέδειξε το σύνολο των αποτελεσμάτων όπως απεικονίζεται και στον πίνακα 5.

«ψυχολογικά η οικογένειά μου» (Σ1)

«ο κύκλος μου και ο οικογενειακός και ο επαγγελματικός» (Σ3)

«υποστήριξη και από την οικογένειά μου» (Σ4)

«Οι γονείς μου» (Σ5)

«Με στήριξε η οικογένειά μου κυρίως οικονομικά και ψυχολογικά» (Σ6)

«Υπήρχε η οικογένεια, η σύζυγος που συνέβαλε αρκετά, με παρότρυνε στο να λάβω την απόφαση να το κάνω.» (Σ7)

«η οικογένεια σίγουρα, η σύζυγος, και εντάξει και η κατανόηση των παιδιών που κάποιες φορές δεν είναι δυνατόν να ανταποκριθώ σε όλα τους τα καλέσματα» (Σ8)

«η οικογένειά μου, οι δικοί μου άνθρωποι, οι οποίοι έδειξαν κατανόηση, με υποστήριζαν και υλικά και συναισθηματικά» (Σ9)
«φυσικά η οικογένειά μου» (Σ10)

Πάνω από τους μισούς συμμετέχοντες δήλωσαν ότι υποστηρίχθηκαν από τους συναδέλφους τους, από τους ανθρώπους που εργάζονται μαζί.
«Και η ομάδα που είμαι. Η εργασιακή είναι και η διδακτορική και ο εργοδότης μου άμα αντιμετωπίζω θέμα σε τεχνικό επίπεδο στην δουλειά μου» (Σ1)
«ο κύκλος μου ο επαγγελματικός, οι συνάδελφοί μου» (Σ3)
«υποστήριξε το εργασιακό περιβάλλον και ότι ήταν μερικής απασχόλησης η εργασία» (Σ4)
«οι ανώτεροι στη δουλειά... θέλουν να βοηθήσουν» (Σ6)
«Σίγουρα με βοήθησαν και οι συνάδελφοι, αν έπρεπε να λείψω, αν έπαιρνα άδεια την συγκεκριμένη περίοδο ή ημέρα αναλάμβαναν αυτοί να διεκπεραιώσουν τα θέματα που προέκυπταν» (Σ9)
«υποστηρικτικός παράγοντας είναι και η εταιρεία που εργάζομαι και οι άνθρωποι μέσα σε αυτό, οι συνεργάτες μου» (Σ10)

Μόλις δύο δέχτηκαν υποστήριξη από το περιβάλλον της εκπαίδευσης, εκπαιδευτές και συνεκπαιδευμένους.
«Και η ομάδα που είμαι» (Σ1)
«οι καθηγητές ήταν πάρα πολύ υποστηρικτικοί και μας ενθαρρύναν συνεχώς να συνεχίζουμε και να προσπαθούμε. Πολύ μεγάλη στήριξη και από το Πανεπιστήμιο» (Σ2)

Αντίθετα όλοι υποστηρίχθηκαν από κίνητρα εσωτερικά και εξωτερικά.
«εγώ γενικά αγαπάω την επιστήμη μου. Άρα, έχω στο μυαλό μου ότι δεν μπορεί η επιστήμη μου να προχωράει χωρίς εμένα. ... άρα κυνηγάω οποιαδήποτε ευκαιρία προκύψει.» (Σ1)
«είχα έτσι κίνητρο ότι θέλω πάρα πολύ να τελειώσω και να έχω το χαρτί του μεταπτυχιακού. Αυτό ήταν ένα πολύ μεγάλο κίνητρο που βοήθησε να ξεπεράσω τις δυσκολίες.» (Σ2)

«εννοείται τα προσόντα, τα επιπρόσθετα προσόντα που θα με βοηθήσουν κάποια στιγμή στην αναδιαμόρφωση του βιογραφικού μου» (Σ3)

«το μεταπτυχιακό το κάνω για να μου δώσει για κάτι καλύτερο... πράγματα σε τομείς που θα ήθελα, οπότε όντως μου δίνει αυτό το κίνητρο, δηλαδή παρόλο που μπορεί να υπήρξε κάποια πίεση, μου δίνει άλλα κίνητρα.» (Σ4)

«Μόνο η σκέψη ότι θα το τελειώσω και θα το πάρω το μεταπτυχιακό» (Σ5)

«Ο στόχος μου είναι να ολοκληρώσω το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που έχω ξεκινήσει έτσι ώστε να με βοηθήσει μετέπειτα πάνω στη δουλειά μου...αυτό είναι το ισχυρό κίνητρο» (Σ6)

«Ναι, είμαι αρκετά ευχαριστημένος και αισθάνομαι... γιατί είμαι και στα τελειώματα και αισθάνομαι χαρούμενος που θα μπορέσω να το καταφέρω γιατί αποτελούσε στόχο δεκαετίας.» (Σ7)

«Το κίνητρο είναι ότι το είχα, ας πούμε κάτι σαν απωθημένο... το θεωρώ εγώ απαραίτητο για την ολοκλήρωσή μου ως άνθρωπος σε ό,τι αφορά το γνωσιακό πεδίο και την μόρφωσή μου.» (Σ8)

«τα κίνητρα είναι και εσωτερικά και εξωτερικά. Δηλαδή, σίγουρα υπάρχει και το ενδιαφέρον ότι είσαι απόφοιτος μιας σχολής ανθρωπιστικών σπουδών που σου δίνει και ένα κοινωνικό status αλλά και μια δυνατότητα να επεξεργαστείς καλύτερα και στη καθημερινότητά σου και στη διαχείριση ενηλίκων ή και νεότερων παιδιών τέτοια θέματα αλλά και εσωτερικά κίνητρα τα οποία σε γεμίζουν να σου το πω έτσι.» (Σ9)

«γιατί αυτό το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει να κάνει με δεξιότητες, με skills δηλαδή, τα οποία αναπτύσσεις περισσότερο» (Σ10)

Υποστήριξη από το φιλικό περιβάλλον δέχτηκαν οι Σ1,Σ3,Σ6 και Σ9.

«κάποιοι φίλοι πολύ στενοί » (Σ1)

«οι φίλοι μου» (Σ3)

«και κάποιοι άλλοι άνθρωποι στο κοντινό μου συναισθηματικό κύκλο, οι οποίοι με κατεύθυναν, λειτουργήσαν σαν εν δυνάμει μέντορες, οπότε αυτό με βοήθησε και να σχεδιάσω καλύτερα τις υποχρεώσεις μου» (Σ9)

Ο Σ6 αναφέρει ότι δεν θα τα κατάφερνε χωρίς την βοήθεια που λαμβάνει από τη φιλική στήριξη «το φιλικό περιβάλλον που με στηρίζει στην πόλη που πηγαίνω για να μπορώ να πραγματοποιώ το μεταπτυχιακό.» (Σ6)

Τελικός και ισχυρός παράγοντας στήριξης σύμφωνα με τον πίνακα 5 αποδείχθηκε η προσωπική εξέλιξη.

« Βλέπω τι γίνεται στο εξωτερικό και κυνηγάω την δουλειά που θα είναι πέντε χρόνια πιο μπροστά από εδώ για να μπορώ να είμαι πιο μπροστά από τα πράγματα.» (Σ1)

«Ειδικότερα μου άρεσε και το αντικείμενο της ειδικής αγωγής και αυτό ήταν ένας στόχος για να συνεχίσω να ασχοληθώ.» (Σ2)

«...κατ' επέκταση να βρω κάτι άλλο στο αντικείμενό μου που έχω σπουδάσει... την εξέλιξη, την προσωπική.» (Σ3)

«σε κομμάτια εργασιακά, αλλά και για ανέλιξη δική μου, δηλαδή προσωπική»(Σ4)

«και θα με βοηθήσει στη δουλειά μου με τα μόρια.» (Σ5)

«να ολοκληρώσω το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που έχω ξεκινήσει έτσι ώστε να με βοηθήσει μετέπειτα πάνω στη δουλειά μου.» (Σ6)

«να κάνω το μεταπτυχιακό από την άποψη της εξέλιξης και της οικονομικής αναβάθμισης» (Σ7)

«αλλά και επαγγελματικά θα με ενδιαφέρει αν μπορώ να το εξασκήσω. Με ενδιαφέρει το κομμάτι αυτό της διδασκαλίας, γενικότερα της διδακτικής, οπότε αν μπορώ να το εξασκήσω και μελλοντικά με τη μορφή επαγγελματικής χροιάς. Όχι απαραίτητα κατά ανάγκη σαν κύριο επάγγελμα, αλλά και επικουρικά.» (Σ9)

«Κατά βάση όσο διαχειρίζεσαι μέσα σε έναν χώρο εργασίας, συμπεριφορές και καταστάσεις, αυτό όμως πρακτικά και στον έξω κόσμο και στις υπόλοιπες σχέσεις έχει πρακτική.» (Σ10)

5.6 Ερώτημα τέταρτο-συμπληρωματικές δηλώσεις

Υπάρχει κάτι που θέλετε να συμπληρώσετε;

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ						ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ		
	ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	ΣΗΜΑΣΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΧΡΟΝΟΥ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΥΠΟΜΟΝΗ ΕΠΙΜΟΝΗ	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟΝ ΣΤΟΧΟ	ΕΜΠΟΔΙΑ ΠΟΥ ΞΕΠΕΡΝΟΥΝΤΑΙ	Η ΜΑΘΗΣΗ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΗΛΙΚΙΑ
Συνέντευξη 01	•							
Συνέντευξη 02					•			
Συνέντευξη 03		•						
Συνέντευξη 04			•					
Συνέντευξη 05				•				
Συνέντευξη 06						•		
Συνέντευξη 07							•	
Συνέντευξη 08	•							
Συνέντευξη 09								•
Συνέντευξη 10				•				

Πίνακας 6: Συμπληρωματικά στοιχεία

Σύμφωνα με στον πίνακα 6 όπου αποτυπώνονται τα δεδομένα του 4^{ου} ερωτήματος , κατά το τέλος της συνέντευξης, σαν συμπληρωματικά στοιχεία ο κάθε ερωτώμενος έδωσε το δικό του στίγμα.

Οι Σ1 και Σ8 τονίζουν την σημασία της στήριξης της οικογένειας σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Με αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμό ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, με υπομονή και επιμονή μπορούν να επιτευχθούν οι εκάστοτε στόχοι. «χωρίς την κατάλληλη στήριξη της οικογένειας δεν νομίζω ότι θα είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί ένας τέτοιος στόχος... χρειάζεται αλληλοκατανόηση...υπομονή και επιμονή και αν αγαπάτε αυτό που κάνετε νομίζω θα το καταφέρετε.» (Σ8)

«... αν μιλάμε γενικά για σπουδές που είναι παράλληλα με εργασία, σίγουρα πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο είτε οικογενειακό είτε φιλικό που να μπορεί να στηρίζει το ψυχολογικό βάρος αυτής της προσπάθειας» (Σ1)

Ο Σ2 συμπληρωματικά δήλωσε πως αντιμετωπίζει μία δυσκολία στην εκπόνηση της πρακτικής άσκησης του προγράμματος που εκπονεί. Είναι στην αρχή αλλά καταβάλει

προσπάθειες για την επιτυχία του στόχου του. «... αυτό που τώρα, είναι μια δυσκολία είναι ότι κάνω πρακτική άσκηση στο ειδικό δημοτικό σχολείο...είναι λίγο δύσκολο. Εύχομαι σιγά σιγά να πετύχω στόχο μεγάλο» (Σ2)

Ο Σ3 δήλωσε ότι είναι πολύ σημαντική η ύπαρξη προγράμματος και η κατανομή του χρόνου σε αυτές τις περιπτώσεις. «Το πρόγραμμα είναι πολύ βασικό ώστε να κατανέμεται σωστά ο χρόνος και να μπορούμε να έχουμε και προσωπικό χρόνο και επαγγελματικό.» (Σ3)

Ο Σ4 ανέφερε πως γνωρίζει πολλά άτομα στην ηλικία του που συμμετέχουν παράλληλα με την εργασία τους σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης σαν μια προσπάθεια για να επιφέρουν μία βελτίωση στο κομμάτι της δουλειάς τους. «πολλοί στην ηλικία μου κάνουν παράλληλα πράγματα ... εργάζονται και κάνουν και κάποια εκπαίδευση. Γιατί προσπαθούν όλοι να βρουν ένα καλύτερο κομμάτι δουλειάς, για το μέλλον τους το κάνουν.» (Σ4)

Οι Σ5 και Σ10 τόνισαν την σημασία που έχει η υπομονής σε όλη αυτή τη προσπάθεια.

Ο Σ5 δήλωσε ότι υπομονή και κουράγιο χρειάζεται στο ταξίδι της γνώσης το οποίο παρά τις δυσκολίες του πάντα κάτι μαθαίνουμε και σε κάτι μας βοηθάει. «... υπομονή και παρόλες τις δυσκολίες νομίζω ότι αξίζει αυτό το ταξίδι γιατί όλο και κάτι μαθαίνουμε και μας βοηθάει.» (Σ5)

Ο Σ10 υποστηρίζει ότι με επιμονή και υπομονή επιτυγχάνονται οι στόχοι. «... όταν θέλεις να πετύχεις κάποιο στόχο, να έχεις επιμονή και υπομονή...κάποια στιγμή οι συνθήκες θα γίνουν κατάλληλες και θα το πετύχεις.» (Σ10)

Ο Σ6 πιστεύει ότι όσο περισσότερες υποχρεώσεις έχεις όσο αναφορά την οικογένεια και τα παιδιά τόσο προστίθενται δυσκολίες όταν προσπαθείς να υλοποιήσεις κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παράλληλα με την εργασία σου. Συμπερασματικά θεωρεί ότι είναι πιο εύκολο να πραγματοποιηθεί όταν είσαι ελεύθερος. «...όσοι θέλουν να τρέξουν ένα τέτοιο πρόγραμμα, όσο το δυνατόν πριν φτιάξουν και θελήσουν να κάνουν οικογένεια... Προστίθενται δυσκολίες μετά.»

Ο Σ7 ομολόγησε ότι όλα τα εμπόδια και τα ερωτηματικά που πιστεύουμε ότι θα προκύψουν ξεκινώντας κάτι, ξεπερνιούνται εύκολα και είναι πιο έντονα στο μυαλό παρά στην πράξη. «Ότι οτιδήποτε εμπόδια και ερωτηματικά...ξεπερνούνται πολύ εύκολα και είναι περισσότερο στο μυαλό και λιγότερο στην πράξη, στην πραγματικότητα.» (Σ7)

Ο Σ9 πιστεύει ότι σε θέματα εκπαίδευσης δεν είναι ποτέ αργά. Όλα είναι θέμα σωστής διαχείρισης χρόνου. Βελτιωνόμαστε σαν άνθρωποι μέσα από τις σπουδές και η διαβίου μάθηση είναι κάτι που όλοι πρέπει να επιδιώκουν. «σε θέματα εκπαίδευσης νομίζω ότι ακόμα και στις τέτοιες ηλικίες δεν είναι ποτέ αργά...και αν κάνεις σωστή διαχείριση του χρόνου, νομίζω ότι μπορείς να το καταφέρεις...η διαβίου μάθηση... είναι κάτι το οποίο όλοι οι άνθρωποι σε μικρό ή μεγάλο βαθμό θα έπρεπε να επιδιώκουν.» (Σ9)

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Συμπεράσματα

6.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων

Με την παρούσα έρευνα έγινε μια αναζήτηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα, των τρόπων που οι ίδιοι τα αντιμετωπίζουν, των παραγόντων που λειτουργούν υποστηρικτικά προς αυτούς καθώς και μια αναφορά σε ότι οι ίδιοι θέλουν να καταθέσουν με βάση την εμπειρία τους.

Σύμφωνα με τα συγκεντρωτικά στοιχεία του **1ου ερωτήματος** αποτυπώθηκαν οι δυσκολίες που συνάντησαν οι ερωτώμενοι κατά την συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρακολουθούν παράλληλα με την εργασία τους.

Ξεκινώντας με το πρώτο ερώτημα εμφανίστηκαν τα κύρια προβλήματα που είναι η έλλειψη χρόνου, το οικονομικό πρόβλημα, η δυσκολία πρόσβασης σε χώρους εκπαίδευσης και βιβλιοθήκες, οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν η έλλειψη χρόνου. Αντίστοιχα και στην έρευνα του Μάτση η βασική δυσκολία ήταν η έλλειψη χρόνου (Μάτσης, 2018). Στον ίδιο βασικό παράγοντα δυσκολίας κατέληξε και η έρευνα της Σταυρογιάννη (2020), ενώ σε δεύτερη προτίμηση στην έρευνα της ακολουθούσε η έλλειψη χρόνου λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων και ακολούθως η έλλειψη υποστήριξης από την οικογένεια/εργοδότη, η αδυναμία μετακίνησης λόγω απόστασης και τέλος το κόστος συμμετοχής.

Το οικονομικό πρόβλημα ήταν η δεύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν και μάλιστα χαρακτηριστικά αναφέρθηκε από κάποιον ότι έκανε οικονομία ετών για να τα καταφέρει να ξεκινήσει το πρόγραμμα που επιθυμούσε και το χαρακτήρισε στόχο δεκαετίας.

Και στην έρευνα της Σταυριανάκη (2018) συγκέντρωσε υψηλότερο ποσοστό στον παράγοντα ύπαρξης οικονομικής δυσκολίας συμμετοχής στα προγράμματα. Ενώ δευτερευόντως ακολουθούσε το ωράριο/φόρτος εργασίας.

Επόμενη δυσκολία ήταν η μεγάλη απόσταση προς τον τόπο υλοποίησης των προγραμμάτων που απαιτεί μετακίνηση καθώς και η ακαταλληλότητα των ωρών παρακολούθησης. Σε συμφωνία με αυτό το εύρημα έρχεται και η έρευνα της Σταυριανάκη όπου παρατηρήθηκε δυσκολία στην πρόσβαση και δυσκολία παρακολούθησης σε συγκεκριμένες ημέρες /ώρες (Σταυριανάκη, 2018) .

Η αντιμετώπιση δυσκολιών λόγω παράλληλων οικογενειακών υποχρεώσεων παρατηρήθηκε από κάποιους και αυτό έρχεται σε συμφωνία με την έρευνα της Σταυριανάκη (2018) που ακολούθως διατυπώθηκε από κάποιους πως υπήρχε μειωμένος χρόνος λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων.

Ενώ στην έρευνα της Καγιά (2018) οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις αποτέλεσαν το βασικό εμπόδιο των συμμετεχόντων.

Σε μικρότερο ποσοστό στην παρούσα έρευνα αναφέρθηκε η αδυναμία μελέτης σε βιβλιοθήκη ή και η μη ύπαρξη της ακόμα.

Ένας άλλος παράγοντας ήταν η πιεστική διαδικασία και η δυσκολία στην ανταπόκριση των απαιτήσεων της. Πίεση και άγχος από την διαδικασία δήλωσαν ως εμπόδιο και οι συμμετέχοντες στην έρευνα των Καδιανάκη κ.α (Καδιανάκη et al., 2021)

Τέλος έγινε και μία αναφορά στην δυσκολία που υπάρχει στο διαδικαστικό κομμάτι του προγράμματος και στα δικαιολογητικά που απαιτούνταν (συστατικές επιστολές) για την συμμετοχή σε αυτό.

Αντίθετα στην έρευνα του Μαγγόπουλου τα κύρια εμπόδια συμμετοχής σε προγράμματα επιμόρφωσης επικεντρώνονται κυρίως στην έλλειψη οργάνωσης των προγραμμάτων, στις οικογενειακές δεσμεύσεις και στην έλλειψη ελεύθερου χρόνου (Μαγγόπουλος, 2023).

Η Μ. Foxon (Foxon, 1993), υποστηρίζει ότι το άτομο επηρεάζεται από κάποιους παράγοντες που το υποστηρίζουν ή το αποτρέπουν στην προσπάθεια να δεχτεί νέες γνώσεις. Αποτρεπτικοί παράγοντες είναι ένα μη υποστηρικτικό οργανωτικό κλίμα. Άλλος παράγοντας είναι η μη επιτυχής εναρμόνιση του περιεχόμενου της εκπαίδευσης με τις απαιτήσεις της εργασίας.

Το ασθενές κίνητρο για μεταφορά της γνώσης.

Η αδυναμία των υπευθύνων να ενθαρρύνουν τους συμμετέχοντες.

Η απουσία εξοικείωσης με την χρήση των νέων δεξιοτήτων.

Με το **2^ο ερώτημα** καταγράφηκαν οι παράγοντες που βοήθησαν να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες, αποτυπώθηκαν δηλαδή τα μέσα που λειτούργησαν βοηθητικά. Αναφέρθηκε ο καλός προγραμματισμός και η διαχείριση του χρόνου που ήταν γενικά αποδεκτά, η χρήση του διαδικτύου ως πηγή πληροφοριών βοήθησε πολλούς στην συγκέντρωση στοιχείων και στην αποφυγή μετακινήσεων, η χρήση αδειών από την εργασία και βασικότερη η υποστήριξη από την οικογένεια και τους φίλους.

Αναλυτικότερα σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες έκαναν κατάλληλη διαχείριση του χρόνου τους για να μπορέσουν να τα καταφέρουν. Πολλοί ήταν αυτοί που τόνισαν την μεγάλη σημασία του προγραμματισμού και πόσο τους βοήθησε. Επισημάνθηκε και η καταλυτική βοήθεια του διαδικτύου ως πηγή πληροφοριών στην επίλυση του προβλήματος πρόσβασης σε βιβλιοθήκες. Η χρήση κανονικών αδειών από την εργασία ήταν για κάποιους απαραίτητη για την επίτευξη των μετακινήσεων και των παρακολουθήσεων όπου ήταν αναγκαίο. Σημαντική ήταν η αναφορά που έγινε στην υποστήριξη και την κατανόηση που δέχτηκαν κάποιοι από το εργασιακό τους περιβάλλον. Τέλος στη λύση του οικονομικού προβλήματος βοήθησε η οικογένεια με σχετική οικονομική στήριξη.

Λύση για μερικούς ήταν η εξ αποστάσεως παρακολούθηση και μελέτη για να ξεπεραστεί η οικονομική δυσκολία. Και στην έρευνα της Μουτσάτσου από τους βασικούς λόγους που παρακινούν τους ενήλικες να παρακολουθήσουν εξ αποστάσεως ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν οικονομικοί λόγοι. (Μουτσάτσου, 2020).

Πολύ μικρό ποσοστό βρήκε ανακούφιση στο οικονομικό πρόβλημα με την φιλοξενία σε φιλικό σπίτι, στην εκτός νομού μετακίνηση.

Η χαρακτηριστική αναφορά από κάποιους συμμετέχοντες ότι ο ισχυρός στόχος της ολοκλήρωσης του προγράμματος τους στηρίζει να προχωράνε παρά τις όποιες δυσκολίες, διατυπώθηκε και από τους συμμετέχοντες στην έρευνα της Σιπητάνου. Στην έρευνα της η Σιπητάνου (2008) διερευνώντας τις δυσκολίες και τις αντιλήψεις των εκπαιδευομένων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευόμενοι δέχονται ως σημαντικότερα τα οφέλη από την μάθηση από ό,τι τις προκύπτουσες δυσκολίες κατά την συμμετοχή τους σε αυτή.

Σε σχετική έρευνα του πανεπιστημίου Μαλαισίας (Aisyah et al., 2020) μελετήθηκαν τα προβλήματα και οι λύσεις εργαζομένων φοιτητών. Οι δυσκολίες που προέκυψαν

είχαν σχέση με την δυσκολία να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της φοίτησης και στην κατανομή του χρόνου τους. Παρόλο που όπως αποτυπώθηκε ταυτόχρονη εργασία και σπουδές είναι δύσκολος συνδυασμός, με υπευθυνότητα μπορεί να επιτευχθεί. Ως πρώτος βοηθητικός παράγοντας αναφέρθηκε η καλή διαχείριση του χρόνου και ως δεύτερος η κατανόηση της σημασίας που έχει η εκπαίδευση στη ζωή μας που θα μας οδηγήσει στην εξισορρόπηση του χρόνου μας ανάμεσα σε εργασία και φοίτηση για να μην γίνεται η μία σε βάρος της άλλης.

Με το **3^ο ερώτημα** έγινε μια αναφορά στους υποστηρικτικούς παράγοντες που βοήθησαν τους ερωτώμενους να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους. Η συντριπτική πλειοψηφία δήλωσε ότι βρήκε υποστήριξη στην οικογένεια. Πολλοί δήλωσαν πως τους στηρίζει η ομάδα εργασίας-οι συνάδελφοι τους. Κάποιοι δέχονται υποστήριξη από την ομάδα που πραγματοποιεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν και αρκετοί υποστηρίχθηκαν από φίλους.

Ομοίως στην έρευνα του Παπαθανασίου (2023) ενθαρρυντικοί παράγοντες υπήρξαν οι φίλοι, η οικογένεια, το εργασιακό περιβάλλον.

Και στην έρευνα των Καδιανάκη κ.α. έγινε αναφορά στην υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς και την οικογένεια (Καδιανάκη et al., 2021)

Όλοι όμως δήλωσαν πως έχουν σαν υποστηρικτικούς παράγοντες κίνητρα εσωτερικά και εξωτερικά και οι περισσότεροι συμμετέχουν αποσκοπώντας σε μια καλύτερη εξέλιξη της εργασίας τους.

Αντίστοιχα και στην έρευνα της Σταυρογιάννη βασικά εκπαιδευτικά κίνητρα ήταν αυτά που ωθούν τους συμμετέχοντες στην εκπαίδευση, η ικανοποίηση προσωπικών στόχων καθώς και κίνητρα εργασίας (Σταυρογιάννη, 2020).

Η επαγγελματική εξέλιξη ήταν βασικό κίνητρο και στην έρευνα των Καδιανάκη κ.α. (Καδιανάκη et al., 2021).

Και στην έρευνα της Ζητοπούλου η συμμετοχή στην εκπαίδευση στηρίχθηκε σε εσωτερικά κίνητρα, στην στήριξη συγγενικών και φιλικών προσώπων, στην επιθυμία για προσωπική ανέλιξη (Ζητοπούλου, 2015).

Στην έρευνα της Foxon (1993) στους υποστηρικτικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνεται το υποστηρικτικό οργανωτικό κλίμα. Η συνάφεια ανάμεσα στο αντικείμενο της εκπαίδευσης και το αντικείμενο εργασίας που επίσης δρα θετικά στην μεταφορά της γνώσης. Το ισχυρό κίνητρο για χρήση των αποκτημένων δεξιοτήτων στην εργασία. Η εξοικείωση με τις στρατηγικές που απαιτούνται για την μεταφορά της νέας γνώσης. Η στήριξη από τους ανώτερους η οποία ενισχύει και την προσπάθεια για την εφαρμογή των νέων δεξιοτήτων στην εργασία.

Στο **4ο ερώτημα** ουσιαστικά δόθηκε η δυνατότητα στους ερωτώμενους να μιλήσουν συμπληρωματικά τονίζοντας ότι αυτοί θεωρούν σημαντικό στα πλαίσια της έρευνας. Ακούστηκαν αρκετές και διαφορετικές απόψεις και ο κάθε ερωτώμενος επικεντρώθηκε σε αυτό που θεωρεί βασικότερο. Αναλυτικά τονίστηκε η σημασία της οικογένειας σε ένα τέτοιο εγχείρημα, η ανάγκη υπομονής και επιμονής για την επίτευξη του και την αντιμετώπιση των εμποδίων και των δυσκολιών, η σημασία του προγραμματισμού και της σωστής διαχείρισης του χρόνου για την εναρμόνιση του με τις καθημερινές υποχρεώσεις, η σημασία έχει για την βελτίωση της εργασίας, η διαφορετική στάση ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση και τέλος ότι η μάθηση δεν έχει ηλικία.

Και στην έρευνα της η Σιπητάνου κατέληξε ότι η οικογενειακή κατάσταση μας επηρεάζει και ότι οι έγγαμοι έχουν πιο θετική στάση προς την μάθηση (Σιπητάνου, 2008).

6.2 Περιορισμοί - Προτάσεις

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα απεικονίζουν τα προβλήματα ενός συγκεκριμένου δείγματος εργαζομένων που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές διαδικασίες για μια επιπλέον ευκαιρία επιμόρφωσης. Δεν είναι εφικτή η γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας λόγω του μικρού αριθμού ερωτώμενων και του μη αντιπροσωπευτικού τρόπου επιλογής του δείγματος. Η άποψη που επικρατεί για τις σχετικές έρευνες είναι ότι δεν επιδέχονται γενίκευσης διότι τα δεδομένα στη σφαίρα των κοινωνικών φαινομένων είναι διαφορετικά και σύμφωνα με τις εκάστοτε συνθήκες (Τζιώλης, 2014).

Το πιο βασικό για πολλές έρευνες είναι η αντιπροσωπευτική γενίκευση. Πόσο μπορούν δηλαδή τα ευρήματα στα οποία κατέληξε με τις συνεντεύξεις από το δείγμα των συμμετεχόντων, να γενικευθούν στο συνολικό πληθυσμό. Όμως παρόλο που η δυνατότητα γενίκευσης είναι σημαντική και είναι μία παράμετρος της αξίας και της ποιότητας της ίδιας της έρευνας, ωστόσο είναι σημαντική και μία έρευνα που τα αποτελέσματα της δεν μπορούν να γενικευτούν. Ακόμα σε εκείνη την περίπτωση μπορεί να αποτελέσει την βάση για μια μεταγενέστερη έρευνα (Ritchie et al., 2003).

Σύμφωνα με την έρευνα του Σαμαρίδη (Σαμαρίδης, 2011) ο μικρός αριθμός του δείγματος δεν βοηθάει να καταλήξουμε σε κάτι που γενικά ισχύει και η εξαγωγή συμπερασμάτων με την χρήση των μεθόδων που έχουμε στα χέρια μας ενέχει περιορισμούς. Προτείνεται συνδυαστική έρευνα ποιοτική και ποσοτική, δηλαδή χρήση ερωτηματολογίου και συνέντευξης, ένα μεγαλύτερο αριθμητικά δείγμα και ακολούθως ανάλυση των δεδομένων από μία ομάδα ερευνητών και όχι από ένα μόνο άτομο.

Είναι χαρακτηριστική η έρευνα του Kvale (1994) που εξετάζει τις δέκα συνήθεις αμφιβολίες που εκφράζονται για την ποιοτική μέθοδο:

1. Δεν είναι επιστημονική
2. Δεν είναι αντικειμενική
3. Δεν μπορείς να την εμπιστευθείς
4. Δεν είναι αξιόπιστη
5. Δεν έχει διυποκειμενικότητα
6. Δεν είναι ποσοτική
7. Δεν γενικεύεται
8. Είναι μόνο διερευνητική και δεν μπορεί να ελεγχθεί
9. Δεν είναι τυποποιημένη μέθοδος αλλά εξαρτάται από το άτομο
10. Δεν είναι έγκυρη αλλά βασίζεται στην υποκειμενική κρίση.

Η ανάλογη απάντηση στο καθένα από αυτά δίνεται από το Kvale με τις ακόλουθες διαπιστώσεις:

1. Η ποιοτική μέθοδος είναι ατομική χωρίς να αντιμετωπίζει το άτομο ως τμήμα του κοινωνικού συνόλου
2. Η έρευνα με συνέντευξη εστιάζει στο άτομο και τις προσωπικές του εμπειρίες
3. Είναι διανοητική, παραβλέποντας τις συναισθηματικές πτυχές της γνώσης

4. Είναι ιδεαλιστική αγνοώντας την επίδραση της ανθρώπινης πείρας και συμπεριφοράς μέσα στα πλαίσια του κοινωνικού και υλικού κόσμου
5. Είναι ακλόνητη, δέχεται τα στοιχεία των ανθρώπων που συμμετέχουν και δεν επηρεάζεται από την κίνηση και την δράση τους
6. Είναι λεκτική και στηρίζεται στις προφορικές δηλώσεις
7. Είναι γλωσσική χωρίς να παραμένει κολλημένη σε γλωσσικές μεθόδους και αναλύσεις
8. Δεν στηρίζεται στην θεωρία
9. Είναι ρητορική. Είναι πάντα ενδιαφέρουσα μία πειστική ιστορία που εύγλωττα αφηγείται ο ερωτώμενος
10. Τέλος μπορεί να είναι ασήμαντη και να μας παρέχει ασήμαντες γνώσεις όμως η κύρια πρόκληση στην ανάπτυξη της ποιοτικής έρευνας με συνέντευξη είναι να παραχθεί νέα γνώση που αξίζει να την γνωρίσουμε

6.3 Επίλογος

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από μία έρευνα είναι ο βασικός στόχος κάθε ερευνητή. Η σωστή και ακριβής αποτύπωση των δεδομένων είναι αυτή που θα δώσει την πρέπουσα αξία στην έρευνα (Μπινιώρης, 2013).

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε για να διατυπωθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εργαζόμενοι που αποφασίζουν παράλληλα με την εργασία τους να συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Μέσα από την έρευνα καταγράφηκαν τα εμπόδια που συνάντησαν αλλά και οι τρόποι που βρήκαν για να τα ξεπεράσουν και ταυτόχρονα τι τους βοήθησε σε αυτό. Διαπιστώσεις, προτάσεις, λύσεις που βοήθησαν, προβλήματα που επιμένουν και στόχοι που παλεύονται αποτυπώθηκαν με ειλικρίνεια.

Τα κύρια προβλήματα όπως αποτυπώθηκαν στην έρευνα είναι η έλλειψη χρόνου, το οικονομικό πρόβλημα, η δυσκολία πρόσβασης σε χώρους εκπαίδευσης και βιβλιοθήκες, οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, καθώς και ανησυχίες και πιέσεις που προκύπτουν από το τυπικό της όλης διαδικασίας.

Ως τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών, αποτυπώθηκαν όλα τα μέσα που λειτούργησαν βοηθητικά. Ο καλός προγραμματισμός και η διαχείριση του χρόνου, που ήταν γενικά αποδεκτά, διατυπώθηκαν πρώτα-πρώτα και τονίστηκε η σημασία τους. Η χρήση του διαδικτύου ως πηγή πληροφοριών βοήθησε πολλούς στην συγκέντρωση στοιχείων αλλά και στην αποφυγή των μετακινήσεων. Η χρήση των αδειών από την εργασία διευκόλυνε κάποιους προκειμένου να παρακολουθηθούν τα απαραίτητα μαθήματα. Η οικονομική στήριξη της οικογένειας αποδείχθηκε καταλυτική και η βοήθεια συναδέρφων ανεκτίμητη. Τέλος ο βασικός τους στόχος, δηλαδή η ολοκλήρωση του προγράμματος έδωσε κι αυτός μια συμπληρωματική στήριξη.

Η υποστήριξη σε όλο αυτό το εγχείρημα δόθηκε πρωτίστως από το στενό οικογενειακό περιβάλλον. Στην υπερπήδηση των εμποδίων υποστηρικτικοί παράγοντες υπήρξαν και οι φίλοι, οι συνάδερφοι, καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της εκπαιδευτικής ομάδας. Ξεδιπλώθηκαν διάφορα εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα που έδωσαν την απαιτούμενη ώθηση στην όλη προσπάθεια και φάνηκε ότι διατηρήθηκε μέσα τους ζωντανή η αρχική τους ελπίδα, να αγωνιστούν για να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον.

Σε αυτή την έρευνα που μελετήθηκε η προσπάθεια για την κατάκτηση της γνώσης μέσα από εμπόδια και δυσκολίες, ακούστηκαν πολλά. Τονίστηκε η σημασία της υποστήριξης της οικογενείας και του φιλικού περιβάλλοντος, η ύπαρξη δυσκολιών που εξακολουθούν να εμφανίζονται στην διάρκεια της εκπαίδευσης και διατηρούν σταθερό τον αγώνα για την επιτυχία του στόχου, η τεράστια σημασία του προγράμματος σε όλα, η συμμετοχή που σκοπό έχει μια καλύτερη εξέλιξη στην δουλειά, η πίστη ότι το ταξίδι της εκπαίδευσης είναι δύσκολο αλλά με κουράγιο και υπομονή έχει πολλά να προσφέρει. Μερικοί υποστήριξαν ότι είναι καλύτερα να ξεκινάς ένα τέτοιο εγχείρημα όταν δεν έχεις οικογένεια και υποχρεώσεις γιατί θα σου προκαλέσουν επιπρόσθετα βάρη, ενώ κάποιοι άλλοι καταφέρνουν και το ξεκινούν ταυτόχρονα με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις και δηλώνουν ότι τα εμπόδια ξεπερνιούνται όταν το θέλεις, αρκεί να σε στηρίζουν αυτοί που έχεις δίπλα σου με αλληλοκατανόηση και σεβασμό.

Ολοκληρώνοντας την έρευνα πρέπει να αναφερθεί ότι χρειάζεται αλλά και αξίζει περαιτέρω διερεύνηση το θέμα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εργαζόμενοι εκπαιδευόμενοι. Η εκπαίδευση των ενηλίκων έχει να προσφέρει οφέλη

στην ζωή των ίδιων αλλά είναι και μία σημαντική προσφορά και στην ίδια την κοινωνία. Η παρούσα έρευνα πρόσθεσε ένα μικρό κομμάτι στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις που υπάρχουν γύρω από το υπό εξέταση θέμα. Με την διενέργεια αντίστοιχων ερευνών θα σχηματιστεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα του θέματος. Εμπλουτισμός λοιπόν της σχετικής βιβλιογραφίας θα μας πρόσφερε πολλά. Σχετικά με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, υπήρχε συμφωνία με αντίστοιχου περιεχομένου έρευνες και φάνηκε ότι παρά τα όποια προβλήματα προκύπτουν, το αποτέλεσμα είναι οι συμμετέχοντες να καταφέρνουν να πλησιάζουν τον στόχο τους.

Έχει πολύ χαρακτηριστικά αναφερθεί ότι «Η επιμόρφωση πετυχαίνει όταν φτάνει σε σημείο να είναι περιττή καθώς οι εκπαιδευόμενοι πλέον αυτονομούνται στην πορεία της επαγγελματικής τους ανάπτυξης» (Παπαναούμ & Λιακοπούλου, 2014).

Ωστόσο η δια βίου μάθηση πάντα έχει κάτι να δώσει και να μας βελτιώνει σαν άτομα και σαν εργαζομένους. Ποτέ δεν είναι αργά να ξεκινήσεις αρκεί να το θέλεις, να το προσπαθείς, να το παλεύεις όπως μπορείς χωρίς να αφήνεις τον στόχο και αυτός τελικά θα σε δικαιώσει.

«Βακτηρία γαρ εστί παιδεία βίου» Μένανδρος (η μόρφωση είναι στήριγμα ζωής)

Βιβλιογραφία

- Aisyah, N., Purnomo, H., Mansir, F., Faizuddin, A., & Tumin, T. (2020). Working Students in Higher Education: Challenges and Solutions. *Al-Hayat: Journal of Islamic Education*, 4(1). <https://doi.org/10.35723/ajie.v4i1.108>
- Baskin, M., & Ross, S. (1993, November 1993). *The Urban Teacher Selection Interview: Internal Validity*. Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association, New Orleans. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365716.pdf>
- CEDEFOP. (2015). Ενθαρρύνοντας την εκπαίδευση ενηλίκων. 1, Article 9099 EL. www.cedefop.europa.eu/files/9099_el_0.pdf
- CEDEFOP. (2020). Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την αξία της εκπαίδευσης ενηλίκων και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cedefop.europa.eu/files/9152_el.pdf
- Courau, S. (2000). *The basic tools of the adult educator*. Μεταίχμιο.
- Creswell, J. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Ίων.
- Cross, P. (1981). *Adults as Learners. Increasing Participation and Facilitating Learning*. Jossey-Bass.
- Das, L., & Kumar, P. (2021). Motivational orientation for adult learners. *Research Gate*, 28. <https://doi.org/10.1177/14779714211043903>
- Descript®. In. (2024). *Λογισμικό επεξεργασίας βίντεο και ήχου* (Version 92.0) Descript. Inc.®.
- European Commission. (2015). *Στατιστικά στοιχεία για την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε περιφερειακό επίπεδο*. eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7_%CF%83%CE%B5_%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C_%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%80%CE%B5%CE%B4%CE%BF&oldid=249657#.CE.94.CE.B9.CE.B1.CE.B2.CE.AF.CE.BF.CF.85.CE.BC.CE.AC.CE.B8.CE.B7.CF.83.CE.B7
- European_Education_Area. (2021). *Πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση ενηλίκων*. <https://education.ec.europa.eu/el/education-levels/adult-learning/adult-learning-initiatives>
- Foxon, M. (1993). A process approach to the transfer of training. *Australasian Journal of Educational Technology*, 9(2). <https://ajet.org.au/index.php/AJET/article/view/2104/1040>
- Freebody, P. (2003). *Qualitative Research in Education*. SAGE Publications Ltd.

- Houle, C. O. (1988). *The Inquiring Mind: A Study of the Adult Who Continues To Learn. Second Edition.* <https://eric.ed.gov/?id=ED365848>
- Jarvis, P. (1985). *The Sociology of Adult and Continuing Education.* Routledge.
- Jarvis, P. (2003). Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, θεωρία και πράξη. Μεταίχμιο.
- Jarvis, P. (2004). Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Μεταίχμιο.
- Jemielniak, D., & Ciesielska, M. (2018). *Qualitative Research in Organization Studies* (Vol. Volume I: Theories and New Approaches) <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-319-65217-7>
- Kamilali, D. (2018). Ιστορικά Στοιχεία για την Εκπαίδευση Ενηλίκων. <https://openeducation.gr/content/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%A3%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD>
- Knowles, M. (1970). *The Modern Practice of Adult Education; Andragogy versus Pedagogy.* The Association Press.
- Kvale, S. (1994). Ten standard objections to qualitative research interviews. *Journal of phenomenological psychology*, 25(2), 147-173. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED348376.pdf>
- Levin, J., & O'Donnell, A. (1999). What to do about educational research's credibility gaps? *Issues in Education*, 5, 177-229, Article 2. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/31013476/credibility_gaps-libre.pdf?1392208381=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DWhat+to+do+about+educational+research_c.pdf&Expires=1706472310&Signature=R2qUmuQ-X9g-zBXeMCG7XIy6gywvDEajwPrTgca4CZq~~aOfEOO4UeMllzSf4fFtmxv21Mz5dyDhCnckfwMDVY2IFMUnVLPA8IHRueHeRWdVxHNoWEYjlf8h57b~tGTUQ9phwOR0qecubpVgZxTSfTZYnNxrXNxHfxrFSy6Tn0GJlpSwm7t4hlpJwWwWQzGyZMbq7BDcUpwAEupu78DrrHr4PB~j2S3VQ-7~DHaFOHAqh22oWWIT01gLqZwcyAllnnL~wX43-8WuNVPWiTxEm3A1PKSLrns0Ps3x4jBCwNBrRjAJZ4ZX8XpCyybB7ZNzbyEkv5rXsJY3cV25khGUxA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
- Mantzoukas, S. (2007). Ποιοτική έρευνα σε έξι εύκολα βήματα. *Qualitative research in six easy steps. Epistemology, methods and presentation*'], *Nursery Review*, 46(1), 236-246.
- Mishler, E. G. (1996). Συνέντευξη έρευνας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Neuman, W. L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches.* Pearson Education Limited. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://letrunghieutvu.yolasite.com/resources/w-lawrence-neuman-social-research-methods-qualitative-and-quantitative-approaches-pearson-education-limited-2013.pdf>
- Pacho, T. (2015). Exploring Participants' Experiences Using Case Study. *International Journal of Humanities and Social Science*, 5. chrome-

- extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://www.researchgate.net/profile/Titus-Pacho/publication/280134008_Exploring_Participants'_Experiences_Using_Case_Study/links/55ac1de908aea99467279b80/Exploring-Participants-Experiences-Using-Case-Study.pdf
- Ritchie, J., Lewis, J., Nicholls, C. M., & Ormston, R. (2003). *Qualitative research practice* (Vol. 757). sage London. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net/56258992/Qualitative_Research_Practice-_A_Guide_for_Social_Science_Students_and_Researchers-libre.pdf?1523081581=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DQualitative_Research_Practice_A_Guide_for.pdf&Expires=1719513648&Signature=LFUSgLUr8VITTFPkwccl1eo71bkMhWFAa9xb3ej~mT63VuHWyYGM9pwh1Exn9ftik8pEjZxESl4pWoGTV8ZYK0RHVn-jtyMLzlHjQWTNNoVdtlOBKIJPZhThjv~No5sQGFpcaoLl1RVYEjXufrlgrvC5v8~e9nj2mES7zbnO0m-o3P~MiEwMqMliqyYR4MEhty2u7AJA~FNaNM23LyArc9C5PgekFCeShUKBFS7IISJy72C0pP~UXQxaIRukNJ84gQfpa~DHjTQV0FIcAqh8P5X2brlG5WvZp9HTeAaqkb~hvj3XUsrjn1h2UvpVTBoU-yFq2o1irr0QlhiVJxqng_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Gutenberg.
- Rogers, A. (1999). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Μεταίχμιο.
- Rubenson, K., & Desjardins, R. (2009). The Impact of Welfare State Regimes on Barriers to Participation in Adult Education: A Bounded Agency Model. *Adult Education Quarterly*, 59(3), 187-207.
<https://doi.org/10.1177/0741713609331548>
- Rubenson, K., & Sailling Olesen, H. (2007). *Theorizing participation in adult education and training*
- Tight, M. (2003). *Key Concepts in Adult Education and Training*
<https://doi.org/https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203434086/key-concepts-adult-education-training-malcolm-tight>
- Αθανασίου, Α., Μπαλντούκας, Α., & Παναούρα, Ρ. (2014). *Εγχειρίδιο προς Εκπαιδευτές Ενηλίκων*. Πανεπιστήμιο Frederick // Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου.
file:///C:/Users/User/Downloads/%CE%95%CE%B3%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82%20%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%AD%CF%82%20%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD.pdf
- Αθανασόπουλος, Α. (2019). *Εργαλεία Έρευνας* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://blogs.sch.gr/andratha/files/2014/05/Ergaleia-Ereynas-v2.pdf>
- Αρμάος, Ρ., Δεληγιάννης, Δ., & Κουτεντάκη, Ξ. (2010). Σύγχρονες προκλήσεις και δυσκολίες στη διαμόρφωση του ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων: οι εσωτερικές συγκρούσεις των εκπαιδευτών στις σχέσεις τους με τους εκπαιδευόμενους. *Εκπαίδευση ενηλίκων*, 21.
- Γκατζούνα, Ε. (2018). *Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η γνώση των νέων τεχνολογιών και η ανάδειξη τους σε σημαντικό παράγοντα ως*

προς την επιμόρφωση των εκπαιδευόμενων ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας]. Πάτρα.

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/<http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6967/%ce%9a%ce%99%ce%9d%ce%97%ce%a4%ce%a1%ce%91%20%ce%a3%ce%a5%ce%9c%ce%9c%ce%95%ce%a4%ce%9f%ce%a7%ce%97%ce%a3%20%ce%9a%ce%91%ce%99%20%ce%95%ce%9c%ce%a0%ce%9f%ce%94%ce%99%ce%91%20%ce%a3%ce%a4%ce%97%ce%9d%20%ce%95%ce%9a%ce%a0%ce%91%ce%99%ce%94%ce%95%ce%a5%ce%a3%ce%97%20%ce%95%ce%9d%ce%97%ce%9b%ce%99%ce%9a%ce%a9%ce%9d.%20%ce%97%20%ce%93%ce%9d%ce%a9%ce%a3%ce%97%20%ce%a4%ce%a9%ce%9d%20%ce%9d%ce%95%ce%a9%ce%9d%20%ce%a4%ce%95%ce%a7%ce%9d%ce%9f%ce%9b%ce%9f%ce%93%ce%99%ce%a9%ce%9d%20%20%ce%9a%ce%91%ce%99%20%ce%97%20%ce%91%ce%9d%ce%91%ce%94%ce%95%ce%99%ce%9e%ce%97%20%ce%a4%ce%9f%ce%a5%ce%a3%20%ce%a3%ce%95%20%20%ce%a3%ce%97%ce%9c%ce%91%ce%9d%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%9f%20%ce%a0%ce%91%ce%a1%ce%91%ce%93%ce%9f%ce%9d%ce%a4%ce%91%20%ce%a9%ce%a3%20%ce%a0%ce%a1%ce%9f%ce%a3%20%ce%a4%ce%97%ce%9d%20%ce%95%ce%a0%ce%99%ce%9c%ce%9f%ce%a1%ce%a6%ce%a9%ce%a3%ce%97%20%ce%a4%ce%a9%ce%9d%20%ce%95%ce%9a%ce%a0%ce%91%ce%99%ce%94%ce%95%ce%a5%ce%9f%ce%9c%ce%95%ce%9d%ce%a9%ce%9d..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ΕΛΣΤΑΤ. (2023). *ΕΡΕΥΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ: Έτος 2022*.

www.statistics.gr

Ζαρίφης, Γ. (2011). Η συμμετοχή ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες: Κριτική αποτίμηση των βασικότερων ερευνητικών και θεωρητικών προσεγγίσεων. *ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ*, 3, 22.

Ζητοπούλου, Ε. (2015). *Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ* ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ]. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/<https://ikee.lib.auth.gr/record/136365/files/GRI-2015-14303.pdf>

Ίσαρη, Φ., & Πούρκος, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP125/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF%20%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CE%AF/%CE%A0%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BC%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1%20%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%82.pdf>

Καγιά, Α. (2018). *Διερεύνηση κινήτρων/εμποδίων συμμετοχής στην Εκπαίδευση Ενηλίκων μέσα από μελέτη περίπτωσης ενός ΣΔΕ του Νοτίου Αιγαίου (ΣΔΕ Ρόδου)*. Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου]. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/<https://kypseli.ouc.ac.cy/bitstream/handle/11128/3900/%ce%a3%ce%94%ce%9c-2018-00031.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Καδιανάκη, Α., Καραγιωργάκη, Κ., Μπαλαμπανίδου, Ε., & Πασχαλίδη, Μ. (2021). *ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΡΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ* [Πτυχιακή Εργασία, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ]. Ηράκλειο. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://apothesis.lib.hmu.gr/bitstream/handle/20.500.12688/10274/KadianakiAristeidoula_KaragiorgakiKons tantina_BalampanidouEleni_PaschalidiMarina2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Κάκαρη, Ν., & Κατσαντώνη, Μ. (2011). Μεθοδολογικά εργαλεία και θεωρητικοί προβληματισμοί ως προς την εκπόνηση Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών. *Research Papers in Language Teaching and Learning* 2(1), 127-144. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://rpltd.eap.gr/images/2011/02-01-127-kakarikatsantoni.pdf>
- Καραλής, Θ. (2013). *Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου εκπαίδευση*. ΙΝΕ ΓΣΕΕ και ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. file:///C:/Users/User/Downloads/MELETH-INEGSEE-IMEGSEVEE%20(1).pdf
- Καραχάλιου, Α., Πανοτάρα, Α., Τζένου, Γ., Τσουκαλά, Β., & Scott, H. (2010-2011). Ηθική και Δεοντολογία στην επιστημονική έρευνα. *Καινοτομία, έρευνα και τεχνολογία*, (81), 24-25. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/magazine-files/Kainotomia_81.pdf
- Κεδράκα, Κ. (2008). Μεθοδολογία Λήψης Συνέντευξης. <https://docplayer.gr/30523970-Kedra-k-2008-methodologia-lipsis-synenteyxis-sto-katerina-kedra-kathigitria-symvoylos-sti-th-e.html>
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρητικές Προσεγγίσεις*. ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α., Βαϊκούση, Δ., Βεργίδης, Δ., Κουλαουζίδης, Γ., Κωσταρά, Ε., Παυλάκης, Μ., & Σακκούλης, Δ. (2021). *Η εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων στην Ελλάδα*. <https://www.dianeosis.org/2021/09/ekpaideysi-kai-katartisi-enilikwn-stin-ellada-mia-erevna/>
- Κόκκος, Α., & Λιοναράκης, Α. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση : Σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων*. ΕΑΠ.
- Κουμπαρέλης, Α. (2020). *Μέθοδοι Ποιοτικής & Ποσοτικής Έρευνας*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://opencourses.ionio.gr/modules/document/file.php/DMC129/07.%20%CE%94%CE%B5%CE%B9%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%AF%CE%B1.pdf>
- Κυριαζή, Ν. (1998). *Η Κοινωνιολογική έρευνα*. Ελληνικές Επιστημονικές εκδόσεις. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eclass.prog.aspete.gr/modules/document/file.php/EPPAIK_PATRA5101/%CE%9C%CE%91%CE%98%CE%97%CE%9C%CE%91%2009%3A%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%95%CE%99%CE%93%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%9B%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%95%CE

[%A7%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F%CE%A5/Analysi%20Periehomenou_Kyriazi.PDF](#)

- Μαγγόπουλος, Γ. (2023). *Κίνητρα και εμπόδια συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση* Πανεπιστήμιο Κρήτης]. <https://ejournals.lib.uoc.gr/edusci/article/view/1648/1531>
- Μαντζούκας, Σ. (2007). Ποιοτική έρευνα σε έξι εύκολα βήματα η επιστημολογία, οι μέθοδοι και η παρουσίαση. *ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ*, 46(1), 88-98. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS162/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7%20%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf>
- Μάτσης, Σ. (2018). *Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης του Πανεπιστημίου Κύπρου: Προφίλ, Κίνητρα και Εμπόδια Στη Μάθηση Των Ενηλίκων Εκπαιδευομένων Που Συμμετείχαν Στο Πρόγραμμα Κατά Την Περίοδο 2014-2018* Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου]. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://kypseli.ouc.ac.cy/bitstream/handle/11128/3663/%CE%A3%CE%94%CE%9C-2018-00019.pdf?sequence=1&isAllowed=n>
- Μουτσάτσου, Σ. (2020). *Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης ενηλίκων* ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ]. ΡΟΔΟΣ. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/21550/%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%84%CF%83%CE%AC%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B1%20%20%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%20%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%20%20%CE%A4%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%203%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B7%20%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Μπινιώρης, Σ. (2013). *ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ* ΑΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ]. ΑΘΗΝΑ. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://eclass.uniwa.gr/modules/document/file.php/DE148/%CE%9C%CE%95%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99A%20%CE%95%CE%A1%CE%95%CE%A5%CE%9D%CE%91%CE%A3-%CE%A3%CE%A0%CE%A5%CE%A1%CE%99%CE%94%CE%A9%CE%9D%20%CE%9C%CE%A0%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%A9%CE%A1%CE%97%CE%A3%20%281%29.pdf>
- Ξαφάκος, Ε. (2014). Η σημασία και αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής έρευνας στη σχολική πράξη. In Κ. ν. Μαστροθανάσης (Ed.), *Εκπαιδευτική Επικοινωνία: Αναζητήσεις και προβληματισμοί στο χώρο της εκπαίδευσης*. Σύλλογος Εκπαιδευτικών Π.Ε. Θήβας "Ο Πίνδαρος". <https://issuu.com/sillogosekpaideytikwnthivas/docs/ekpaideytiki-epikoinvnia>
- Ουζούνη, Χ., & Νακάκης, Κ. (2011). Η Αξιοπιστία και η Εγκυρότητα των Εργαλείων Μέτρησης σε Ποσοτικές Μελέτες. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS162/%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%A3%CE%97%CE%A1%CE%97%CE%A3%20%281%29.pdf>

[CE%A3/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%B1.pdf](#)

- Παπαγεωργίου, Γ. (2023). *Εγκυρότητα ερευνας* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wp-content/uploads/2014/10/Microsoft-Word-Papageorgiou-Egkyrotita.pdf>
- Παπαθανασίου, Θ. (2023). *Η εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα και η συσχέτιση της με την απόκτηση πιστοποιήσεων* [Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς].
- Παπαναούμ, Ζ., & Λιακοπούλου, Μ. (2014). Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: αρχές και πρακτικές της επιμόρφωσης. Στο Παπαναούμ, Ζ. & Λιακοπούλου, Μ. (επιμ.) *Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών*, 13-20. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/images/pdf/keimena/odigos/papanaoum.pdf
- Παρασκευόπουλος, Σ. (n.d). *Μεθοδολογία της έρευνας* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας]. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eclass.uth.gr/modules/document/file.php/DIAE_P_158/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%95%CE%A5%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%9F%CE%A3/%CE%BC%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%82.pdf
- Σαββάκης, Μ. (2023). Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην κοινωνική έρευνα. *Το Βήμα των κοινωνικών Επιστημών*, 21(77), 94-112. <https://doi.org/https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.sst.2023.1932>
- Σαμαρίδης, Τ. (2011). *Διδασκαλία και status της Ποιοτικής Έρευνας στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας]. Θεσσαλονίκη. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15089/3/SamaridisAnastasiosMsc2011.pdf>
- Σαπουντζή. (n.d). Η Ανάλυση Περιεχομένου. In: eclass.duth.gr.
- Σαπουντζή. (n.d.). Η Ανάλυση Περιεχομένου. In: eclass.duth.gr.
- Σιπητάνου, Α. (2008). *Πώς αντιμετωπίζουν τη διαδικασία μάθησης οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: θετική στάση και αντιλαμβανόμενες δυσκολίες σε γνωστικό, συναισθηματικό και προσωπικό επίπεδο* Πανεπιστήμιο Μακεδονίας]. Θεσσαλονίκη. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/12511/2/Sipitanou2008.pdf>
- Σμυρναίου, Ζ. (2015). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. <https://stop-bullying.sch.gr/%ce%b4%ce%b5%ce%af%cf%84%ce%b5-%cf%84%ce%b9%cf%82-%cf%80%ce%b1%cf%81%ce%bf%cf%85%cf%83%ce%b9%ce%ac%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b5%cf%80%ce%b9%ce%bc%ce%bf%cf%81%cf%86%cf%89%cf%84/>
- Σταυριανάκη, Τ.-Α. (2018). *Παράγοντες παρακίνησης και παρεμπόδισης των συμμετεχόντων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων* ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ]. ΡΟΔΟΣ. chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/21329/%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20-427201626.pdf?sequence=1>

Σταυρογιάννη, Δ. (2020). *Κίνητρα συμμετοχής και εμπόδια εκπαιδευόμενων στην εκπαίδευση Ενηλίκων. Η περίπτωση του ΣΔΕ Λαμίας Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου*. Κόρινθος. chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6080/%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A5%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%9D%CE%97%20%CE%94%CE%97M%CE%97%CE%A4%CE%A1%CE%91%20%CE%A6%CE%95%CE%92%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A3_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Συμεού, Λ. (2006, 2-3 Ιουνίου 2006). *ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ* Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Λευκωσία. chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/<https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS162/%CE%95%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%20%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%82.pdf>

Τζιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και Τεχνικές ανάλυσης στην Ποιοτική Κοινωνική έρευνα* ΚΡΙΤΙΚΗ. <https://kritiki.gr/microsites/tsiolis-methodoi-technikes-analasis/data/slides/index.xhtml#/pg89>

Τσιώλης, Γ. (2015). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες*. Πανεπιστήμιο Κρήτης]. Αθήνα. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://www.researchgate.net/profile/Giorgos-Tsiolis-2/publication/296014223_Analyse_poiotikon_dedomenon_dilemmata_dynatotetes_diadikasies/links/57336cc108aea45ee838f602/Analyse-poiotikon-dedomenon-dilemmata-dynatotetes-diadikasies.pdf

Παράρτημα: «Συνεντεύξεις»

Συνέντευξη 1

- Γεια σας. Έπρεπε να τα δω έτσι αναλυτικά για να σας απαντήσω;

Όχι, όχι, μία χαρά μόνο έτσι απλά για να ξέρεις τι γίνεται. Τώρα, καταρχάς να σε ευχαριστήσω που συμμετέχεις στην προσπάθεια που κάνω για να κάνω μια διπλωματική εργασία απάνω στα προβλήματα που έχουν οι ενήλικες εργαζόμενοι που θέλουν να συνεχίσουν να καταρτίζονται σε κάποια θέματα.

Με λένε Μαρία Σουμελίδου και θα σου κάνω τώρα κάποιες ερωτήσεις, εντάξει.

-Ωραία, ναι.

Καταρχάς θα μου πεις ηλικία, φύλλο.

-Φίλο, γυναίκα, ηλικία 37.

Ωραία, οικογενειακή κατάσταση.

-Άγαμη.

Ωραία, εκπαιδευτικό επίπεδο.

-Τώρα εδώ κοιτάζτε, με πετυχαίνετε σε μεταβατικό στάδιο, γιατί αν είναι ότι έχω τελειώσει, είναι μεταπτυχιακό. Αν είναι ότι έχω αρχίσει, είναι διδακτορικό.

Ωραία, άρα σε βρίσκω σε μεταπτυχιακό και τώρα πια είναι αυτό που κάνεις το καινούριο στο διδακτορικό. Ωραία.

Επάγγελμα, πάνω σε τι εργάζεσαι τώρα;

- Είμαι πληροφορικός με ειδικότητα στο siber.. ασχολούμαι κυβερνοασφάλεια γενικά.

Ωραία και εργάζεσαι κάπου σε αυτό το τομέα αυτή τη στιγμή θα πούμε.

-Ναι, ναι, σε εταιρία.

Ωραία, ωραία, εντάξει.

Τώρα, να σε ρωτήσω σε τι πρόγραμμα, όπως μου είπες και πριν, σε τι πρόγραμμα αυτή τη στιγμή εκπαίδευσης συμμετέχεις. Είπες διδακτορικό, έτσι.

- Ναι.

Ωραία, είσαι στο διδακτορικό.

Τώρα λοιπόν που είσαι και εργαζόμενη. Και θέλεις να κάνεις το διδακτορικό σου τι δυσκολίες συνάντησες;

- Δεν έχω πράγματα να συναντήσω ακόμα γιατί είναι πολύ αρχή, αλλά δεν ξέρω αν υπάρχει αυτό μέσα στην έρευνα. Δεν νομίζω ότι θα συναντήσω δυσκολίες, θα σας πω γιατί.

Ναι, πες μου.

- Εγώ δουλεύω σε μία spin-off, έχετε ιδέα τι είναι.

Όχι, όχι.

- Λοιπόν, spin-off είναι οι εταιρείες που... υπάρχουν στα πανεπιστήμια. Δουλεύω λοιπόν στην εταιρεία και ό,τι παράγω ως output από την εταιρεία το βάζω στο διδακτορικό μου. Άρα λοιπόν το επάγγελμά σου τρόπον τινά σε βοηθάει.

-Μπράβο! Το αποτέλεσμα που έχω από αυτά που παράγω στην εταιρεία μπαίνει στο διδακτορικό μου. Δεν είναι ξεχωριστά, οπότε δεν έχω προλάβει να αντιμετωπίσω ζητήματα ακόμα.

Ωραία, σε κατάλαβα. Τώρα πες μου, σε όλο αυτό λοιπόν που κάνεις, ο χρόνος σου, η καθημερινότητά σου, δηλαδή τα καταφέρνεις με τους χρόνους σου, με τις άλλες σου τις υποχρεώσεις, δηλαδή βλέπεις ότι οκ, είσαι σε αυτά;

-Είμαι ναι, γιατί δουλεύω μέχρι τις 5 το απόγευμα, οπότε ό,τι έχω να κάνω το κάνω σε εκείνο το διάστημα και από εκεί πέρα έχω χρόνο για άλλα πράγματα. Τώρα αυτό είναι το τυπικό, το μη τυπικό είναι ότι υπάρχουν μέρες που με πιάνει και το πάω δωδεκάωρο, αλλά ναι, αλλά αυτό δεν συμβαίνει κάθε μέρα, δηλαδή γενικά μπορώ να πω ότι έχω φτιάξει το χρόνο μου, ώστε μπορώ και είμαι εντάξει και στην προσωπική μου ζωή και στην υποχρεώσεις μου, όχι πάντα. Αλλά, ναι, σε μεγάλο βαθμό.

Άρα, θέλεις να μου πεις ότι ουσιαστικά έχεις προγραμματίσει πολύ σωστά δουλειά και διδακτορικό.

-Ακριβώς, ακριβώς.

Άρα έχεις ένα προγραμματισμό. Μπορείς να πεις ότι υπάρχει κάτι που σε, ας πούμε, που σε στηρίζει σε όλο αυτό κάποιος παράγοντάς, που σε στηρίζει στο να ξεπεράσεις δυσκολίες ή την κούραση, δηλαδή υπάρχει κάτι που πιστεύεις ότι σε στηρίζει σε όλο αυτό που σου δίνει δύναμη;

-Και η ομάδα που είμαι.

η εργασιακή εννοείς ή η διδακτορική.

- Η εργασιακή είναι και η διδακτορική και ο εργοδότης μου άμα αντιμετωπίζω θέμα σε τεχνικό επίπεδο στην δουλειά μου, αλλά ψυχολογικά η οικογένειά μου και κάποιοι φίλοι πολύ στενοί που έχω.

Και σχέσεις εργασιακές καλές και βέβαια εντάζει πάντα οικογένεια, άρα λοιπόν αυτά σε στηρίζουν για να μπορείς να τα βολέψεις ας πούμε και να τα περπατήσεις και τα δυο. Έχεις κάτι στο μυαλό σου που θα ήθελες ας πούμε να τονίσεις για το πως αποφάσισες εσύ να το κάνεις όλο αυτό ή τι σκεπτόμενη ή τι είχες ας πούμε απώτερο σκοπό ή κάτι έτσι θες να τονίσεις, ας πούμε...

-Κοιτάξτε, εγώ γενικά αγαπάω την επιστήμη μου. Άρα, έχω στο μυαλό μου ότι δεν μπορεί η επιστήμη μου να προχωράει χωρίς εμένα. ... άρα κυνηγάω οποιαδήποτε ευκαιρία προκύψει. Βλέπω τι γίνεται στο εξωτερικό και κυνηγάω την δουλειά που θα

είναι πέντε χρόνια πιο μπροστά από εδώ για να μπορώ να είμαι πιο μπροστά από τα πράγματα. Δεν ξέρω αν το καταλαβαίνετε.

Επομένως, θέλεις να τελειοποιήσεις, να πούμε με απλά λόγια, να κάνεις ό,τι καλύτερο μπορείς, ας πούμε, σε αυτό το μαθαίνεις, για να μπορείς να είσαι εντάξει, ας πούμε, και στην αγορά εργασίας, απ' ό,τι κατάλαβα, σωστά.

-Και αυτό είναι και λίγο θέμα χαρακτήρα, δηλαδή, είμαι έτσι απ' τη φύση μου. Είμαι και στη ζωή μου έτσι, πέρα απ' τη δουλειά μου.

Πες μου, πες μου, πες μου σε αυτό πάνω που λες, ναι.

- Ότι γενικά, ό,τι κάνω και στην προσωπική μου ζωή και στην επαγγελματική μου θέλω να περνάει από το χέρι μου, να το έχω όσο πιο καλά μπορώ και στη σχέση μου είμαι έτσι.

Ωραία, ωραία, άρα οργανωμένα και προχωράς και, ωραία, ωραία. Έχεις κάτι άλλο που θέλεις να τονίσεις, να συμπληρώσεις ή να πεις ας πούμε που θα βοηθούσε κάποιον ή κάπως κάτι.

-Κοιτάζτε αν έχετε κάτι εσείς που μπορεί να βοηθήσει την έρευνα που κάνετε, ρωτήστε μου το τώρα, να σας λέω περί ανέμων και υδάτων δεν νομίζω ότι έχει νόημα.

Άρα εσύ λοιπόν το αποφάσισες, το οργάνωσες, το έκανες, εντάξει, ωραία, κάτι άλλο από μένα όχι, εσύ θα ήθελες κάτι να πεις σε αυτούς που κάνουν αυτή την προσπάθεια, γιατί φαντάσου τώρα άνθρωποι μεγάλοι, εργαζόμενοι, που προσπαθούν σε αυτό το κάτι παραπάνω, και, ξέρεις, από κάπου προσπαθούν να πάρουν δυνάμεις. Υπάρχει κάτι που θα ήθελες, ας πούμε, έτσι, να πεις, να αποτυπωθεί, να γραφτεί;

-Ξέρετε, το διδακτορικό, αν μιλάμε γενικά για σπουδές που είναι παράλληλα με εργασία, σίγουρα πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο είτε οικογενειακό είτε φιλικό που να μπορεί να στηρίξει το ψυχολογικό βάρος αυτής της προσπάθειας, γιατί εγώ τώρα, τυχαίνει, δεν έχω παιδιά και αυτά, είμαι πιο χαλαρή. Αν υπάρχουν και παιδιά στη μέση, είναι πολύ μεγάλο το βάρος. Οπότε, σίγουρα, πρέπει να βρούμε, και εγώ το κάνω αυτό, πρέπει να βρίσκουμε χρόνο, έστω και μία ώρα, για τον εαυτό μας και να κάνουμε αυτό που μας αρέσει. Γιατί οι δουλειές δεν τελειώνουν ποτέ.

Ωραία, ωραία, ωραία. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ. Εύχομαι κάθε επιτυχία σε αυτό που κάνεις.

-Ευχαριστώ πολύ. Σας ευχαριστώ.

Να είσαι καλά. Ευχαριστώ γειά σου.

Συνέντευξη 2

Καλησπέρα. Καλησπέρα. Ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σας ευχαριστώ πολύ που συμμετέχετε στην έρευνα που κάνω, στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας, με θέμα οι δυσκολίες των ενηλίκων εκπαιδευομένων που συμμετέχουν σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Αρχικά θα ήθελα να ρωτήσω ηλικία και φύλο.

-Λοιπόν, είμαι γυναίκα και είμαι 26 χρονών, είμαι...

Οικογενειακή κατάσταση, ναι.

-Λοιπόν, είμαι άγαμη.

Εκπαιδευτικό επίπεδο.

-Είμαι εκπαιδευτικός, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, εργάζομαι ως παράλληλη στήριξη όμως σε δημοτικό σχολείο, σε δύο μαθητές.

Ωραία, μια χαρά. Αυτή τη στιγμή σε ποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχετε εκτός από την εργασία σας;

- Ωραία, συμμετέχω στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πατρών.

Α, μάλιστα, πολύ ωραία. Τώρα που ξεκινήσατε ταυτόχρονα με την εργασία σας, ποιες δυσκολίες συναντήσατε κατά τη συμμετοχή σας;

-Λοιπόν, στην αρχή όταν ήταν να κάνω την αίτηση υπήρχαν κάποιες δυσκολίες όσον αφορά ας πούμε το κομμάτι όχι τόσο να μαζέψω τα απαραίτητα έγγραφα και δικαιολογητικά που χρειαζόνταν να προσκομίσω όσο ότι έπρεπε να φέρω συστάσεις από καθηγητές του Πανεπιστημίου που αποφοίτησα στο πρώτο μου πτυχίο. Εκεί πέρα ήταν λίγο μια δυσκολία γιατί έπρεπε να βάλω δύο ονόματα καθηγητών και δεν ήξερα ας πούμε αν θέλουνε, γιατί έπρεπε να... με αυτόν τον τρόπο άμα τους έπαιρνε το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, θα έπρεπε να βεβαιώσουν και να μιλήσουν για μένα και είχα τη δυσκολία. Αλλά εντάξει, ευτυχώς πήγαν όλα καλά.

Ωραία, ωραία. Με το χρόνο που χρειάζεται να διαθέσετε στην εκπαίδευση, με το χρόνο που χρειάζεται να διαθέσετε στην εργασία, αυτό σας ζορίζει?

-Ναι, με ζορίζει βασικά γιατί το μεταπτυχιακό είναι απαιτητικό πρόγραμμα, έχει πολλές εργασίες και επειδή δουλεύω το πρωί μέχρι το μεσημέρι είναι δύσκολο ας πούμε χάνεται κάποιος χρόνος που θα ήταν για το μεταπτυχιακό πιο πολύ παραγωγικός, οπότε πάει μετά το απόγευμα όταν τελειώνω και από άλλες υποχρεώσεις στο σπίτι και ναι, δηλαδή είναι λίγο οι δυσκολίες που αφορούν τον

χρόνο για να κάνω τις εργασίες μου και για να είμαι σωστή στο μεταπτυχιακό. Ναι, τις υποχρεώσεις.

Με ποιο τρόπο όλα αυτά, ας πούμε, καταφέρατε και τα ξεπερνάτε για να συνεχίζετε;

-Προσπαθώ κάθε μέρα να κάνω λίγο από κάτι, δηλαδή κάθε μέρα βάζω ένα πρόγραμμα και συμπληρώνω κάθε εργασία σιγά σιγά με βάση το πρόγραμμα ώστε να το ολοκληρώσω σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα και τα κάνω σταδιακά ώστε να μην είναι όλα μαζί την μία μέρα αλλά ούτε και τελευταία στιγμή. Και ειδικά τα Σαββατοκύριακα έχω τον περισσότερο χρόνο να ασχοληθώ στο πρόγραμμά μου.

Ωραία. Άρα λοιπόν λίγο-λίγο χρονικά και με κάποιο πρόγραμμα και μέρα με τη μέρα ας πούμε το καταφέρνετε. Σε όλο αυτό το εγχείρημά σας, σε αυτή την προσπάθεια, σε αυτές τις δυσκολίες ποιοι ήταν οι υποστηρικτικοί παράγοντες που σας βοήθησαν να ξεπεράσετε τις δυσκολίες σας; Κάθε δυσκολία.

-Δηλαδή σε πρόσωπα ας πούμε;

Σε οτιδήποτε είτε είναι πρόσωπα είτε είναι ας πούμε κάποιοι στόχοι είτε έτσι πως... τι σας στήριξε και σας έδωσε ας πούμε τη δύναμη να συνεχίζετε σε όλο αυτό;

-Ωραία, είχα έτσι κίνητρο ότι θέλω πάρα πολύ να τελειώσω και να έχω το χαρτί του μεταπτυχιακού. Αυτό ήταν ένα πολύ μεγάλο κίνητρο που βοήθησε να ξεπεράσω τις δυσκολίες. Έπειτα οι καθηγητές ήταν πάρα πολύ υποστηρικτικοί και μας ενθαρρύναν συνεχώς να συνεχίζουμε και να προσπαθούμε. Μας δίνανε κίνητρα για να προχωράμε και πάντοτε όταν είχαμε απορίες μας τις λύνανε. Πολύ μεγάλη στήριξη και από το Πανεπιστήμιο ώστε να το συνεχίσουμε το πρόγραμμα και να προχωρήσουμε. Ειδικότερα μου άρεσε και το αντικείμενο της ειδικής αγωγής και αυτό ήταν ένας στόχος για να συνεχίσω να ασχοληθώ.

Ωραία. Άρα λοιπόν ήταν και αυτό που επιδιώκατε, ήταν και η υποστήριξη από πίσω και σιγά σιγά δηλαδή προχωράει αυτό. Ωραία, κάτι έτσι που θα θέλατε να συμπληρώσετε εσείς, κάτι που βιώσατε, κάτι που μπορεί ας πούμε εγώ να μην σας ρώτησα, κάτι που ας πούμε κάποιοι το συναντάνε και δυσκολεύει.

-Λοιπόν, αυτό που τώρα, ας πούμε, είναι λίγο μια δυσκολία είναι ότι κάνω πρακτική άσκηση στο ειδικό δημοτικό σχολείο και τη κάνω μετά το σχολικό μου ωράριο, στο ολοήμερο πρόγραμμα του σχολείου. Έχω πάει τώρα μία εβδομάδα και έχουμε σε επαφή με τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στο σχολείο αυτό και εύχομαι, δηλαδή θέλω πάρα πολύ να τα βοηθήσω, να τους προσφέρω κάτι. Αυτό είναι το πράγμα που πιστεύω ότι είναι λίγο δύσκολο γιατί δεν έχουν συνηθίσει ακόμα, είναι νωρίς. Εύχομαι σιγά σιγά να πετύχω στόχο μεγάλο ώστε να τα προσεγγίσω όσο καλύτερα μπορώ.

Πολύ ωραία, πολύ ωραία. Θέλετε κάτι να συμπληρώσετε, είμαστε εντάξει?

-Εντάξει, είμαστε.

Εγώ εύχομαι κάθε επιτυχία σε αυτό που κάνετε, καλή δύναμη. Και όλα με το καλό να γίνουν.

-Ευχαριστώ.

Ευχαριστώ και εγώ, ευχαριστώ που συμμετέχετε. Να είστε καλά.

-Ευχαριστώ πολύ.

Να είστε καλά. Γεια σας.

-Γεια σας.

Συνέντευξη 3

Καλησπέρα, ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σας ευχαριστώ πολύ που συμμετέχετε στην έρευνα που κάνω στα πλαίσια μιας διπλωματικής εργασίας με θέμα τις δυσκολίες των ενηλίκων εκπαιδευομένων για τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Πρώτα απ' όλα να ρωτήσω την ηλικία σας.

- Ωραία, είμαι 28 χρονών.

Το φύλλο

-θήλυ.

Οικογενειακή κατάσταση.

-Άγαμη.

Το εκπαιδευτικό σας επίπεδο, τι έχετε τελειώσει.

-Τριτοβάθμια.

Ωραία. Και με τι ασχολείστε το επάγγελμά σας.

- Προς το παρόν δημόσιος υπάλληλος.

Ωραία. Λοιπόν ας ξεκινήσουμε τώρα με τις ερωτησούλες για την έρευνα. Σε ποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχετε αυτή τη στιγμή;

-Συμμετέχω σε ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα, θέλετε να σας πω και τον τίτλο;

Ναι αν θέλετε .

-Είναι «Η ελληνική γλώσσα ως μητρική και ως ξένη γλώσσα, δεύτερη ξένη γλώσσα».

Ωραία, ωραία. Τώρα που ξεκινήσατε λοιπόν αυτό το μεταπτυχιακό και παράλληλα εργάζεστε, ποιες δυσκολίες συναντήσατε για τη συμμετοχή σας, τι σας δυσκόλεψε ως εργαζόμενος;

-Ο χρόνος είναι λίγο... είναι ελάχιστος. Θα ήθελα ιδανικά να διαβάζω πάνω από έξι ώρες την ημέρα για να ανταποκριθώ επάξια στις απαιτήσεις. Παρ' όλα αυτά το διαδίκτυο με έχει βοηθήσει πάρα πολύ ως προς το υλικό. Τη συλλογή δεδομένων, διότι δεν μπορώ να παρευρίσκομαι πολλές ώρες στη βιβλιοθήκη. Αυτή είναι η δυσκολία, θα έλεγα.

Ωραία, δηλαδή τον χρόνο που θα θέλατε για να ψάχνετε τα δεδομένα από βιβλιοθήκη και από συγγράμματα, προσπαθείτε να τα καλύψετε με το διαδίκτυο επομένως.

-Ναι, ναι, ναι.

Ωραία, δηλαδή ο τρόπος για να ξεπεράσεις αυτή τη δυσκολία ήταν το διαδίκτυο.

-το διαδίκτυο ναι, ναι.

Υπήρχε κάτι άλλο έξω από τον χρόνο, ας πούμε στα τεχνικά θέματα ή κάτι άλλο που με τους ίσως εκπαιδευτικούς ή αν συμμετέχουν κάποιοι άλλοι, κάτι άλλο που σε ζόρισε.

-Όχι ιδιαίτερα. Το μόνο τρωτό που θα μπορούσα να πω είναι η πρόσβαση στη βιβλιοθήκη, η οποία ναι μεν έχει μια αξιόλογη συλλογή, αλλά θα ήθελα και κάτι παραπάνω.

Μάλιστα. Ωραία, ωραία. Σε όλη αυτή λοιπόν την προσπάθεια που κάνετε τώρα και μπράβο σας, ποιοι είναι οι παράγοντες που σας υποστηρίζουν, υποστηρικτικοί παράγοντες είτε είναι πρόσωπα είτε είναι ας πούμε κάποιο κίνητρο ή κάποιο στόχος, τι σας βοηθάει να ξεπεράσετε λοιπόν αυτές τις τεχνικές δυσκολίες.

-Σίγουρα ο κύκλος μου και ο οικογενειακός και ο επαγγελματικός, οι συνάδελφοί μου, οι φίλοι μου. Αυτοί είναι κατά κύριο λόγο και εννοείται τα προσόντα, τα επιπρόσθετα προσόντα που θα με βοηθήσουν κάποια στιγμή στην αναδιαμόρφωση του βιογραφικού μου και κατ' επέκταση να βρω κάτι άλλο στο αντικείμενό μου που έχω σπουδάσει.

Ωραία, άρα λοιπόν όλο αυτό γίνεται για να...

-την εξέλιξη, την προσωπική.

Ωραία, ωραία. Είναι, επομένως, και το ισχυρό κίνητρο που σας βοηθάει να προχωράτε.

-Και οι υποστηρικτικοί παράγοντες μετά είναι τα πρόσωπα που σας ανέφερα.

Κάτι άλλο που θέλετε να προσθέσετε, κάτι να τονίσετε, κάτι που μπορεί να μην σας ρώτησα, που μπορεί να συμβεί σε έναν εργαζόμενο που ταυτόχρονα εκπαιδεύεται, καταρτίζεται, κάτι που θέλετε να πείτε εσείς;

-Το πρόγραμμα είναι πολύ βασικό σε αυτές τις περιπτώσεις, ότι πρέπει να υπάρχει πρόγραμμα έτσι ώστε να κατανέμεται σωστά ο χρόνος και να μπορούμε να έχουμε και προσωπικό χρόνο και επαγγελματικό και όσον αφορά το εκπαιδευτικό κομμάτι.

Μάλιστα, άρα κατανομή χρόνου, ένας προγραμματισμός.

-Το πρόγραμμα, προγραμματισμός, ναι, ναι, βασικό.

Για να ανταπεξέλθεις σε όλα. Μάλιστα. Ωραία, κάτι άλλο που θα θέλατε.

- Όχι εσείς άμα θέλετε κάτι επιπρόσθετο να με ρωτήσετε

Αυτό ακριβώς όπως μιλήσατε.

- ήσασταν πολύ κατατοπιστική.

ευχαριστώ πάρα πολύ

-να'στε καλά

καλή επιτυχία σε αυτό που αποφασίζετε να κάνετε

-ευχαριστώ, επίσης

καλή δύναμη να είστε καλά και σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας.

- καλή συνέχεια να είστε καλά, γεια σας.

Συνέντευξη 4

Καλησπέρα, ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σε ευχαριστώ που συμμετέχεις στο ερωτηματολόγιο έρευνα που κάνω για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι κατά τη συμμετοχή τους σε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα. Πρώτα απ' όλα να μου πεις ηλικία, φύλο και οικογενειακή κατάσταση.

- Ωραία. Φίλο κορίτσι, ηλικία 23, οικογενειακή κατάσταση, άγαμη.

Ωραία. Εκπαιδευτικό επίπεδο, τι έχεις τελειώσει.

-Έχω τελειώσει η ΑΕΙ.

Ωραία.

—Θέλετε κάτι σχετικό με αυτό.

Αν θέλεις πες μου.

-Εργοθεραπεία.

Ωραία. Τώρα με τι ασχολείσαι;

-Αυτό το διάστημα, εγώ ήμουν εκπαιδύτρια στο ΙΕΚ.

Ωραία, ωραία. Άρα είσαι εκπαιδευτικός, ας πούμε, πάνω στο επάγγελμά σου, ωραία. Τώρα, σε ποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχεις εσύ για τον εαυτό σου.

- Ωραία, σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών που πάλι έχει σχέση με την εκπαίδευση ουσιαστικά και είναι με παιδαγωγική επάρκεια.

Α, ωραία, μια χαρά. Τώρα λοιπόν που ξεκίνησες, σαν και εκπαιδύτρια και εκπαιδευόμενη, ποιες δυσκολίες συνάντησες;

-Βασικά, σχετικά με τον χρόνο. Δηλαδή, υπήρχε ένα κομμάτι πίεσης όσον αφορά τον χρόνο των προγραμμάτων σπουδών του μεταπτυχιακού και με την εργασία. Πιο πολύ, εντάξει, δεν θα έλεγα τόσο πολύ στο φόρτο εργασίας, αλλά πιο πολύ από άποψη χρόνου. Άλλες δυσκολίες, ιδιαίτερες, δεν θα έλεγα.

Ωραία. Άρα πιέστηκες δηλαδή λίγο χρονικά στο να είσαι εντάξει με το μεταπτυχιακό σου από εκείνη την πλευρά.

- Ναι, ναι. Από την πλευρά του μεταπτυχιακού να είμαι εντάξει γιατί από το κομμάτι της δουλειάς ας πούμε είχα μια κατανόηση οπότε ήταν εντάξει, είχα μια υποστήριξη δηλαδή από το περιβάλλον το εργασιακό.

Ωραία, ωραία. Άρα σε πιέζει ο χρόνος το να κάνεις τις εργασίες σου και όλα αυτά ας πούμε του μεταπτυχιακού.

-Ναι, ειδικά στο κομμάτι που ήταν οι περίοδοι εξεταστικοί δηλαδή που εκεί ήταν πιο εντατικά τα πράγματα δηλαδή από άποψη χρόνου.

Ναι, πιο πειστικά. Και πώς, με ποιον τρόπο προσπάθησες να το ξεπεράσεις όλο αυτό, να τα καταφέρεις ας πούμε;

-Ωραία, καλύτερη διαχείριση χρόνου, επίσης ζήτησα υποστήριξη και από την οικογένειά μου που μου βοήθησε αυτό δηλαδή και ψυχολογικά, το εργασιακό περιβάλλον που σας είπα ότι υπάρχουν βοήθειες σχετικά και επίσης το γεγονός ότι ήταν ουσιαστικά μερικής απασχόλησης, δηλαδή δεν ήταν πλήρως ωράριο 100% η εργασία μου, οπότε έπαιξε και αυτόν τον ρόλο.

Ωραία, άρα βοήθησε και αυτό το ότι ας πούμε οι εργασίες σου ήταν λίγο πιο χαμηλή στον χρόνο και να μπορούσες να ανταπεξέρθεις.

-Ναι, ναι, ναι.

Ωραία, ωραία. Άρα λοιπόν αν θέλουμε να ξεκαθαρίσουμε τους υποστηρικτικούς σου παράγοντες, θα έλεγες ότι είναι συνολικά... Η οικογένεια μου είπες, ναι.

-Η οικογένεια, υποστήριξε το εργασιακό περιβάλλον και ότι ήταν μερικής απασχόλησης η εργασία, αυτό θα έλεγα.

Ωραία και το ότι εσύ κάνεις και καλή διαχείριση χρόνου αν μπορούμε να το...πούμε.

-Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι.

Ωραία, άρα λοιπόν δηλαδή θες να μου πεις ότι και ο προγραμματισμός μέσα σε όλα αυτά βοηθάει.

- Ναι, ναι, ναι. Και από το ίδιο το άτομο, δηλαδή εγώ αυτά θα έλεγα πιο πολύ.

Ναι, ναι, δηλαδή το προγραμματίσεις. Άρα λοιπόν είχες προφανώς θεωρώ και κάποιο κίνητρο δηλαδή που σε ενισχύει ας πούμε, έτσι δεν είναι, δηλαδή έχεις και κάτι που σε στηρίζει και εσένα την ίδια, κάτι που πιστεύεις, κάτι που περιμένεις από όλο αυτό.

-Ναι, γιατί το μεταπτυχιακό το κάνω για να μου δώσει για κάτι καλύτερο μετά και επαγγελματικά και επειδή μου θέλουν όντως πράγματα σε τομείς που θα ήθελα, οπότε όντως μου δίνει αυτό το κίνητρο, δηλαδή παρόλο που μπορεί να υπήρξε κάποια πίεση, μου δίνει άλλα κίνητρα.

Ναι, το κάνεις για κάτι καλό, κάτι καλύτερο, ας πούμε για σένα.

-Ναι, σε κομμάτια εργασιακά, αλλά και για ανέλιξη δική μου, δηλαδή προσωπική.

Ναι, για το μέλλον σου, για κάτι για σένα που το θες καλύτερα. Μάλιστα. Κάτι που θα ήθελες να το πεις, ας πούμε συμπληρωματικά, σαν συγκεντρωτικά για τους ανθρώπους που, όπως εσύ, στην ίδια κατηγορία με σένα, κάτι που θα ήθελες να τονίσεις, που είναι σημαντικό, κάτι που σκέφτεσαι.

-Ότι πάρα πολλοί και στην ηλικία μου που ξέρω κάνουν παράλληλα πράγματα δηλαδή μπορεί να εργάζονται και να κάνουν και κάποια εκπαίδευση είτε θα είναι μεταπτυχιακό είτε κάτι άλλο είτε σεμιναριακού τύπου, ή οτιδήποτε. Γιατί προσπαθούν όλοι να βρουν ένα καλύτερο κομμάτι δουλειάς, αυτό εγώ θέλω πιο πολύ, ουσιαστικά, ναι, αυτό νομίζω, δεν νομίζω ότι ξέρω τίποτα άλλο.

Ναι, ναι, άρα όχι , πολύ σημαντικό δηλαδή αξίζει το κόπο όλο αυτό το εγχείρημα γιατί υπάρχει ένας σοβαρός λόγος, κάτι καλύτερο για εσένα.

-Ναι, για το μέλλον πιο πολύ. Δηλαδή όλοι και αυτοί που ξέρω για το μέλλον τους το κάνουν.

Ναι, χτίζεις το καλύτερο για το μέλλον σου. Ωραία, ωραία. Μια χαρά. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ, Ραφαηλία. Σου εύχομαι καλή συνέχεια και όλα καλά. Όλα καλά να σου έρθουν.

-Ευχαριστώ πολύ και σένα να πάει καλά και η έρευνά σου.

Ευχαριστώ, ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλή δύναμη, όλα καλά.

-Ευχαριστώ

Να είσαι καλά.

Συνέντευξη 5

Καλησπέρα,

-Καλησπέρα

Ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σε ευχαριστώ που συμμετέχεις στην έρευνα που κάνω για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εργαζόμενοι όταν συμμετέχουν σε κάποια προγράμματα εκπαίδευσης. Είναι στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας όλο αυτό. Αρχικά να σε ρωτήσω ηλικία, φύλο και οικογενειακή κατάσταση.

-Λοιπόν, είμαι 27 χρονών, γυναίκα, άγαμη.

Ωραία. Λοιπόν, το εκπαιδευτικό σου επίπεδο τι έχεις τελειώσει;

-Έχω τελειώσει Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης και κάνω το μεταπτυχιακό μου.

Ωραία. Με τι ασχολείσαι η εργασία σου, πάνω σε τι.

-Είμαι αναπληρώτρια δασκάλα, παράλληλη στήριξη.

Ωραία, είσαι στη δουλειά σου πάνω. Ωραία, μια χαρά. Άρα λοιπόν θα σε ρωτούσα σε ποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχεις και μου είπες συμμετέχεις σε κάποιο μεταπτυχιακό είπαμε.

-Ναι, σωστά.

Το οποίο σχετίζεται με το επάγγελμα που κάνεις.

-Ναι, ακριβώς. Να πω πως λέγεται.

Αν θέλεις, ναι.

-Ναι, λέγεται επιστήμες της αγωγής.

Ωραία. Τώρα λοιπόν που είσαι και εργαζόμενη και ταυτόχρονα εκπαιδευόμενη, ποιες δυσκολίες συνάντησες αυτή τη στιγμή της συμμετοχής σου σε αυτό το πρόγραμμα;

-Είναι πολύ δύσκολο από θέμα χρόνου, γιατί δεν υπάρχει πολύς χρόνος καθημερινά και οι απαιτήσεις είναι πολλές με την ύλη, τις εργασίες και η δυσκολία στο ότι εγώ δεν είχα ξανακάνει μεταπτυχιακό και ακόμα επομένως δεν ήξερα τι θα αντιμετωπίσω. Και δυσκολεύτηκα και εκεί.

Ωραία. Άρα λοιπόν είναι και ο χρόνος περιορισμένος, φαντάζομαι και από τη δουλειά σου, το χρόνο που τρώει και η δουλειά σου ως ένα κομμάτι, ναι. Άρα και οι απαιτήσεις που έχει το πρόγραμμα, αλλά και το ότι είναι πρωτόγνωρο, ναι. Βέβαια, αυτό είναι σημαντικό. Μάλιστα. Τώρα, βρίσκοντας αυτές τις δυσκολίες μπροστά σου, πώς κατάφερες να τις ξεπεράσεις και να συνεχίσεις αυτό που κάνεις;

-Προσπαθούσα να... μάθω όσα περισσότερα μπορώ είτε από το ίντερνετ είτε διαβάζοντας κάποια βιβλία είτε ρωτώντας κάποιους άλλους που έχουν κάνει μεταπτυχιακό για να...πάρω κάποιες πληροφορίες και να συνεχίσω.

Ναι. Αυτό που λες και άλλοι το ανέφεραν ότι το ίντερνετ βοήθησε στο χρόνο του να αναζητήσετε αυτά όλα. Αν κατάλαβα καλά ότι αυτό μου λες να αναζητήσεις όλα αυτά που σου χρειάζονταν.

-ναι

Ωραία. Πρόσβαση μέσα σε βιβλιοθήκες, όλα αυτά, δύσκολη;

-Ναι, εδώ δεν έχει κιόλας εδώ που μένω.

Άρα, λοιπόν, ευτυχώς που υπάρχει και αυτός ο τρόπος.

-Ναι, μόνο μέσω ίντερνετ.

Ωραία, ωραία. Κάποιοι παράγοντες που σε υποστηρίζουν σε αυτή σου την προσπάθεια, τι υποστηρικτικό δηλαδή έχεις σε όλο αυτόν τον αγώνα που κάνεις ταυτόχρονα και εργαζόμενη και εκπαιδευόμενη, τι σε στηρίζει, ας πούμε, σε όλο αυτό.

-Μόνο η σκέψη ότι θα το τελειώσω και θα το πάρω το μεταπτυχιακό και θα με βοηθήσει στη δουλειά μου με τα μόρια.

Ωραία, άρα λοιπόν έχεις αυτό το στόχο το οποίο θα σε βοηθήσει ας πούμε στην εργασία σου. Ναι, ωραία, μια χαρά. Άνθρωποι που σε στήριξαν, που σε στηρίζουν.

-Οι γονείς μου.

Οικογενειακό περιβάλλον. Ο χρόνος ο δικός σου που τον μειώνεις με τους φίλους σου και με όλα αυτά εκεί πόσο σε δυσκολεύει.

-Αρκετά

Βρίσκεις δηλαδή το χρόνο σου λίγο;

-Όχι όσο πριν. Ναι είναι διαφορετικό, είναι πιο περιορισμένος ο χρόνος.

Άρα λοιπόν περιορίζει όλο σου το πρόγραμμα στη ζωή σου, απλά υπάρχει το κίνητρο και ο στόχος και αυτό σε ωθεί. Είναι σύννηθος αυτό το... δηλαδή συνήθως, αυτό είναι το θέμα κιόλας, όταν είναι εργαζόμενος και εκπαιδευόμενος ταυτόχρονα είναι όλα αυτά τα της δουλειάς, τα του προγράμματος, τα προσωπικά, ο χρόνος. Μετά εσείς δεν ξέρω και οι αποστάσεις σας πώς είναι γιατί φαντάζομαι ότι ίσως είναι και η απόσταση για τη δουλειά σου ξέρω εγώ μεγάλη;

- ναι είναι και αυτό.

Δηλαδή μήπως χάνεις χρόνο και στις αποστάσεις. Είναι κάποιοι παράγοντες που είναι και ανάλογα με το μέρος και τον τόπο που μένεις. Ωραία. Κάτι που θα ήθελες εσύ να μοιραστείς έτσι και να τονίσεις σε ανθρώπους που σαν εσένα ενήλικες κάνουν αυτόν τον αγώνα τι θα ήθελες να πεις ας πούμε.

- Να τους δώσω κουράγιο και να τους πω να κάνουν υπομονή και παρόλες τις δυσκολίες νομίζω ότι αξίζει αυτό το ταξίδι γιατί όλο και κάτι μαθαίνουμε και μας βοηθάει. Όσο δύσκολο και να είναι.

Ωραία, άρα είναι η μάθηση το κίνητρο πολύ σωστά, πολύ ωραία, μάλιστα. Ωραία, ωραία. Μπράβο σου, σε ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή σου.

-Εγώ ευχαριστώ, να σαι καλά, καλή επιτυχία.

Ευχαριστώ, ευχαριστώ και εύχομαι να πραγματοποιήσεις τους στόχους σου, έτσι ακριβώς όπως τους έχεις θέσει και μπράβο σου που κάνεις όλο αυτόν τον αγώνα με το επίκεντρο εκεί, γιατί από ό,τι φάνηκε τελικά το κίνητρο, ο στόχος είναι αυτός που σας δίνει δύναμη. Πολύ ωραία. Εύχομαι καλή επιτυχία και σε ευχαριστώ πάρα πάρα πολύ.

-Ευχαριστώ πάρα πολύ. Να είσαι καλά. Καλή συνέχεια.

Ευχαριστώ πολύ. Γεια σας.

Συνέντευξη 6

Καλησπέρα,

-Καλησπέρα

Ονομάζομαι Σουμελίδου Μαρία και σε ευχαριστώ πολύ που συμμετέχεις στο ερωτηματολόγιο που κάνω στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι όταν συμμετέχουν σε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα. Αρχικά να ρωτήσω η ηλικία φύλου και η οικογενειακή κατάσταση.

-Γυναίκα, φίλο, ηλικία 27, οικογενειακή κατάσταση άγαμη.

Ωραία. Το εκπαιδευτικό σου επίπεδο, τι έχεις τελειώσει?

-Είμαι φυσικοθεραπεύτρια. Έχω τελειώσει το ΤΕΙ στη Θεσσαλονίκη.

Ωραία, μια χαρά. Και ασχολείσαι με αυτό, το επάγγελμά σου είναι αυτό;

- Ασχολούμαι με αυτό. Βρίσκομαι σε ειδικό σχολείο.

Ωραία, μια χαρά. Τώρα, σε τι πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχεις τώρα εσύ σαν εκπαιδευόμενη, σαν καταρτιζόμενη;

-Συμμετέχω σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Α, ωραία. Το αντικείμενο είναι συναφές με αυτό που έχεις τελειώσει ή όχι;

- Είναι συναφές. Είναι πάνω στο άσκηση για πρόληψη και αποκατάσταση.

Ωραία, μια χαρά. Τώρα, άρα λοιπόν, σαν εργαζόμενοι από τη μία και σαν καταρτιζόμενη από την άλλη, σαν εκπαιδευόμενη, ποιες δυσκολίες συνάντησες σε όλη αυτή την προσπάθεια;

-Δυσκολίες ήταν πρώτον η μετακίνηση γιατί το μεταπτυχιακό γίνεται σε άλλη πόλη από αυτή που βρίσκομαι.

Μάλιστα, ναι.

-Όπως επίσης και το ότι οι άδειες που πρέπει να παίρνω κάποιες μέρες για να παρευρίσκομαι εκεί πέρα.

Ωραία, άρα λοιπόν το θέμα είναι και στη δουλειά σου ας πούμε, σε κάτι που σκαλώνει με τη δουλειά σου και στο ότι δεν είναι τόσο προσβάσιμο επομένως, δεν είναι δηλαδή κάτι που πολύ εύκολα πηγαίνεις, πρέπει να μετακινηθείς, άρα και χρόνο και μετακίνηση.

-Χρόνο και χρήμα.

Και χρήμα βέβαια και τη μετακίνηση που και αυτό είναι ένα θέμα. Μάλιστα. Ποιο τρόπο έχεις βρει να ξεπεράσεις αυτές τις δυσκολίες σου;

-Προσπάθησα μέσα στη δουλειά, εννοείται πρώτα να ενημερώνω αρκετά νωρίτερα ό,τι θα λείπω για να μπορούν να γίνουν κάποιες αλλαγές, αν τυχόν χρειάζονται στο πρόγραμμα. Ωραία, ναι.

- Και μετά για τη μετακίνηση που χρειάζεται, που θέλει χρόνο, προσπαθώ να βρίσκω, να πηγαίνω πιο νωρίς. Εεεε και η λύση ήταν επίσης το ότι έχω κάπου να μείνω γιατί υπάρχει το χρηματικό.

Ωραία, βέβαια.

- Έτσι έλυσα το χρηματικό τουλάχιστον γιατί χρειάζεται να μένω. Ναι. Βρήκα τουλάχιστον κάποιον να με φιλοξενεί.

Ωραία. Υπήρχε έτσι μια ευελιξία από τη δουλειά σου, δηλαδή μια κατανόηση βρήκες; Δηλαδή αυτοί που είναι ανώτεροι στη δουλειά καταλαβαίνουν, προσπαθούν να σε βοηθήσουν στο να σου δώσουν την άδεια ή πιο εύκολα, δηλαδή υπάρχει μια κατανόηση εκεί.

-Ναι, υπάρχει μεγάλη κατανόηση σε αυτό και θέλουν να βοηθήσουν.

Ωραία, ωραία. Εσύ πόση κούραση εισπράττεις από όλο αυτό.

-Αρκετή κούραση, γιατί και ο φόρτος εργασίας που υπάρχει μετά, με το διάβασμα εργασίες, είναι αρκετά μεγάλος. Αλλά έχω ένα στόχο και κοιτάω προς εκεί.

Ωραία. Άρα λοιπόν, αυτό που θα σε ρωτούσα ακριβώς είναι το κίνητρο. Άρα έχεις ένα κίνητρο που σε στηρίζει. Δηλαδή, ο απώτερος στόχος σου είναι, ας πούμε, πώς το βλέπεις και προσπαθείς να ξεπεράσεις τις δυσκολίες. Το πώς το βάζεις στο μυαλό σου, ναι.

- Ο στόχος μου είναι να ολοκληρώσω το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που έχω ξεκινήσει έτσι ώστε να με βοηθήσει μετέπειτα πάνω στη δουλειά μου.

Ναι επαγγελματικά δηλαδή θέλεις να... Επαγγελματικά. Ναι, ωραία, ωραία. Ποιοι παράγοντες υπήρξαν υποστηρικτικοί στην προσπάθειά σου δηλαδή τι σε στήριξε σε όλο αυτό;

-Με στήριξε η οικογένειά μου κυρίως οικονομικά και ψυχολογικά φυσικά και το φιλικό περιβάλλον που με στηρίζει στην πόλη που πηγαίνω για να μπορώ να πραγματοποιώ το... μεταπτυχιακό.

Ωραία, για να μπορέσεις να το υλοποιήσεις. Αν θα ήθελες να πεις κάτι συγκεντρωτικά στους ανθρώπους που κάνουν το ίδιο με εσένα, που έχουν τις ίδιες δυσκολίες, τι θα ήθελες να τονίσεις, κάτι βοηθητικό, κάτι που πιστεύεις ότι θα βοηθούσε, κάτι που βοήθησε εσένα.

-Αυτό που θα ήθελα να πω είναι ότι τώρα σε αυτή τη φάση που βρίσκομαι χωρίς πολλά άλλα πράγματα ταυτόχρονα να τρέχουν όπως είναι η οικογένεια, είναι αρκετά βοηθητικό.

Ωραία.

-Άρα καλό είναι όσοι θέλουν να τρέξουν ένα τέτοιο πρόγραμμα, όσο το δυνατόν πριν φτιάξουν και θελήσουν να κάνουν οικογένεια, λόγω του ότι θα υπάρξουν και συν άλλα πολλά προβλήματα.

Άρα όσο νωρίτερα, θέλεις να πεις, τόσο πιο καλά γιατί προστίθενται δυσκολίες σε όλο αυτό.

-Προστίθενται δυσκολίες μετά.

Ναι βέβαια πολύ πιο εύκολα ας πούμε μετακινήσε εσύ και κάνεις το πρόγραμμά σου έτσι όπως είσαι μόνη από το να υπήρχαν ας πούμε από πίσω και άλλοι που στηρίζονταν σε σένα. Σωστά, άρα λοιπόν όσο νωρίτερα, τόσο πιο καλά. Άρα λοιπόν, χρόνος ήταν η δυσκολία σου, έτσι, μετακίνηση, φυσικά οικονομικοί παράγοντες, τα έξοδα, έτσι και παράλληλα και υποχρεώσεις προς την εργασία σου. Γιατί έπρεπε να καλύψεις και εκεί να είσαι τακτοποιημένη,

-Τυπική

ωραία, για να μπορέσεις να έχεις μια ελευθερία από την άλλη πλευρά. Και βέβαια από ό,τι κατάλαβα έτσι σαν σύνολο διόρθωσε με, άμα δεν το έχω καταλάβει καλά, ήταν το ισχυρό κίνητρο το ότι χτίζεις ας πούμε αυτό που θέλεις για σένα μελλοντικά, σωστά.

-Ναι, αυτό είναι το ισχυρό κίνητρο.

Ωραία, άρα το κίνητρό σου είναι αυτό. Ωραία, έχεις κάτι άλλο που θα ήθελες να πεις.

-Ε, όχι. Δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω.

Ωραία. Σου εύχομαι ό,τι καλύτερο.

-Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Καλή δύναμη. Εύχομαι να έχει αποτέλεσμα όλο αυτό, αίσιο έτσι όπως το θέλεις εσύ. Και βέβαια να σου φέρει τον στόχο σου, εύχομαι.

-Ευχαριστώ πάρα πολύ. Να είσαι καλά.

Σε ευχαριστώ που συμμετείχες. Ευχαριστώ πολύ πολύ. Καλή συνέχεια να έχεις.

-Καλή συνέχεια. Ευχαριστώ. Γεια σου.

Γεια .

Συνέντευξη 7

Καλησπέρα. Κατ' αρχάς να σας ευχαριστήσω που συμμετέχετε στην έρευνα που κάνω για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι και εργαζόμενοι στην προσπάθειά τους για περαιτέρω εκπαίδευση. Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε ηλικία φύλο και οικογενειακή κατάσταση.

- Καλησπέρα. Είμαι 52 χρονών και είμαι άντρας. Είμαι παντρεμένος και έχω δύο παιδιά.

Ωραία. Το εκπαιδευτικό σας επίπεδο.

-Είμαι απόφοιτος Πανεπιστημίου.

Ωραία. Επάγγελμα.

-Είμαι υπάλληλος στη ΔΥΠΑ.

Ωραία. Αυτή τη στιγμή σε τι πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχετε;

-Κάνω ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με αντικείμενο τη δημόσια διοίκηση.

Αυτό έχει σχέση με την εργασία σας, με αυτό που έχετε σπουδάσει.

-Αυτό έχει σχέση με την εργασία μου κυρίως. Και όχι τόσο με τις σπουδές μου.

Ωραία. Τώρα λοιπόν που έχετε ξεκινήσει κάτι τέτοιο, παράλληλα με την εργασία σας και όλες τις υποχρεώσεις, ποιες δυσκολίες συναντήσατε?

- Οι δυσκολίες ήταν κυρίως οικονομικές. Έπρεπε να ανταποκριθώ στο οικονομικό σκέλος του μεταπτυχιακού προγράμματος και κυρίως ήταν χρόνος να διαθέσω από την οικογένεια.

Μάλιστα. Πώς μπορέσατε, με τι τρόπο προσπαθήσατε να τα ξεπεράσετε όλα αυτά;

- Ο χρόνος βρέθηκε γιατί τα παιδιά μου μεγάλωσαν και έγιναν φοιτητές και επειδή το είχα στόχο να παρακολουθήσω ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην πορεία του χρόνου έκανα οικονομία για αυτό το στόχο.

Ωραία, άρα είχατε ένα ισχυρό κίνητρο ας πούμε που σας στήριξε και συνεχίσατε, ας πούμε το παλέψατε. Άλλοι έτσι παράγοντες υποστηρικτικοί που θα μπορούσατε να πείτε ότι σας βοήθησαν σε αυτό, οι δικοί σας ή κάτι άλλο, κάτι μέσα από τη δουλειά;

- Υπήρχε η οικογένεια, η σύζυγος που συνέβαλε αρκετά. Στις αναστολές όταν δημιουργούνταν ερωτηματικά για το αν θα το κάνω ή να μην το κάνω, που με παρότρυνε στο να λάβω την απόφαση να το κάνω.

Ωραία, ωραία μια χαρά. Από την εργασία υπήρχε έτσι ένα κλίμα κατανόησης σε όλο αυτό ας πούμε σε αυτή την πίεση που είχατε παράλληλα ή όχι δεν...

-Κατανόηση... αντιλήφθηκαν μόνο το σκεπτικό μου να κάνω το μεταπτυχιακό από την άποψη της εξέλιξης και της οικονομικής αναβάθμισης, κατά τα άλλα όχι κάτι ιδιαίτερο.

Όχι, όχι κάτι ιδιαίτερο. Μάλιστα, μάλιστα. Εντάξει, άρα λοιπόν είχατε το κίνητρο, βρήκατε τη βοήθεια που χρειαζόσασταν και συνεχίσατε. Είστε ικανοποιημένος με αυτό. Πώς αισθάνεστε τώρα δηλαδή, βλέποντας όλο αυτό σαν σύνολο. Πώς αισθάνεστε;

-Ναι, είμαι αρκετά ευχαριστημένος και αισθάνομαι... γιατί είμαι και στα τελειώματα και αισθάνομαι χαρούμενος που θα μπορέσω να το καταφέρω γιατί αποτελούσε στόχο δεκαετίας.

Ζωής, μάλιστα. Πολύ σημαντικό αυτό. Ωραία. Κάτι που θα θέλατε να τονίσετε σε ανθρώπους που είναι πάλι της ηλικίας σας που πιθανόν έχουν τα ίδια προβλήματα με εσάς αναστολές, οικονομικά ή όλα αυτά. Κάτι που θα θέλατε να τονίσετε που ήταν η πείρα σας και σας το δίδαξε.

-Θα πω αυτό που είπα και στους συναδέλφους μου όταν μπήκα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Ότι οτιδήποτε εμπόδια και ερωτηματικά βάζουνε στο μυαλό τους για να παρακολουθήσουν ένα τέτοιο πρόγραμμα ξεπερνούνται πολύ εύκολα και είναι περισσότερο στο μυαλό και λιγότερο στην πράξη, στην πραγματικότητα.

Μάλιστα, ωραία. Ευχαριστώ πάρα πολύ. Να ευχηθώ ό,τι καλύτερο. Να πάνε όλα καλά στους στόχους σας.

-Σας ευχαριστώ πολύ.

Να είστε καλά

-Και εσείς.

Συνέντευξη 8

Καλησπέρα, ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σας ευχαριστώ που συμμετέχετε στην έρευνα που κάνω στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα τις δυσκολίες των ενηλίκων εκπαιδευομένων για τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε ηλικία, φύλο και οικογενειακή κατάσταση.

-Καλησπέρα, καλή δύναμη, είμαι 52 χρονών, άντρας και παντρεμένος με 4 παιδιά.

Πείτε μου λιγάκι εκπαιδευτικό επίπεδο.

-Μεταπτυχιακές σπουδές.

Το επάγγελμά σας;

-Είμαι αρχιτέκτων μηχανικός, δουλεύω στο Δήμο Φλώρινας και είμαι αναπληρωτής προϊστάμενος του Τμήματος Κτηριακών Έργων και Υπαίθριων Χώρων της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Φλώρινας.

Πείτε μου λιγάκι, αυτή τη στιγμή σε τι πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχετε;

-Αυτή τη στιγμή κάνω το Διδακτορικό μου στο τομέα των ακινήτων στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Τώρα λοιπόν που είστε και εργαζόμενος και συμμετέχετε σε αυτό το πρόγραμμα ποιες δυσκολίες συναντήσατε κατά τη συμμετοχή σας;

-Οι δυσκολίες είναι δύο μεγάλες κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες. Πρώτον είναι ο χρόνος. Ο οποίος λόγω της εργασίας και του ιδιαίτερου φόρτου που έχει η δουλειά μου αλλά και της οικογενειακής κατάστασης και των χρόνων που απαιτούν τα παιδιά, τις δραστηριότητες, τα φροντιστήρια και τα λοιπά, είναι πολύ περιορισμένος. Το δεύτερο είναι ότι η έδρα του Πανεπιστημίου είναι στην Καστοριά, άρα είναι εκτός έδρας από μένα, συνεπώς χρειάζονται και κάποιες μετακινήσεις, που προσθέτουν και έξτρα χρόνο αλλά και κάποιο έξτρα κόστος για την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής.

Μάλιστα. Με ποιον τρόπο καταφέρατε ή καταφέρνετε να ξεπερνάτε αυτές τις δυσκολίες;

-Καταρχήν να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στο ίντερνετ που πλέον όλες οι βάσεις, όλες οι βιβλιοθήκες είναι... υπάρχουν εκεί σε βάση δεδομένων και μπορούμε να κάνουμε την κύρια βιβλιογραφική αναζήτηση, δηλαδή να βγάλω μέρος της έρευνας διαδικτυακά από το σπίτι, χωρίς να χρειάζεται να πηγαίνουμε σε καθημερινή βάση στο Πανεπιστήμιο.

Μάλιστα.

- Το δεύτερο είναι ότι υπάρχει η δυνατότητα της εκπαιδευτικής άδειας, την οποία δεν έχω ενεργοποιήσει ακόμα, αλλά θα το κάνω σε εύλογο χρονικό διάστημα όταν θα πλησιάζω προς το τέλος για να έχω πλήρη ελευθερία το κατά το δυνατόν δηλαδή να έχω απαλλαγή από τη δουλειά μου ώστε να έχω όσο δυνατόν περισσότερο ελεύθερο χρόνο που θα με βοηθήσει για να ολοκληρώσω τη διατριβή μου.

Και το τρίτο, κάνουμε χρήση κάποιων ειδικών προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών που βοηθάνε στην οργάνωση και ... κυρίως της βιβλιογραφικής έρευνας και των βιβλιογραφικών παραπομπών. Υπάρχει δηλαδή εξειδικευμένο λογισμικό το οποίο το χρησιμοποιώ για την επίσπευση, ας το πούμε έτσι, της έρευνας ώστε να μπορώ να κερδίσω όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο.

Ωραία, ωραία. Ποιοι ήταν οι υποστηρικτικοί παράγοντες που σας βοήθησαν στο να ξεπεράσετε τις δυσκολίες που αναφέρατε.

- Ε, η οικογένεια σίγουρα, η σύζυγος, και εντάξει και η κατανόηση των παιδιών που κάποιες φορές δεν είναι δυνατόν να ανταποκριθώ σε όλα τους τα καλέσματα, δηλαδή μπορεί να έχουν κάποιες δραστηριότητες που να μην μπορώ να τους, εκείνη τη στιγμή, να βοηθήσω να το πραγματοποιήσουν, το καλό βέβαια τώρα είναι ότι τα παιδιά έχουν μεγαλώσει πλέον άρα είναι αρκετά αυτάρκη και δεν χρειάζονται τόσο πολύ την δική μου παρουσία και πάλι εδώ η σύζυγος βοηθάει που αναλαμβάνει το διάβασμα τους και την υποστήριξη αυτής στις σχολικές και στις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών.

Ωραία. Άρα λοιπόν υπήρχαν όλα αυτά που σας στήριζαν. Φαντάζομαι υπάρχει και κάποιο ισχυρό κίνητρο από πίσω για να ξεπερνάτε όλα αυτά.

-Το κίνητρο είναι ότι το είχα, ας πούμε κάτι σαν απωθημένο . Δηλαδή θεωρούσα τόσα χρόνια ότι έπρεπε να κάνω ένα διδακτορικό για να ολοκληρώσω ας πούμε τις σπουδές μου. Παρότι δεν θα μου χρειαστεί πιθανότατα στη δουλειά ή στην εξέλιξή μου ως υπάλληλος, αλλά το θεωρώ εγώ απαραίτητο για την ολοκλήρωσή μου ως άνθρωπος σε ό,τι αφορά το γνωσιακό πεδίο και την μόρφωσή μου.

Μάλιστα. Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να συμπληρώσετε, κάτι που θα θέλατε να πείτε σε ανθρώπους που είναι στην ίδια κατηγορία με εσάς, που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα πιθανόν με εσάς, κάτι υποστηρικτικό ή κάτι συμπληρωματικό;

-Να πω ότι χωρίς την κατάλληλη στήριξη της οικογένειας δεν νομίζω ότι θα είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί ένας τέτοιος στόχος. Χρειάζεται αλληλοκατανόηση γιατί πολλές φορές και ο σύζυγος ή η σύζυγος και αυτός ή αυτή κάνει κάποια αντίστοιχη εκπαιδευτική δραστηριότητα και εκεί χρειάζεται πραγματικά αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμός ώστε να μπορέσουν και οι δύο να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους. Και βέβαια θέλει πολύ υπομονή και επιμονή και αν αγαπάτε αυτό που κάνετε νομίζω θα το καταφέρετε.

Μάλιστα, ωραία, πολύ ωραία, ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή, εύχομαι καλή συνέχεια, καλή δύναμη σε αυτό που κάνετε και καλή επιτυχία στους στόχους σας.

-Εγώ ευχαριστώ και να ευχηθώ και εγώ με τη σειρά μου, καλή δύναμη και σε εσάς, καλή επιτυχία στην εκπόνηση του μεταπτυχιακού, της εργασίας της διπλωματικής, και να ευχηθώ και εις ανώτερα.

Ευχαριστώ πολύ. Ευχαριστώ. Να είστε καλά.

-Να είστε καλά.

Γεια σας.

Συνέντευξη 9

Καλησπέρα, ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και σας ευχαριστώ που συμμετέχετε στην έρευνα που διεξάγω στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα τις δυσκολίες των ενηλίκων εκπαιδευομένων για τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε ηλικία, φύλο και οικογενειακή κατάσταση.

-Καλησπέρα κι από μένα, γεια σας, ευχαριστώ για την πρόσκληση. Ηλικιακά είμαι στα 44 έτη. Είμαι άρρεν, είμαι άντρας, άγαμος είμαι επί του παρόντος, ελπίζω να αλλάξει η οικογενειακή κατάσταση. Ρωτήστε με...

Ναι, το εκπαιδευτικό σας επίπεδο;

-Είμαι απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο μεταπτυχιακού, έχω δύο μεταπτυχιακούς τίτλους σχολών.

Ωραία. Το επάγγελμά σας;

-Είμαι δημόσιο υπάλληλος ανεξάρτητη αρχή, δημόσιος υπάλληλος.

Ωραία. Σε ποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχετε τώρα;

-Αυτή τη στιγμή βρίσκομαι στο τέταρτο έτος, ουσιαστικά είναι το τρίτο πτυχίο προπτυχιακού επιπέδου στο οποίο φοιτώ, έχω ήδη δύο πτυχία χημικού μηχανικού και βαλκανικού σπουδών και είναι προπτυχιακό επίπεδο 3ου πτυχίο στις επιστήμες ανθρωπιστικών σπουδών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Ωραία. Τώρα λοιπόν που έχετε την εργασία σας, την προσωπική σας ζωή και έχετε ξεκινήσει και αυτό το πρόγραμμα εκπαίδευσης, που είστε και στην πορεία του, τι δυσκολίες συναντήσατε λοιπόν κατά τη συμμετοχή σας;

- Ναι, οι δυσκολίες ήταν αρκετές, ήταν τόσο σε θέμα διαχείρισης του χρόνου και χρονικών πλαισίων όσο και υποχρεωτικότητας παρακολούθησης, δηλαδή για να είμαι λίγο πιο συγκεκριμένος. Η σχολή αυτή απαιτεί και χρόνο για να ασχοληθείς με υποχρεωτικές εργασίες που έχει σχεδόν κάθε μάθημα. Αλλά είχε και υποχρεωτικές παρακολουθήσεις στα πλαίσια των μαθημάτων δια ζώσης που γίνονται στο Πανεπιστήμιο ουσιαστικά, δηλαδή, ας το πούμε έτσι, πώς λέμε, παίρνουν απουσίες και παρουσίες, οπότε είναι υποχρεωτική παρακολούθηση ειδικά σε θέματα και κάποια θέματα εργαστηριακά σε κάποια μαθήματα εργαστηριακά οπότε, υπάρχει ένα όριο απουσιών το οποίο συνήθως είναι σε κάθε μάθημα έως τρεις απουσίες και επειδή είναι έτσι η σχολή σχεδιασμένη ώστε να έχει διδακτικές, σε αυτά λοιπόν τα μαθήματα τα οποία είναι αυξανόμενης κλίμακας και μονάδων στο σύστημα ECTS που απαιτείται ένα σύνολο μονάδων για την απόκτηση του τίτλου, του πτυχίου, σε αυτά λοιπόν τα μαθήματα...δεν υπάρχει ελαστικότητα, είναι εντελώς ανελαστικοί οι διδάσκοντες και οι καθηγητές στο θέμα των απουσιών ...να μας ζητάνε την προσοχή μας και την παρουσία μας στο μάθημα. Οπότε το μεγαλύτερο πρόβλημα που είχα

είναι ότι είχα ένα άγχος να μην λείψω, να μην έχω κάποιες απουσίες ειδικά σε μαθήματα όπως οι διδακτικές και για να το πετύχω αυτό πρέπει να διαχειριστώ και τον προσωπικό μου χρόνο, την προσωπική ζωή αλλά και τον χρόνο της εργασίας και το δύσκολο ήταν ότι σε αυτόν τον κύκλο σπουδών, τον προπτυχιακό ο οποίος βέβαια έτσι είναι για ενήλικες, περισσότεροι είναι νεαρές ηλικίες αλλά υπάρχουν και κάποιοι άλλοι σαν εμένα μεγαλύτερης ηλικίας, υπάρχει δηλαδή διαβαθμισμένη ηλικία, είναι τα μαθήματα, αυτό που θέλω να πω ουσιαστικά, είναι τα μαθήματα κατά βάση πρωινά και μεσημεριανά, δηλαδή δεν είναι σε ώρες ευέλικτες μετά τις 6 ώστε να μπορούμε να είμαστε άνετοι, είναι σε τέτοιες ώρες οπότε υπάρχει μια δυσκολία προσέγγισης. Και αυτό είναι πειστικό, δηλαδή υπάρχει μια χρονική πίεση και για το να φτάσουμε στα μαθήματα αλλά και στο ότι δεν πρέπει να χάσουμε κάποιες απαραίτητες παρακολουθήσεις όπως εξ αρχής αυτές σχεδιάζονται.

Και αυτό πώς το ξεπεράσατε;

- Τώρα αυτό είναι ένα δύσκολο κομμάτι, ακόμα το παλεύω τέλος πάντων. Πήρα όσες άδειες δικαιούμαι από τη δουλειά, ουσιαστικά πολλές άδειες από τη δουλειά της αφοσίωσα εκεί, καθαρά σε θέματα εκπαίδευσης και προσπάθησα να κάνω καλό σχεδιασμό του χρόνου, έτσι ώστε τις ώρες αυτές που είναι τα μαθήματα να αφοσιωθώ σε αυτές και σε άλλα θέματα προσωπικής ζωής ή άλλων αναγκών, τα σχεδίασα ώστε να πάνε παραπίσω λίγο. Ουσιαστικά έκανα, προσπάθησα να κάνω καλή διαρρύθμιση του χρόνου ώστε τον ελεύθερο χρόνο που έχω να τον σχεδιάσω ώστε να πηγαίνω στα μαθήματα. Και πήρα αρκετές άδειες από τη δουλειά, αλλά αυτό δεν κατόρθωσα να το κάνω στο σύνολο των μαθημάτων, γι' αυτό και δεν μπορούσα να παίρνω όλα τα μαθήματα και τα έπαιρνα σιγά σιγά σε βάθος χρόνου και σε βάθος εξαμήνων με, αποτέλεσμα να χρωστάω μαθήματα, να μεταφέρω μαθήματα πρώτων ετών...

να πάρει διάρκεια δηλαδή,

- να να μεγαλώσει η διάρκεια και να έχω μαθήματα πρώτων εξαμήνων, να τα κάνω σε μεγαλύτερα εξάμηνα.

Μάλιστα. Και σε όλη αυτή την προσπάθεια λοιπόν και στους τρόπους που βρήκατε, ποιοι ήταν οι υποστηρικτικοί σας παράγοντες για να καταφέρετε να ξεπεράσετε αυτές τις δυσκολίες;

- Σίγουρα με βοήθησαν και οι συνάδελφοι, αν έπρεπε να λείψω, αν έπαιρνα άδεια την συγκεκριμένη περίοδο ή ημέρα αναλάμβαναν αυτοί να διεκπεραιώσουν τα θέματα που προέκυπταν, αλλά και η οικογένειά μου, οι δικοί μου άνθρωποι, οι οποίοι έδειξαν κατανόηση, με υποστήριξαν και υλικά και συναισθηματικά, και κάποιοι άλλοι άνθρωποι στο κοντινό μου συναισθηματικό κύκλο, οι οποίοι με κατεύθυναν, ήταν απόφοιτοι στο τμήμα μου, με κατεύθυναν στο πώς έπρεπε να διαχειριστώ και τα μαθήματα και τις εργασίες, ας το πω έτσι μου δώσαν μια κατεύθυνση, λειτουργήσαν σαν εν δυνάμει μέντορες, οπότε αυτό με βοήθησε και να σχεδιάσω καλύτερα τις υποχρεώσεις μου σε αυτά τα μαθήματα γιατί δεν είναι μόνο η παρακολούθηση και όπως σας είπα και η δια ζώσης παρουσία αλλά υπάρχει και το θέμα της αφοσίωσης χρόνου στην εκτέλεση των εργασιών, είναι μια σχολή που έχει πάρα πολλές εργασίες, η ουσία της σχολής είναι αυτές οι εργασίες, οπότε με κατάλληλη διαχείριση και

υλοποίηση όλων αυτών έχω φτάσει εδώ, είμαι κοντά στο τέλος, έχω ακόμα αρκετά. Έχω μια δύσκολη φάση τώρα, μια τρίτη φάση σχεδιασμού, αλλά ελπίζω πρώτα ο Θεός να το δρομολογήσουμε και αυτό πάντως. Δηλαδή οι κοντινοί μου άνθρωποι βοήθησαν και με... υλική στήριξη και με συναισθηματική και με κατεύθυνση γενικότερα.

Σ' όλο αυτό έτσι υπήρχε κάποιο ισχυρό κίνητρο που βοήθησε κάποιος απώτερος στόχος;

-Ναι, κοιτάζτε τώρα, σε τέτοιες περιπτώσεις που άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, χωρίς να υπάρχει κάποιος περιορισμός, έτσι, θέλουν να τελειώσουν μια τέτοια σχολή, τα κίνητρα είναι και εσωτερικά και εξωτερικά. Δηλαδή, σίγουρα υπάρχει και το ενδιαφέρον ότι είσαι απόφοιτος μιας σχολής ανθρωπιστικών σπουδών που σου δίνει και ένα κοινωνικό status αλλά και μια δυνατότητα να επεξεργαστείς καλύτερα και στη καθημερινότητά σου και στη διαχείριση ενηλίκων ή και νεότερων παιδιών τέτοια θέματα αλλά και εσωτερικά κίνητρα τα οποία σε γεμίζουν να σου το πω έτσι. Σε κάθε περίπτωση πάντως αυτή η κατεύθυνση σπουδών της διδασκαλίας πάντα, ανέκαθεν με συγκινούσε οπότε έστω και τώρα και με βάσει κάποιες συγκυρίες τέλος πάντων όπως προηγήθηκε και, αυτό θα ήθελα να το πω ότι η περίοδος της πανδημίας και του Covid, αυτό είναι μια παράμετρος που θα ήθελα να τη θέσω, εκείνος ο εγκλεισμός μου δημιούργησε και ένα θέμα να θέλω να ψαχτώ παραπάνω και να διαβάσω παραπάνω οπότε με βόλεψε εντός εισαγωγικών εκείνη την περίοδο να ασχοληθώ και να δώσω κατατακτήριες εξετάσεις για να μπω στη σχολή γιατί πρέπει να δώσω κατατακτήριες, οπότε με βόλεψε χρονικά και η συγκυρία και μου έδωσε και μια ώθηση, ας το πω έτσι, να κάνω και έναν εσωτερικό έλεγχο, οπότε και εσωτερικά κίνητρα ικανοποίησης εσωτερικών επιθυμιών ή και παλαιών στόχων ευοδώθηκαν μέσα από αυτή την κατάσταση να υλοποιηθούν και να δρομολογηθούν. Αυτά ήταν τα βασικότερα κίνητρα. Τώρα, θα μου άρεσε και επαγγελματικά, θα μου πείτε τώρα ο χρόνος δεν είναι και απεριόριστος στη ζωή μας, αλλά και επαγγελματικά θα με ενδιαφέρει αν μπορώ να το εξασκήσω σε θέμα εκπαίδευσης και ενηλίκων και ανηλίκων ουσιαστικά επειδή έχω και άλλα, έχω κάνει και ΑΣΠΕΤΕ, με ενδιαφέρει το κομμάτι αυτό της διδασκαλίας, της διδακτικής, γενικότερα της διδακτικής, οπότε αν μπορώ να το εξασκήσω και μελλοντικά με τη μορφή επαγγελματικής χροιάς. Όχι απαραίτητα κατά ανάγκη σαν κύριο επάγγελμα, αλλά και επικουρικά. Πιο πολύ σας λέω γιατί πιστεύω ότι είναι κάτι που μου αρέσει και είμαι καλός σε αυτό, αλλά και γιατί ήταν μια συναισθηματική ανάγκη που πιστεύω ότι θα με γέμιζε να την... να την εξασκήσω και να τη βιώσω έτσι έστω για ένα χρονικό διάστημα.

Μάλιστα. Υπάρχει κάτι το οποίο θα θέλατε να τονίσετε, να συμπληρώσετε, κάτι που θα θέλατε να πείτε, ας πούμε, σε ανθρώπους που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με εσάς, ηλικιακά, με τα αντίστοιχα προβλήματα, με τα θέματα, δηλαδή κάτι που να τονίσετε ή να πείτε, ας πούμε;

-Ναι, σε θέματα εκπαίδευσης νομίζω ότι ακόμα και στις τέτοιες ηλικίες δεν είναι ποτέ αργά να ασχοληθείς με κάτι που σου αρέσει και σε γεμίζει. Και αν κάνεις σωστή διαχείριση του χρόνου, νομίζω ότι μπορείς να το καταφέρεις και νομίζω ότι είναι σημαντικό ότι βελτιωνόμαστε σαν άνθρωποι γενικά μέσα από τέτοιες σπουδές, όπως

και η δικιά μου αλλά και άλλες γενικότερων περιεχομένων, βελτιωνόμαστε σαν άνθρωποι και σαν επαγγελματίες και σαν γονείς από αύριο-μεθαύριο να δώσει ο Θεός και γενικότερα σαν... σαν υπεύθυνα άτομα στον κοινωνικό σύνολο, νομίζω υπάρχει μια βελτίωση μέσα από τέτοιες σπουδές, οπότε είναι κάτι το οποίο το προτείνω, το συστήνω, ανεπιφύλακτα, δηλαδή ουσιαστικά είναι μια δια βίου μάθηση νομίζω η δια βίου μάθηση για μένα είναι κάτι το οποίο όλοι οι άνθρωποι σε μικρό ή μεγάλο βαθμό θα έπρεπε να επιδιώξουν.

Ευχαριστώ πάρα πολύ

-Και εγώ να είστε καλά

Να είστε καλά εύχομαι ό,τι καλύτερο καλή επιτυχία στους στόχους σας και όλα να γίνουμε το καλό.

-Ευχαριστώ και εσείς καλή ολοκλήρωση στην έρευνα σας και ότι ακολουθεί

Ευχαριστώ να είστε καλά γεια σας

-Καλό βράδυ γεια σας.

Συνέντευξη 10

Καλησπέρα, ονομάζομαι Μαρία Σουμελίδου και καταρχάς σ' ευχαριστώ που συμμετέχεις στην έρευνα που κάνω στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι όταν συμμετέχουν σε κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα. Αρχικά να ρωτήσω την ηλικία σου, το φύλλο και την οικογενειακή σου κατάσταση.

-Καλησπέρα. Λοιπόν, λέμε το ονοματεπώνυμο;

όχι, όχι, όχι,

-ωραία, είμαι 49 ετών, είμαι παντρεμένη με δύο παιδιά, υπήρχε μια τρίτη ερώτηση; φίλο,

-γυναίκα, ναι,

ωραία, το εκπαιδευτικό σου επίπεδο,

-είμαι απόφοιτη Λυκείου.

Ωραία, Αυτή τη στιγμή το επάγγελμά σου;

-Είμαι στέλεχος σε εταιρεία πληροφορικής, στον διοικητικό.

Ωραία, μια χαρά. Και σε τι πρόγραμμα εκπαίδευσης συμμετέχεις αυτή τη στιγμή;

-Συμμετέχω σε ένα πρόγραμμα που λέγεται Coaching. Κάτσε γιατί είναι στα αγγλικά CSTP, leadership in coaching, σε γενικές γραμμές. Και ο στόχος μου είναι, ουσιαστικά τελειώνοντας το πρόγραμμα αυτό, θα είμαι executive coaching.

Άρα είναι κάτι που έχει να κάνει με τη δουλειά σου, δηλαδή σε βελτιώνει, εννοείς σε βάζει ένα επίπεδο παραπάνω μέσα στη δουλειά σου.

-Ναι, ναι, σωστά.

Ωραία, ωραία, πολύ ωραία. Άρα λοιπόν, ξεκινώντας τώρα ένα τέτοιο πρόγραμμα και εργαζόμενη και ταυτόχρονα να εκπαιδεύεσαι σε κάτι, ποιες δυσκολίες συνάντησες όλες αυτήν την προσπάθεια;

-Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι ο χρόνος.

Ο χρόνος.

-Η διάθεση του χρόνου, ναι. Γιατί υπάρχουν συγκεκριμένες ώρες οι οποίες αυστηρά πρέπει να παρακολουθήσεις τα webinars αλλά υπάρχει και ο χρόνος που πρέπει να διαθέσεις για τη μελέτη.

Μάλιστα.

-Και για τις εργασίες που θα πρέπει να κάνεις.

Ωραία, και ταυτόχρονα φαντάζομαι είναι και ο χρόνος της δουλειάς σου.

-Εννοείται αυτό, ναι.

Εκεί, ας πούμε, πόσο δύσκολο είναι. Υπάρχει κάποια κατανόηση, κάποια ευελιξία ή είναι σκληρά τα πράγματα στη δουλειά και προσπαθείς εσύ να καλύψεις όλα τα άλλα σε χρόνο.

-Όχι, όχι, έχω ευελιξία στη δουλειά με την έννοια ότι επειδή μπορώ σε κάποιες φορές το ωράριό μου να το... ορίσω όπως θα με εξυπηρετήσει, ειδικά όταν υπάρχει θέμα εκπαίδευσης στη μέση, το προσαρμόζω, δηλαδή έχω ευελιξία πάνω σε αυτό.

Ωραία. Με τους συναδέλφους εντάξει, ας πούμε, υπάρχει μια κατανόηση, μια συνεργασία, τους ανώτερους ας πούμε.

-Ναι, ναι, ναι, δεν έχω θέμα.

Ωραία, ωραία. Άρα λοιπόν... Ξεκίνησες με αυτές τις δυσκολίες. Τι τρόπους βρήκες εσύ για να μπορέσεις να καλύψεις λοιπόν αυτό το πρόβλημα, το βασικό πρόβλημα του χρόνου;

-Κοίταξε να δεις. Αυτό που ουσιαστικά έκανα ήταν ότι σίγουρα προσωπικό χρόνο και χρόνο από την οικογένεια έχω μειώσει, προκειμένου να ανταπεξέλθω αυτό δυστυχώς είναι το δεδομένο και είναι το δεδομένο ότι αυτά τα webinars στα οποία κάνουμε είναι ως επί το πλείστο Σαββατοκύριακα ή αργά βράδυ Δευτέρες ή Τετάρτες άρα λοιπόν έχει μειωθεί ο προσωπικός μου χρόνος και έναντι των υποχρεώσεων της δουλειάς, αυτό.

Από κει και πέρα κάτι που βοήθησε, κανένας προγραμματισμός ή κάτι ας πούμε που βοήθησε όλο αυτό ή όχι ας πούμε κάτι να, κάπως να τα βάζεις σε κάποιο πρόγραμμα που βοηθούσε αυτό το πράγμα, να βάζεις ας πούμε τα πράγματα σε προγραμματισμό ή όχι;

-Σίγουρα, σίγουρα με το που προστέθηκε όλο αυτό το πρόγραμμα στη ζωή μου σίγουρα, επαναπρογραμματίσα για κάποια άλλα θέματα για να μπορώ να τα προλαβαίνω, βέβαια, εννοείται αυτό, ναι.

Σωστά. Υποστηρικτικοί παράγοντες σε αυτές τις δυσκολίες, ποιους θα ονόμαζες ας πούμε, σαν υποστηρικτικούς παράγοντες.

-Εννοείς ανθρώπους;

Και ανθρώπους και καταστάσεις ίσως, ναι.

- Ναι, εντάξει. Ένα είναι αυτό που είπαμε και νωρίτερα, ότι στη δουλειά μου έχω τη δυνατότητα και έχω ευελιξία.

Ωραία.

-Οπότε, υποστηρικτικός παράγοντας είναι και η εταιρεία που εργάζομαι και οι άνθρωποι μέσα σε αυτό.

Ναι, συνεργάτες, ωραία.

-Βέβαια, οι συνεργάτες μου. Και φυσικά η οικογένειά μου.

Οικογένεια, ναι.

-Να το πούμε.

Ναι, ναι. Μου λες ότι έχεις τη δουλειά, έχεις αυτό το πρόγραμμα, είναι δύσκολα, είναι στενάχωρα. Τι σε κρατάει, λοιπόν, και καταφέρνεις και αγωνίζεσαι σε αυτό.

-Ο τελικός μου στόχος.

ο τελικός σου στόχος άρα λοιπόν ένα ισχυρό κίνητρο δηλαδή;

- ναι ναι.

ένα ισχυρό κίνητρο το οποίο από ό,τι κατάλαβα θα σου δώσει κάτι καλύτερο έτσι; στην επαγγελματική σου πορεία ας πούμε και ίσως αν μπορούσαμε να το μεταφράσουμε, ίσως και κάτι καλύτερο στη ζωή σου, κατ' επέκταση ας πούμε;

-Ναι, ναι, γιατί αυτό το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει να κάνει με δεξιότητες, με skills δηλαδή, τα οποία αναπτύσσεις περισσότερο.

Ναι, ναι, ναι.

-Κατά βάση όσο διαχειρίζεσαι μέσα σε έναν χώρο εργασίας, συμπεριφορές και καταστάσεις, αυτό όμως πρακτικά και στον έξω κόσμο και στις υπόλοιπες σχέσεις έχει πρακτική.

Ωραία, ωραία.

Υπήρχε κάποιο ας πούμε οικονομικό πρόβλημα σε αυτό δηλαδή υπήρχε και αυτό υπήρχε και το οικονομικό στο να πληρώσεις υπάρχει και αυτό δηλαδή έτσι.

-Ναι.

άρα ήταν και αυτό ας πούμε κάτι που επίσης μπορεί να πίεζε την όλη κατάσταση.

-ναι ναι βέβαια.

Λοιπόν κάτι που θα θέλεις εσύ να πεις ως εργαζόμενη καταρτιζόμενη που κάνεις τον αγώνα σου και τα καταφέρνεις κάτι που θα θέλεις να μείνει σε ανθρώπους που κάνουν την ίδια προσπάθεια που σκέφτονται να ξεκινήσουνε την ίδια προσπάθεια με σένα.

-Α, τι θα ήθελα να μεταφέρω σαν μήνυμα δηλαδή;

Ναι να το μεταφέρεις, ναι.

-Ότι όταν έχεις στόχο, όταν θέλεις να πετύχεις κάποιο στόχο, να έχεις επιμονή και υπομονή και να μην τα βάζεις κάτω, δηλαδή μπορεί τη δεδομένη στιγμή για το στόχο που θέλεις οι συνθήκες να μην είναι κατάλληλες αλλά να μην τον αφήσεις πίσω το

στόχο, να επιμένεις σε αυτό γιατί κάποια στιγμή οι συνθήκες θα γίνουν κατάλληλες και θα το πετύχεις.

Σε ευχαριστώ πάρα πάρα πολύ, εύχομαι καλή επιτυχία σε αυτό που κάνεις, καλή επιτυχία στο στόχο σου, καλή δύναμη και όλα καλά να σου πάνε.

-Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Να είσαι καλά, σε ευχαριστώ πολύ πολύ.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.